

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ ΣΕΙΣΦΑΛΑΡΩΝ ΑΓΡΑΙΤΗΡΕΩΝ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.

Ευαγγέλιος Κ. Κωνσταντίνου

Παράδοση: Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

2000

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ευσταθία Ηλία Κουτρομπή
Πτυχίο Πληροφορικής Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών

00134917

Υποβληθείσα για το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα
στη Διοίκηση των Επιχειρήσεων

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

2000

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΑΡ. ΕΙΣ.	34917
COMP.	7Δ7 α 22369
ΤΑΞΙΝ.	343.040 2425 20
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Στους γονείς μου για την αμέριστη συμπαράστασή τους

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΧΥΟΥΣΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ευσταθία Ηλία Κουτρομπή

Σημαντικοί όροι : Απόσβεση, επισφαλείς απαιτήσεις, προβλέψεις, φορολογική νομοθεσία και νομολογία, έκπτωσηση επισφαλών απαιτήσεων, είσπραξη απαιτήσεων, λογιστική απεικόνιση

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία παρουσιάζει τον τρόπο υπολογισμού των αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων από λογιστικής απόψεως με βάση το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο. Αναλύει τις μεθόδους εκτιμής των προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς πελάτες, την απεικόνιση των αποσβέσεων με τη μορφή των προβλέψεων. Παρέχει μια εμπειριστατωμένη παρουσίαση της φορολογικής νομοθεσίας και νομολογίας των Διοικητικών Δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με την απόσβεση των επισφαλών απαιτήσεων. Επίσης, η εργασία παραθέτει και εξετάζει τον τρόπο υπολογισμού των αποσβέσεων επισφαλών απαιτήσεων για τις τράπεζες, τις εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως και τις λοιπές εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις.

Η εργασία εντοπίζει τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ισχύοντος φορολογικού συστήματος για τον υπολογισμό και την έκπτωσηση των αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων από τα ακαθάριστα έσοδα.

Τέλος, η σχετική μελέτη του θέματος καταλήγει με τις προτάσεις για την καθιέρωση νέου τρόπου υπολογισμού των αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων που εκπίπτονται από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων. Οι προτάσεις, που διατυπώνονται, χωρίζονται σε πέντε βασικές κατηγορίες ανάλογα με το αντικείμενο εργασιών των επιχειρήσεων. Οι κατηγορίες των επιχειρήσεων, που εξετάζονται και γίνονται σχετικές προτάσεις, είναι οι εμπορικές επιχειρήσεις που πωλούν εμπορεύματα, οι εμπορικές επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες, οι επιχειρήσεις σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και εκμεταλλεύσεως συνδρομητικών τηλεοπτικών σταθμών, οι τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν.1667/1986 και οι ανώνυμες εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

I

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1	Έννοια απαιτήσεων και διάκριση αυτών	1
1.2	Έννοια επισφαλών απαιτήσεων	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΟΙ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ

2.1	Απεικόνιση των απαιτήσεων στο Γενικό Λογιστικό Σχέδιο	9
2.2	Ανάλυση επιμέρους λογαριασμών απαιτήσεων του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου	11
2.3	Λογιστικές εγγραφές επισφαλών απαιτήσεων	16
2.3.1	Συγκεκριμένες επισφαλείς απαιτήσεις	16
2.3.1.1	Απόσβεση επισφαλούς απαιτήσεως	17
2.3.1.2	Γενικές παράτηρήσεις	21
2.3.2	Μη συγκεκριμένες επισφαλείς απαιτήσεις	27
2.4	Λογιστική αντιμετώπιση των ζημιών από επισφαλείς απαιτήσεις	31
2.4.1	Η αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων	32
2.4.2	Η αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα	33
2.4.3	Δημιουργία προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις	35
2.5	Μέθοδοι εκτιμήσεως των προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς πελάτες	37
2.5.1	Η μέθοδος της εξατομικευμένης διαγραφής των απαιτήσεων	37
2.5.2	Η μέθοδος της εξατομικευμένης εκτιμήσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού	39
2.5.3	Η μέθοδος της ποσοστιαίας εκτιμήσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού	42
2.5.4	Η μέθοδος της εκτιμήσεως του ύψους της απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις	45
2.5.5	Η μικτή μέθοδος	48
2.5.6	Σύγκριση των μεθόδων εκτιμήσεως των προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις – Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΟΙ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ
ΑΠΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ

3.1	Λογιστικές εγγραφές για την απεικόνιση των αποσβέσεων με τη μορφή των προβλέψεων	52
3.1.1	Έννοια, διάκριση και σκοπός των προβλέψεων	52
3.1.2	Λογιστική απεικόνιση των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις	57
3.1.3	Σχετικές νομοθετικές διατάξεις για προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων - Ανάλυση	60
3.1.3.1	Περίοδος έως 30/6/1992	60
3.1.3.2	Περίοδος 30/6/1992 έως 29/6/1994	62
3.1.3.3	Περίοδος 30/6/1994 έως 30/6/1996	67
3.1.3.4	Περίοδος από 30/6/1996 και μετά	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΣΒΕΣΗ ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

4.1	Έννοια και χαρακτηρισμός των επισφαλών απαιτήσεων	78
4.1.1	Ο χαρακτηρισμός από την επιχείρηση της απαιτήσεως ως επισφαλούς, υπόκειται στην κρίση των φορολογικών αρχών	79
4.1.1.1	Απόδειξη αφερεγγυότητας (Βάρος αποδείξεως)	79
4.1.1.2	Πτώχευση οφειλέτη (Διαμαρτύρηση συναλλαγματικών)	80
4.1.2	Οριστική εγγραφή	81
4.1.3	Η απαίτηση να προέρχεται από εμπορική δραστηριότητα	82
4.2	Διαγραφή απαίτησης	83
4.2.1	Χρόνος διαγραφής απαίτησης	83
4.2.2	Είσπραξη απαίτησης που είχε διαγραφεί	83
4.3	Διοικητική Νομολογία (Εγκύκλιοι Υπουργείου Οικονομικών – Διοικητικές λύσεις) σχετική με την απόσβεση των επισφαλών απαιτήσεων	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΤΡΟΠΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ
ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ, ΤΙΣ
ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗΣ ΜΙΣΘΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΙΣ
ΛΟΙΠΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

5.1	Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων για τις εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως	91
5.1.1	Νομοθετικό πλαίσιο	91
5.1.2	Ανάλυση νομοθετικού πλαισίου	93
5.2	Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων για τις εταιρίες παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου	95
5.3	Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων για τις εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων (factoring)	96
5.4	Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων για τις Τράπεζες	97
5.4.1	Νομοθετικό πλαίσιο	97
5.4.2	Ανάλυση νομοθετικού πλαισίου	102

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ
ΙΣΧΥΟΝΤΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΑ
ΕΣΟΔΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

6.1	Ανάλυση των πλεονεκτημάτων	106
6.2	Ανάλυση των μειονεκτημάτων	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΙΕΡΩΣΗ ΝΕΟΥ ΤΡΟΠΟΥ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΠΟΣΒΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΣΦΑΛΩΝ
ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΚΠΙΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΑ
ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΑ ΕΣΟΔΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

7.1	Εμπορικές επιχειρήσεις που πωλούν εμπορεύματα	110
7.2	Εμπορικές επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες	113
7.3	Επιχειρήσεις σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και εκμεταλλεύσεως συνδρομητικών τηλεοπτικών σταθμών	115
7.4	Τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν.1667/1986	117
7.5	Ανώνυμες εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως	119

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

121

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Επιθυμώ να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στην Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πειραιώς κα Πηνελόπη Αγαλλοπούλου για την πολύτιμη συμβολή της ως προς την ορθή παρουσίαση των νομικών θεμάτων που διαπραγματεύεται η σχετική μελέτη.

Επίσης θα ήθελα ιδιαίτερα να ευχαριστήσω τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς κων Ιωάννη Πάγγειο για την πολύτιμη βοήθεια του για τη λογιστική αντιμετώπιση του εξεταζόμενου θέματος και τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς κων Γεώργιο Αρτίκη για την αποτελεσματική συμβολή του στην ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας.

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

1.1 Έννοια απαιτήσεων και διάκριση αυτών

Απαιτήση είναι το προσωπικό δικαίωμα που επιτρέπει στο δικαιούχο του (πιστωτή) να απαιτήσει από ένα άλλο πρόσωπο (χρεώστη) ορισμένο χρηματικό ποσό, για το οποίο έχει αναλάβει νομική δέσμευση (υποχρέωση). Ο όρος απαιτήση περιλαμβάνει όλες τις αξιώσεις που έχει η επιχείρηση κατά φυσικών ή νομικών προσώπων για παροχή αγαθών ή υπηρεσιών, κυρίως δε χρήματος.*

Η ενοχή, εξεταζόμενη από άποψη δανειστού, αποδίδεται συνήθως με τον όρο «απαίτηση», ενώ αντίθετα από άποψη του οφειλέτη ταυτίζεται με την έννοια της «υποχρέωσης», «οφειλής» ή του «χρέους».¹

Από χρηματοοικονομική άποψη, οι απαιτήσεις αντιπροσωπεύουν επενδύσεις της πιστώτριας επιχείρησης. Πρόκειται για βραχυπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις σημαντικών κεφαλαίων με υψηλό κόστος χρηματοδότησης. Το μέγεθος και η διάρκειά τους καθορίζονται από την πιστωτική πολιτική κάθε επιχείρησης και το ισχύον κόστος των κεφαλαίων.²

Οι απαιτήσεις μιας επιχείρησης προέρχονται από συναλλαγές με τρίτους, δευτερευόντως δε από αδικοπραξίες τρίτων κατ' αυτής. Ανάλογα με το αν οι συναλλαγές, από τις οποίες προέρχονται οι απαιτήσεις, εμπíπτουν ή όχι στο κύριο αντικείμενο δραστηριότητας της επιχείρησης διακρίνονται σε:

- Απαιτήσεις οργανικές (ή εμπορικές), που είναι αυτές που προέρχονται από την πώληση προϊόντων της επιχείρησης ή την παροχή υπηρεσιών στους πελάτες. Οι οργανικές απαιτήσεις εμφανίζονται λογιστικά στο λογαριασμό «πελάτες», αν προέρχονται από πωλήσεις σε ανοικτό λογαριασμό ή στο λογαριασμό «γραμμάτια εισπρακτέα» αν οι πελάτες αποδέχθηκαν συναλλαγματική ή γραμμάτια «εις διαταγήν» της επιχείρησης.

* Κατά τον Αστικό Κώδικα «ενοχή είναι η σχέση, δι' ης υποχρεούται τις προς έτερον εις παροχήν» (άρθρο 287).

- Απαιτήσεις ανόργανες (ή ειδικές, μη εμπορικές), που είναι αυτές που δεν προέρχονται από την πώληση προϊόντων ή παροχή υπηρεσιών της επιχειρήσεως αλλά από δευτερεύουσες δραστηριότητες της επιχειρήσεως με πελάτες. Οι απαιτήσεις αυτές μπορεί να συνίστανται από ανοικτούς λογαριασμούς ή από γραμμάτια εισπρακτέα και μπορεί να αποτελούν τρέχουσες (κυκλοφορούσες) ή μη τρέχουσες απαιτήσεις. Παραδείγματα απαιτήσεων αυτής της κατηγορίας είναι οι απαιτήσεις κατά τρίτων από ζημιές που προξένησαν σε βάρος της επιχειρήσεως, οι απαιτήσεις κατά του Δημοσίου για επιστροφή φόρων, τα δάνεια προς εξαρτημένες επιχειρήσεις, τα δάνεια προς το προσωπικό της επιχειρήσεως, τα μερίσματα εισπρακτέα, οι απαιτήσεις κατά ασφαλιστικών εταιριών για ασφαλισμένες ζημιές, οι προκαταβολές σε απόδοση λογαριασμού, οι δόσμες εγγυήσεις, οι απαιτήσεις κατά μετόχων από αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.

Κατά το «Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο», τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων^{**} και το Νόμο 2190/1920^{***} «περί ανωνύμων εταιριών» οι απαιτήσεις διακρίνονται, ανάλογα με το χρόνο ρευστοποιήσεώς τους, σε

- βραχυπρόθεσμες και
- μακροπρόθεσμες.

Βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις θεωρούνται εκείνες των οποίων η προθεσμία εξοφλήσεως λήγει μέχρι το τέλος της επόμενης χρήσεως. Είναι εκείνες που κατά το κλείσιμο του Ισολογισμού είναι εισπρακτέες μέσα στη χρήση που ακολουθεί. Κάθε μακροπρόθεσμη απαίτηση, η οποία κατά την κατάρτιση του Ισολογισμού έχει καταστεί βραχυπρόθεσμη μεταφέρεται στον οικείο λογαριασμό των βραχυπρόθεσμων απαιτήσεων (λογαριασμό κυκλοφορούντος ενεργητικού). Δηλαδή, θεωρείται βραχυπρόθεσμη απαίτηση το τμήμα (οι δόσεις) κάθε μακροπρόθεσμης απαιτήσεως που είναι εισπρακτέο μέσα στην επόμενη χρήση.

* Παράγραφος 2.2.112 περ.7 (Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο)

** Άρθρο 28 παράγραφος 8 Π.Δ. 186/1992 (Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων)

*** Άρθρο 42ε παράγραφος 6 (Ν. 2190/1920)

Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις θεωρούνται εκείνες των οποίων η προθεσμία εξοφλήσεως λήγει μετά το τέλος της επόμενης χρήσεως.

Οι συναλλακτικές σχέσεις μιας οικονομικής μονάδας με πελάτες αναπτύσσονται συνήθως σε πιστωτική βάση. Αυτό έχει ως συνέπεια την αναστολή της αποπληρωμής του σχετικού λογαριασμού, που απεικονίζει τη συναλλαγή του πελάτη με την οικονομική μονάδα. Επιπροσθέτως, οι συναλλακτικές σχέσεις του πιστούχου-πελάτη, που βασίζονται σε πιστωτική βάση, εμπεριέχουν τον κίνδυνο της μη εισπράξεως από την οικονομική μονάδα της σχετικής απαιτήσεως έναντι του πελάτη (αβεβαιότητα).

Είναι προφανές ότι όσο αυξάνεται το πλήθος των πελατών, για δεδομένο ύψος πιστώσεων, τόσο αυξάνεται η αβεβαιότητα ως προς την είσπραξη των απαιτήσεων της επιχείρησεως έναντι των πελατών.

Σύμφωνα με το Ν.2190/1920^{*} και τις βασικές λογιστικές αρχές, οι απαιτήσεις της επιχείρησεως διακρίνονται, ανάλογα με την φερεγγυότητα των οφειλετών, σε:

- ασφαλούς εισπράξεως (ασφαλείς) απαιτήσεις,
- επισφαλούς εισπράξεως (επισφαλείς) απαιτήσεις,
- επιδίδες απαιτήσεις και
- ανεπίδεκτες εισπράξεως απαιτήσεις.

Μια επιχείρηση κρίνεται ότι είναι φερέγγυα, όταν η αξία των ρευστοποιήσιμων περιουσιακών της στοιχείων, υπερβαίνει το σύνολο των υποχρεώσεών της (χρέη προς τρίτους). Η ταχύτητα περιστροφής των κυκλοφορούντων κεφαλαίων είναι ένας σημαντικός παράγοντας της φερεγγυότητας, διότι αναπληρώνει ταχύτερα τα ρευστά διαθέσιμα της επιχείρησης. Η φερεγγυότητα είναι η ικανότητα της επιχείρησης ή άλλης οικονομικής μονάδας να ανταποκρίνεται εμπροθέσμως στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της.³

Μια επιχειρηματική μονάδα με ικανοποιητική ρευστότητα και αποδοτικότητα για μια σειρά ετών κατ' αρχήν κινδυνεύει λιγότερο να καταστεί αφερέγγυος από μια άλλη που αντιμετωπίζει προβλήματα ρευστότητας και αποδοτικότητας.⁴

^{*} Άρθρο 43 παράγραφος 8-α (Ν. 2190/1920)

Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2190/1920^{*} κατά τη σύνταξη του ισολογισμού τέλους χρήσεως οι απαιτήσεις αποτιμούνται στην πραγματοποιήσιμη αξία τους, δηλαδή στην αξία η οποία, με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία κατά τη σύνταξη του ισολογισμού, βασίμως θεωρείται ότι θα εισπραχθεί.

Αναλυτικότερα :

- Απαιτήσεις ασφαλούς εισπράξεως (ασφαλείς) είναι οι απαιτήσεις για τις οποίες υπάρχει βεβαιότητα, κατά το χρόνο συντάξεως του ισολογισμού, ότι θα εισπραχθεί στο ακέραιο. Είναι οι απαιτήσεις κατά αξιογράφων ή φερέγγυων πελατών, η εισπράξη των οποίων πιθανολογείται ως βέβαιη. Επομένως, δεν υπάρχουν σχετικές ενδείξεις ή στοιχεία που να εμπνέουν αβεβαιότητα ως προς την πλήρη και κανονική είσπραξή τους.

Οι ασφαλούς εισπράξεως απαιτήσεις αποτιμούνται και καταχωρούνται στον ισολογισμό, οι μεν άτοκες στο ακέραιο (με το συνολικό τους ποσό), οι δε τοκοφόρες προσαυξημένες με το δεδουλευμένο (μέχρι την ημέρα κλεισίματος του ισολογισμού) τόκο.

- Απαιτήσεις επισφαλούς εισπράξεως (επισφαλείς) είναι οι απαιτήσεις των οποίων η καθόλου ή εν μέρει είσπραξη δεν παρίσταται πιθανή υπό τις συντρέχουσες ειδικές συνθήκες που αφορούν κυρίως στη φερεγγυότητα του οφειλέτη (πτώχευση οφειλέτη, αμφισβήτηση χρέους κ.λπ.).⁵

Δηλαδή, από διάφορα στοιχεία ή περιστατικά δημιουργείται αβεβαιότητα για το εάν ο οφειλέτης θα εκπληρώσει την υποχρέωσή του προς την επιχείρηση (ολικά ή μερικά). Η αδυναμία (ολικής ή μερικής) εισπράξεως της απαιτήσεως δεν είναι βέβαιη αλλά πιθανή. Ενδείξεις αδυναμίας εισπράξεως μιας απαιτήσεως αποτελούν, κυρίως, η σημαντική καθυστέρηση εξοφλήσεως της υποχρέωσεως του οφειλέτη, η συχνή διαμαρτύρηση συναλλαγματικών αποδοχής τους, η ποινική δίωξή του για οφειλόμενους φόρους προς το Δημόσιο και για υποχρεώσεις προς ασφαλιστικούς οργανισμούς, η κακή οικονομική του κατάσταση (σημαντικές ζημιές).⁶

* Άρθρο 43 παράγραφος 8 εδάφιο α' και β' σε συνδυασμό με το άρθρο 42α παράγραφος 2 και 3 (Ν. 2190/1920)

- Απαιτήσεις επίδικες είναι οι απαιτήσεις, το ποσό των οποίων αναμένεται να καθοριστεί δικαστικώς.
- Ανεπίδεκτες εισπράξεις είναι οι απαιτήσεις, οι οποίες για διάφορους λόγους δεν πιθανολογείται ότι θα εισπραχθούν. Η εισπράξη αυτών των απαιτήσεων είναι αδύνατη δια της νομικής οδού. Θεωρούνται απολεσθείσες για την επιχείρηση και αποσβένονται ολοσχερώς.

Οι ανεπίδεκτες εισπράξεις απαιτήσεις παρουσιάζονται στις ακόλουθες περιπτώσεις :

- Όταν πτωχεύσει ένας οφειλέτης χωρίς στην πτωχευτική περιουσία να υπάρχει ενεργητικό ή αν υπάρχει να είναι ασήμαντο.
- Όταν αποβιώσει ένας οφειλέτης χωρίς να καταλείπει περιουσία ή χωρίς να αφήνει κληρονόμους που να αποδέχονται την κληρονομία.
- Όταν κακοβούλως αποδημήσει («εξαφανιστεί») ένας πελάτης χωρίς να αφήσει περιουσία.
- Όταν όλα τα ένδικα μέσα, που η επιχείρηση άσκησε εναντίον του πελάτη, αποδείχθηκαν ατελέσφορα.

Η τυχόν ύπαρξη ελπίδας ότι στο απώτερο μέλλον θα εισπραχθεί η απαίτηση, που σύμφωνα με ανωτέρω, κρίνεται ανεπίδεκτη εισπράξεως, δεν μεταβάλλει το χαρακτηρισμό αυτής ως ανεπίδεκτης εισπράξεως. Σε περίπτωση επιτεύξεως εξωδίκου ή δικαστικού συμβιβασμού, ανεπίδεκτο εισπράξεως θεωρείται το τμήμα που περικόπηκε.⁷

1.2 Έννοια επισφαλών απαιτήσεων

Επισφαλείς χαρακτηρίζονται οι απαιτήσεις, των οποίων η είσπραξη είναι αμφίβολη. Γεγονότα από τα οποία χαρακτηρίζεται ένας χρεώστης επισφαλής (και κατά συνέπεια και η κατ' αυτού απαίτηση) είναι οι αθρόες διαμαρτυρήσεις συναλλακτικών αποδοχής του, η παύση των πληρωμών του, η εξαφάνιση του, η κακόπιστος αμφισβήτηση της οφειλής του κ.ά., πάντοτε υπό την προϋπόθεση ότι η απαίτηση δεν καλύπτεται επαρκώς δι' εμπράγματος ασφαλείας ή αξιόπιστου εγγυήσεως.⁸

Η επισφαλής απαίτηση δεν είναι αναγκαίο να είναι και ληξιπρόθεσμη, διότι το γεγονός που μεταβάλλει αυτή σε επισφαλή μπορεί να λάβει χώρα και προ της λήξεώς της.

Επισφαλείς απαιτήσεις απαντώνται σ' όλες τις επιχειρήσεις, οι οποίες παρέχουν πιστώσεις στους πελάτες τους. Το ποσοστό, των επισφαλών απαιτήσεων και των απωλειών ποικίλλει από επιχείρηση σε επιχείρηση. Αυτό εξαρτάται από τον κλάδο της δραστηριότητας της επιχείρησης, από την καταβαλλόμενη προσπάθεια προς παροχή πιστώσεων σε φερέγγυους πελάτες, από τα μέτρα που λαμβάνονται για την έγκαιρη είσπραξη των παρασχεθεισών πιστώσεων και από τις εν γένει οικονομικές συνθήκες.

Επισφαλής κρίνεται η απαίτηση, όταν διαφαίνεται η αδυναμία του οφειλέτη να εξοφλήσει την υποχρέωσή του, χωρίς αυτό να είναι αποδεδειγμένο. Είναι, συνεπώς, αβέβαιο αν ο πελάτης θα εκπληρώσει την υποχρέωσή του προς την επιχείρηση. Ενδείξεις πιθανούς αδυναμίας αποτελούν κυρίως οι μεγάλες και συνεχιζόμενες ζημιές του οφειλέτη, εξαιτίας των οποίων απώλεσε σημαντικό τμήμα των κεφαλαίων του, η σημαντική καθυστέρηση εξοφλήσεως των χρεών του, η ποινική δίωξή του για οφειλόμενους προς το Δημόσιο φόρους και για υποχρεώσεις του προς ασφαλιστικούς οργανισμούς, η συχνή διαμαρτύρηση συναλλαγματικών αποδοχής του.

Ο χαρακτηρισμός των επισφαλών απαιτήσεων, ως και του ποσού της εξ αυτών πιθανής απώλειας γίνεται από τους υπεύθυνους διαχειριστές της επιχείρησης. Ο χαρακτηρισμός κατά κανόνα λαμβάνει χώρα στο τέλος της κάθε χρήσεως κατά τη σύνταξη της απογραφής. Αφορά δε όλες τις απαιτήσεις, περιλαμβανομένων και των κριθεισών κατά το παρελθόν ως επισφαλών και μη διακανονισμένων εισέτι.

Οι επισφαλείς απαιτήσεις διακρίνονται σε συγκεκριμένες και μη, αναλόγως του αν η επιχείρηση είναι ή δεν είναι σε θέση να γνωρίζει από ποιους χρεώστες θα προκύψουν απώλειες. Μη συγκεκριμένες επισφαλείς χρεώστες απαντώνται ιδίως σε τράπεζες και σε μεγάλες επιχειρήσεις που πωλούν με δόσεις, όπου ο αριθμός των οφειλετών είναι μεγάλος. Στις περιπτώσεις αυτές είναι γνωστό στην επιχείρηση ότι θα προκύψει απώλεια από επισφαλείς χρεώστες, αλλά άγνωστο ποιοι θα είναι οι χρεώστες αυτοί.⁸

Σύμφωνα με το άρθρο 43 παράγραφος 8α του Ν.2190/1920 οι ανώνυμες εταιρίες πρέπει να εμφανίζουν στον ισολογισμό τους τις επισφαλείς απαιτήσεις με την πιθανή τους αξία κατά το χρόνο συντάξεώς του.

Δηλαδή, οι επισφαλείς απαιτήσεις αποτιμούνται και εμφανίζονται στον ισολογισμό με το ποσό το οποίο, σύμφωνα με τα υπάρχοντα σχετικά στοιχεία κατά το χρόνο συντάξεως του ισολογισμού, πιθανολογείται ότι θα εισπραχθεί. Για το υπόλοιπο ποσό (πιθανολογούμενη απώλεια) σχηματίζεται αντίστοιχη πρόβλεψη.

Σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα (FASB Statement of Standards) το ποσό της απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις μπορεί να εκτιμηθεί. Όμως αυτή η εκτίμηση εξαρτάται από την εμπειρία της επιχείρησης και τη διαθέσιμη πληροφόρηση για τους χρεώστες της.⁹

⁸ Άρθρο 43 παράγραφος 8 α (Ν. 2190/1920) αναφέρεται ότι :
«οι απαιτήσεις που είναι ανεπίδεκτες είσπραξης αποσβένονται ολοσχερώς, ενώ οι επισφαλείς απαιτήσεις απεικονίζονται με την πιθανή τους αξία κατά το χρόνο σύνταξής του.»

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 1

1. Γ. Μπαλλής, Ενοχικόν Δίκαιον
2. Αντώνης Α. Παπάς, Χρηματοοικονομική Λογιστική -Τόμος Α', Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα, 1998, σελ. 468
3. Νικόλαος Χρ. Τόσης, Οικονομική Εγκυκλοπαίδεια -Τόμος Β', Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1991, σελ. 812
4. Ελλη Βασιλάτου - Θανοπούλου, Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική, Τεύχος Γ', Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα, 1998, σελ. 181
5. Νικόλαος Χρ. Τόσης, Ο ισολογισμός των ανωνύμων εταιρειών και των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1992, σελ. 280-281
6. Θεόδωρος Γ. Γρηγοράκος, Ανάλυση - Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000, σελ. 258
7. Εμμανουήλ Ι. Σακέλλης, Ο ισολογισμός των ανωνύμων εταιριών και των εταιριών περιορισμένης ευθύνης, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1988, σελ. 418
8. Βασίλης Καλυβάς, Οικονομική και Λογιστική Εγκυκλοπαίδεια , Τόμος Ε, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 1959, σελ. 424
9. FASB, Original Pronouncements, Accounting Standards, Volume 1, FASB Statements of Standards, June 1999, σελ. 38

Κεφάλαιο 2

Οι αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων από λογιστικής απόψεως

2.1 Απεικόνιση των απαιτήσεων στο Γενικό Λογιστικό Σχέδιο

Οι απαιτήσεις όπως αυτές απεικονίζονται στο Ενεργητικό (κυκλοφορούν) διακρίνονται :

Σε ενήμερες ή βεβαίως εισπράξεως

Σε επισφαλούς εισπράξεως

Σε ανεπίδεκτες εισπράξεως

Οι απαιτήσεις κατά το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο περιλαμβάνονται στην Ομάδα 3 (Απαιτήσεις και Διαθέσιμα) με τις εξής υποδιακρίσεις :

Λογαριασμός 30 «Πελάτες» :

- Λογαριασμός 30.00 «Πελάτες εσωτερικού»
- Λογαριασμός 30.01 «Πελάτες εξωτερικού»
- Λογαριασμός 30.02 «Ελληνικό Δημόσιο»

- Λογαριασμός 30.03 «Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και Δημόσιες Επιχειρήσεις»
- Λογαριασμός 30.04 «Πελάτες – Εγγυήσεις ειδών συσκευασίας»
- Λογαριασμός 30.05 «Προκαταβολές πελατών»
- Λογαριασμός 30.06 «Πελάτες – Παρακρατημένες εγγυήσεις»
- Λογαριασμός 30.07 «Πελάτες αντίθετος λογαριασμός ειδών συσκευασίας»
- Λογαριασμός 30.97 «Πελάτες επισφαλείς»
- Λογαριασμός 30.98 «Ελληνικό Δημόσιο (με την ιδιότητα του πελάτη) λογαριασμός επίδικων απαιτήσεων»
- Λογαριασμός 30.99 «Λοιποί πελάτες λογαριασμός επίδικων απαιτήσεων»

2.2 Ανάλυση επιμέρους λογαριασμών απαιτήσεων του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου

- **Πελάτες (λογαριασμός 30) :**

Στους υπολογαριασμούς του 30 «πελάτες» παρακολουθούνται οι απαιτήσεις, που απορρέουν από τις πωλήσεις εμπορεύσιμων αγαθών (εμπορευμάτων, προϊόντων) ή την παροχή υπηρεσιών. Κατ' εξαίρεση και για λόγους ενιαίας παρακολουθήσεως, καταχωρούνται στην πίστωση των υπολογαριασμών των πελατών ορισμένες υποχρεώσεις (προκαταβολές πελατών έναντι παραγγελιών) της οικονομικής μονάδας έναντι πελατών της¹.

- **Πελάτες εσωτερικού (λογαριασμός 30.00) :**

Στο λογαριασμό 30.00 «πελάτες εσωτερικού» παρακολουθούνται οι απαιτήσεις από πωλήσεις που γίνονται στο εσωτερικό της χώρας, εκτός από εκείνες που προέρχονται από πωλήσεις, είτε προς το Ελληνικό Δημόσιο, είτε προς Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και Δημόσιες Επιχειρήσεις, οι οποίες παρακολουθούνται αντίστοιχα στους λογαριασμούς 30.02 «Ελληνικό Δημόσιο» και 30.03 «Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και Δημόσιες Επιχειρήσεις».²

- **Πελάτες εξωτερικού (λογαριασμός 30.01) :**

Στο λογαριασμό 30.01 «πελάτες εξωτερικού» παρακολουθούνται οι απαιτήσεις από πωλήσεις στο εξωτερικό. Ο λογαριασμός αυτός χρεώνεται με την αξία του τιμολογίου, η οποία, για τη χρέωση αυτή, μετατρέπεται σε δραχμές με βάση την επίσημη τιμή συναλλάγματος (τιμή αγοράς της Τράπεζας της Ελλάδος) της ημέρας εκδόσεως του τιμολογίου. Οι αναλυτικοί λογαριασμοί του 30.01 τηρούνται κατά τρόπο που να προκύπτει απ' αυτούς η απαίτηση σε ξένο νόμισμα.

Οι δοσοληψίες με τους αντιπροσώπους – υπαντιπροσώπους της οικονομικής μονάδας παρακολουθούνται στους λογαριασμούς 30.00 και 30.01, όταν αφορούν πωλήσεις και, γενικά, όταν είναι όμοιες με τις δοσοληψίες με πελάτες, και στους λογαριασμούς 33.95 «λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Δρχ.» και 33.96 «λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Ξ.Ν.», όταν αναφέρονται σε άλλες συναλλαγές ή σχέσεις.

- **Πελάτες – εγγυήσεις ειδών συσκευασίας (λογαριασμός 30.04) :**

Στο λογαριασμό 30.04 «πελάτες – εγγυήσεις ειδών συσκευασίας» παρακολουθούνται τα ποσά που καταβάλλονται στην οικονομική μονάδα από τους πελάτες της για εγγύηση της επιστροφής των ειδών συσκευασίας, τα οποία παραδίδονται σ' αυτούς χωρίς να τιμολογούνται.

- **Προκαταβολές πελατών (λογαριασμός 30.05) :**

Στο λογαριασμό 30.05 «προκαταβολές πελατών» παρακολουθούνται οι προκαταβολές που λαμβάνονται από πελάτες για παραγγελίες που γίνονται από τους τελευταίους προς την οικονομική μονάδα, όταν αυτή δεν επιθυμεί την παρακολούθησή τους στους οικείους λογαριασμούς 30.00 – 30.03 ο λογαριασμός 30.05 πιστώνεται με το ποσό της προκαταβολής και χρεώνεται με το όλο ή μέρος αυτού, ανάλογα με τη μερική ή ολική εκτέλεση της παραγγελίας, με πίστωση του οικείου λογαριασμού του πελάτη (30.00–30.03). Σε περίπτωση που ο πελάτης, επειδή δεν τηρεί κάποιο όρο της παραγγελίας, χάνει την προκαταβολή ή μέρος της, που περιέχεται στην οικονομική μονάδα, το ποσό αυτό μεταφέρεται από το λογαριασμό 30.05 (ή 30.00 – 30.03) στο λογαριασμό 74.98.00 «αποζημιώσεις από πελάτες». Αν όμως πρόκειται για ποινική ρήτρα, τότε μεταφέρεται στο λογαριασμό 81.01.02 «καταπτώσεις εγγυήσεων – ποινικών ρητρών».

- **Πελάτες – παρακρατημένες εγγυήσεις (λογαριασμός 30.06):**

Στο λογαριασμό 30.06 «πελάτες – παρακρατημένες εγγυήσεις» παρακολουθούνται τα ποσά που, με βάση κάποιο συμβατικό όρο, παρακρατούν για εγγύηση οι πελάτες της οικονομικής μονάδας, όταν αυτή δεν επιθυμεί την παρακολούθησή τους στους οικείους λογαριασμούς 30.00 – 30.03. Ο λογαριασμός 30.06 χρεώνεται με τα ποσά που παρακρατούνται για εγγύηση και παραμένει χρεωμένος μέχρι την εκπλήρωση του όρου, για ασφάλεια του οποίου γίνεται η παρακράτηση.

Παρέχεται στις οικονομικές μονάδες η δυνατότητα, αντί να αναπτύσσουν σε τρίτο και πέρα βαθμούς τους υποχρεωτικούς και προαιρετικούς υπολογαριασμούς του 39, να χρησιμοποιούν για την ανάπτυξη αυτών τους κενούς δευτεροβάθμιους 30.08 – 30.96, με την προϋπόθεση ότι θα

προκύπτουν κατά οποιονδήποτε τρόπο (π.χ. από τα ισοζύγια) οι πληροφορίες που θα προέκυπταν αν είχαν αναπτυχθεί οι δευτεροβάθμιοι 30.00 – 30.04.

- **Επισφαλείς πελάτες (λογαριασμός 30.97) :**

Στο λογαριασμό 30.97 «πελάτες επισφαλείς» παρακολουθούνται οι απαιτήσεις κατά πελατών που η είσπραξή τους γίνεται επισφαλής (αμφίβολης ρευστοποιήσεώς τους), οι οποίες μεταφέρονται στο λογαριασμό αυτό από τους οικείους υπολογαριασμούς του 30.

- **Ελληνικό Δημόσιο, λογαριασμός επίδικων απαιτήσεων (λογαριασμός 30.98) και**

- **Λοιποί πελάτες, λογαριασμός επίδικων απαιτήσεων (λογαριασμός 30.99) :**

Στους λογαριασμούς 30.98 και 30.99 παρακολουθούνται όσες απαιτήσεις της οικονομικής μονάδας κατά πελατών της μετατρέπονται σε επίδικες.

Οι προβλέψεις για πιθανές ζημιές από τις απαιτήσεις αυτές, που γίνονται για επισφαλείς και επίδικες απαιτήσεις κατά πελατών και σχηματίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2190/1920^{*} καταχωρούνται σε χρέωση του λογαριασμού 83.11 «προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις», με αντίστοιχη πίστωση του λογαριασμού 44.11 «προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» (και του τριτοβάθμιου λογαριασμού 44.11.01 «προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών χρεωστών λογ.33).

Επισημαίνεται ότι οι προβλέψεις αυτές, επειδή δεν αφορούν επισφάλειες πελατών (αλλά διαφόρων χρεωστών κ.λπ.), δεν αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα φορολογητέα κέρδη.

Επισφαλείς απαιτήσεις για τις οποίες έχει εξαντληθεί η άσκηση άλλων μέτρων, όπως καθορίζονται από την υπάρχουσα νομοθεσία και πρακτική, για την είσπραξιμότητά τους, διαγράφονται από τα λογιστικά βιβλία της Τράπεζας.

^{*} Άρθρο 42ε παράγραφος 14 και άρθρο 43 παράγραφος 1 (Ν. 2190/1920)

- **Απαιτήσεις μη εισπραξιμες :**

Μία απαίτηση, για την οποία δεν υπάρχει ελπίδα να εισπραχθεί διαγράφεται και το ποσό της απαίτησεως μεταφέρεται στα αποτελέσματα χρήσεως. Τη διαγραφή της απαίτησεως επιτάσσει και το άρθρο 43 παρ. 8α του Ν. 2190/1920 «περί ανωνύμων εταιρειών», το οποίο ορίζει τα εξής : Οι απαιτήσεις, οι μεν ανεπίδεκτες εισπράξεως, αναγράφονται στον ισολογισμό ως αποσβενόμενες, οι δε επισφαλείς κατά την πιθανή αξία τους κατά το χρόνο της συντάξεως του ισολογισμού.

Από φορολογική άποψη η διαγραφόμενη απαίτηση συνιστά δαπάνη, η οποία εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως με τη μορφή των προβλέψεων για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του άρθρου 31 παρ. 1 περίπτωση θ' του Ν. 2238/1994 «Περί Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος», η οποία ορίζει τα εξής :

«Από τα ακαθάριστα έσοδα της εμπορικής επιχειρήσεως εκπίπτει και το ποσό της πρόβλεψης για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.»

- **Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Δρχ. (λογαριασμός 33.95) και**
- **Λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Ξ.Ν. (λογαριασμός 33.96) :**

Στους λογαριασμούς 33.95 «λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Δρχ.» και 33.96 «λοιποί χρεώστες διάφοροι σε Ξ.Ν.» παρακολουθούνται οι βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις της οικονομικής μονάδας, που δεν είναι δυνατόν να ενταχθούν σε οποιοδήποτε άλλο λογαριασμό της ομάδας 3.

- **Χρεώστες επισφαλείς (λογαριασμός 33.97) :**

Στο λογαριασμό 33.97 «χρεώστες επισφαλείς» παρακολουθούνται οι διάφοροι χρεώστες της οικονομικής μονάδας, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως επισφαλείς λόγω αμφίβολης ρευστοποιήσεως των κατ' αυτών απαιτήσεων.

- **Επίδικες απαιτήσεις κατά Ελληνικού Δημοσίου (λογαριασμός 33.98) και**
- **Λοιποί χρεώστες επίδικοι (λογαριασμός 33.99) :**

Στους λογαριασμούς 33.98 «επίδικες απαιτήσεις κατά Ελληνικού Δημοσίου» και 33.99 «λοιποί χρεώστες επίδικοι» παρακολουθούνται, κατά περίπτωση, όσες απαιτήσεις της οικονομικής μονάδας κατά χρεωστών της μετατρέπονται σε επίδικες.

Ο λογαριασμός 33.98 χρεώνεται με τα ποσά των φόρων που βεβαιώνονται σε βάρος της οικονομικής μονάδας, με πίστωση του λογαριασμού 54.99 «φόροι – τέλη προηγούμενων χρήσεων», για τα οποία έχει προηγηθεί η άσκηση προσφυγών στα διοικητικά δικαστήρια, και έτσι ξεκινά για τα ποσά αυτά μια μακρόχρονη επιδικία (αφού για την έκδοση αποφάσεως Διοικητικού Εφετείου απαιτούνται μέχρι 5 χρόνια και του Συμβουλίου της Επικρατείας μέχρι 10 έτη).

Για τις επίδικες απαιτήσεις κατά του Ελληνικού Δημοσίου, κατά το κλείσιμο του ισολογισμού, σχηματίζεται ισόποση πρόβλεψη, με χρέωση του λογαριασμού 83.12 «προβλέψεις για εξαιρετικούς κινδύνους και έκτακτα έξοδα» ή 83.13 «προβλέψεις για έξοδα προηγούμενων χρήσεων» και με πίστωση, αντίστοιχα, του λογαριασμού 44.12 ή 44.13. Σε περίπτωση που, σύμφωνα με τα στοιχεία της οικονομικής μονάδας, είναι πολύ πιθανό ότι το ποσό με το οποίο αυτή θα επιβαρυνθεί τελικά για συγκεκριμένη φορολογική υπόθεση θα διαφέρει από εκείνο που έχει βεβαιωθεί, η πρόβλεψη πρέπει να είναι ανάλογη.

Όταν οριστικοποιηθεί η εκκρεμοδικία, ο λογαριασμός 33.98 πιστώνεται με το ποσό που είχε χρεωθεί όταν βεβαιώθηκε ο φόρος και χρεώνεται, ο λογαριασμός 38.00 «ταμεία» με το ποσό που τυχόν επιστρέφεται στην οικονομική μονάδα και ο λογαριασμός 82.00.05 «οριστικοποιημένοι επίδικοι φόροι Δημοσίου» με το υπόλοιπο ποσό, εκτός αν πρόκειται για φόρο εισοδήματος, οπότε αντί του 82.00.05 χρεώνεται ο 42.04 – «διαφορές φορολογικού ελέγχου προηγούμενων χρήσεων» ή ο 42.00 «υπόλοιπο κερδών εις νέο» ή ο 42.01 «υπόλοιπο ζημιών χρήσεως εις νέο», κατά περίπτωση.

2.3 Λογιστικές εγγραφές επισφαλών απαιτήσεων

2.3.1. Συγκεκριμένες επισφαλείς απαιτήσεις :

Όταν υπάρχουν συγκεκριμένες επισφαλείς απαιτήσεις, η επιχείρηση είναι σε θέση να γνωρίζει εκ ποίων χρεωστών θα προκύψουν απώλειες. Οι συγκεκριμένες επισφαλείς απαιτήσεις διαχωρίζονται λογιστικώς από τις μη επισφαλείς που εμφανίζονται σε ίδιο λογαριασμό υπό τον τίτλο «Επισφαλείς Χρεώστες» ή «Επισφαλείς Απαιτήσεις».

Παράδειγμα :

Έστω οι πελάτες Α και Β με ποσά 30.000.000 δραχμές και 50.000.000 δραχμές αντιστοίχως, χαρακτηρίστηκαν ως επισφαλείς, ο πρώτος λόγω αρνήσεως εξοφλήσεως και ο δεύτερος λόγω πτώχευσεως.

Η σχετική λογιστική εγγραφή θα είναι η ακόλουθη :

Λογαριασμοί		Χρέωση	Πίστωση
Επισφαλείς πελάτες		80.000.000	
Πελάτης Α (Αρνείται κακοπίστως να πληρώσει)	30.000.000		
Πελάτης Β (Εκπλήχθη σε πτώχευση)	50.000.000		
Πελάτες			80.000.000
Πελάτης Α	30.000.000		
Πελάτης Β	50.000.000		

2.3.1.1. Απόσβεση επισφαλούς απαιτήσεως

Επειδή η απώλεια απαιτήσεων αποτελεί ζημία, η λογιστική διαπίστωση της απώλειας αυτής θα πρέπει να γίνεται στο χρονικό σημείο, που γίνεται η λογιστική διαπίστωση του εισοδήματος, με το οποίο συσχετίζεται. Όμως το σχετικό εισόδημα διαπιστώνεται λογιστικά στο τέλος της περιόδου, στην οποία αναφέρεται (κατά κανόνα στο τέλος της χρήσεως). Συνεπώς, ανάλογα και η ζημία από επισφαλείς απαιτήσεις διαπιστώνεται στο τέλος της χρήσεως και συσχετίζεται (αφαιρείται) με το αντίστοιχο εισόδημα.

Η λογιστική αντιμετώπιση της ζημίας αποδίδεται σαν απόσβεση των επισφαλών απαιτήσεων και εμφανίζεται συνήθως σε αντίθετο λογαριασμό με τίτλο «Επισφαλείς απαιτήσεις αποσβεσθείσες».

Μια επιχείρηση που πραγματοποιεί πωλήσεις επί πιστώσει, δύναται να εμφανίζει τις απαιτήσεις έναντι πελατών (στους οικείους λογαριασμούς των πελατών), τις επισφαλείς απαιτήσεις που αναφέρονται σε απαιτήσεις που είναι αμφίβολο αν θα εισπραχθούν και τις απώλειες από τη μη είσπραξη επισφαλών απαιτήσεων. Οι επισφαλείς απαιτήσεις πρέπει να διαχωρίζονται και να αφαιρούνται από τις απαιτήσεις έναντι των πελατών (τις ασφαλούς εισπράξεως απαιτήσεις).

Οι απώλειες από τη μη είσπραξη επισφαλών απαιτήσεων εμφανίζονται σαν ζημία (μείωση της καθαρής θέσεως της επιχειρήσεως), που πρέπει να αφαιρείται από το ακαθάριστο εισόδημα της επιχειρήσεως και σαν μείωση του ύψους των επισφαλών απαιτήσεων, που πρέπει να αφαιρούνται από τον αντίστοιχο λογαριασμό «επισφαλείς πελάτες».⁴

Το εκ των επισφαλών απαιτήσεων ποσό της πιθανής απώλειας παύει πλέον να αποτελεί στοιχείο του Ενεργητικού μεταβαλλόμενο εις βάρος (ζημία ή έξοδο) της χρήσεως. Καθ' ο δε ποσόν κρίνεται ως φυσιολογικό, επιβαρύνει τα γενικά έξοδα πωλήσεως ή τα χρηματοοικονομικά έξοδα, κατά δε το υπόλοιπον χαρακτηρίζεται ως ζημία και μεταφέρεται στα «Αποτελέσματα χρήσεως». Το ποσό των πιθανών απωλειών φέρεται στον αποτελεσματικό λογαριασμό «απώλειες από επισφαλείς χρεώστες» ή «Ζημίες επισφαλών πελατών».

Ο λογιστικός προσδιορισμός των απωλειών από τις επισφαλείς απαιτήσεις και η κατ' αντίστοιχον προς τις απώλειες αυτές ποσό ελάττωσης των απαιτήσεων αυτών, αποτελεί την απόσβεση των επισφαλών απαιτήσεων. Και η απόσβεση αυτή δύναται να γίνει κατά δύο τρόπους, τον άμεσο και τον έμμεσο.

Α) Άμεσος τρόπος αποσβέσεως

Κατά τον άμεσο τρόπο μειώνεται με το ποσό της εξ εκάστου επισφαλούς χρεώστου απ' ευθείας ο λογαριασμός του, αφιεμένου χρεωστικού υπολοίπου περίπου 1 δραχμής προς μνείαν. Η λογιστική απόδοση της σχετικής απώλειας γίνεται με χρέωση του αποτελεσματικού λογαριασμού «Ζημίες επισφαλών πελατών» και με πίστωση του λογαριασμού «επισφαλείς πελάτες».

Παράδειγμα :

Έστω ότι η πιθανολογούμενη απώλεια από τον πελάτη Α είναι 5.000.000 δραχμές και από τον πελάτη Β 9.000.000 δραχμές.

Οι σχετικές λογιστικές εγγραφές θα είναι :

Κατά τον άμεσο τρόπο :

Λογαριασμοί		Χρέωση	Πίστωση
Ζημίες επισφαλών πελατών		14.000.000	
Επισφαλείς πελάτες			14.000.000
Πελάτης Α	5.000.000		
Πελάτης Β	9.000.000		
Πιθανή απώλεια εκ των ανωτέρω ως σχετική αλληλογραφία			
<hr/>			

B) Έμμεσος τρόπος αποσβέσεως

Κατά δε τον έμμεσο τρόπο με το ποσόν της απώλειας πιστούται ο λογαριασμός «Αποσβεσθέντες επισφαλείς χρεώστες» ή «Επισφαλείς απαιτήσεις αποσβεσθείσες», ο οποίος είναι αντίθετος (ή αρνητικός) λογαριασμός του λογαριασμού «Επισφαλείς χρεώστες» ή «Επισφαλείς απαιτήσεις». Ο σκοπός για τον οποίο σχηματίζεται ο λογαριασμός «Επισφαλείς απαιτήσεις» ή «Επισφαλείς χρεώστες» και ο λογαριασμός «Επισφαλείς απαιτήσεις αποσβεσθείσες» ή «Αποσβεσθέντες επισφαλείς χρεώστες» είναι προφανής, αφού η συγκεκριμένη δομή επιτρέπει την παροχή σχετικής λογιστικής πληροφόρησης και βοηθά σημαντικά στην οργανωμένη και συστηματική παρακολούθηση του ύψους και της κατανομής των απαιτήσεων αυτής της κατηγορίας.

Ο αντίθετος λογαριασμός «Επισφαλείς πελάτες αποσβεσθέντες» ορθόν είναι να εμφανίζεται στον ισολογισμό αφαιρετικώς από το λογαριασμό «Επισφαλείς πελάτες». Ο κανόνας αυτός ισχύει για κάθε αντίθετο λογαριασμό.

Ο άμεσος τρόπος ακολουθείται στις περιπτώσεις που η πιθανολογούμενη απώλεια είναι ίση με την επισφαλή απαίτηση. Ο έμμεσος τρόπος αποσβέσεως πρέπει να ακολουθείται όταν η απώλεια είναι πιθανή και όχι βεβαία.

Κατά τον έμμεσο τρόπο :

Λογαριασμοί		Χρέωση	Πίστωση
Ζημίες επισφαλών πελατών		14.000.000	
Επισφαλείς πελάτες αποσβεσθέντες			14.000.000
Πελάτης Α	5.000.000		
Πελάτης Β	9.000.000		

Αν υποθέσουμε ότι εκ των ανωτέρω απωλειών ποσό 10.000.000 δραχμές αποτελεί ομαλή δαπάνη (βαρύνουσα τα Γενικά Έξοδα Πωλήσεων) και το υπόλοιπο ανώμαλο τοιαύτην, η σχετική λογιστική εγγραφή θα είναι :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
Γενικά έξοδα πωλήσεων	10.000.000	
Αποτελέσματα χρήσεως	4.000.000	
Ζημίες επισφαλών πελατών		14.000.000
Επιβάρυνση γενικών εξόδων πωλήσεων με 0,1 % επί πωλήσεων επί πιστώσει		

2.3.1.2. Γενικές Παρατηρήσεις

Στις ανωτέρω εγγραφές δύνανται να παραλειφθούν οι ειδικοί λογαριασμοί των πελατών, εφ' όσον στην αιτιολογία υπάρχει παραπομπή προς έτερα βοηθητικά βιβλία (ως λόγου χάριν το βιβλίο απογραφών) μνημονεύοντα ονομαστικώς αυτούς.

Η επιχείρηση πρέπει ανά πάσα στιγμή να γνωρίζει το οφειλόμενο ονομαστικό ποσό κάθε επισφαλούς πελάτη, ως και το ποσό της διενεργηθείσας αποσβέσεως γι' αυτόν τον πελάτη. Γι' αυτό το λόγο τόσο οι επισφαλείς πελάτες όσο και οι για τον καθένα διενεργηθείσες αποσβέσεις εξυπηρετούνται υπό του αυτού αναλυτικού καθολικού. Οι λογαριασμοί πρέπει να έχουν κατάλληλο γραμμογράφηση, με τέτοιο τρόπο ώστε σ' αυτό το λογαριασμό να απεικονίζεται τόσο το ποσό της επισφαλούς απαιτήσεως όσο και της αποσβέσεως, που διενεργήθηκε για την απαίτηση αυτή.

Ένα σχετικό υπόδειγμα είναι το ακόλουθο :

Χρον.	Αιτιολογία	Ποσό		Χρον.	Αιτιολογία	Ποσό	
		Χ	Π			Χ	Π

Το αριστερό τμήμα του ανωτέρω λογαριασμού χρησιμεύει για την ανάλυση του λογαριασμού «Επισφαλείς πελάτες» και το δεξιό για την ανάλυση του λογαριασμού «Επισφαλείς πελάτες αποσβεσθέντες».

Στο Βιβλίο απογραφών η κάθε επισφαλής απαίτηση αναγράφεται με το ονομαστικό της ποσό, παραπλεύρως αυτού σημειώνεται και το ποσό της πιθανής απώλειας. Εάν αυτή η απαίτηση είχε εν μέρει αποσβεστεί και σε παλαιότερες χρήσεις, τότε αναγράφεται διακεκριμένως το ποσό της παλαιάς από της νυν πιθανολογουμένης απώλειας. Με το ονομαστικό ποσό αναγράφονται όλες οι απαιτήσεις, οι μη αποσβεσθείσες εξ ολοκλήρου ή οριστικώς διακανονισμένες μέχρι και της προηγούμενης χρήσεως.

Οι τόκοι και τα διάφορα έξοδα τα βαρύνοντα τους επισφαλείς χρεώστες πρέπει να καταχωρούνται στους λογαριασμούς τους και εν συνεχεία να αποσβένονται καθ' ολοκληρίαν.

Κρίνεται σκόπιμον να γίνεται κράτηση από τα καθαρά κέρδη ποσού ίσου προς το μη αποσβεσθέν τμήμα των επισφαλών απαιτήσεων, δεδομένου ότι και του τμήματος αυτού η είσπραξη είναι επισφαλής.

Μετά τον οριστικό διακανονισμό της επισφαλούς απαιτήσεως και αφού παύσει το υφιστάμενο στάδιο της αβεβαιότητας για την επιχείρηση, ως προς το ποσό που θα εισπραχθεί διενεργούνται οι ακόλουθες λογιστικές εγγραφές.

Παράδειγμα :

- Έστω ότι ο επισφαλής χρεώστης Β που οφείλει στην επιχείρηση ποσό 50.000.000 δραχμών και έχει διενεργηθεί απόσβεση 9.000.000 δραχμών, πληρώσει 41.000.000 δραχμές, δηλαδή ποσό ίσο προς το μη αποσβεσθέν τμήμα της απαιτήσεως.

Οι σχετικές λογιστικές εγγραφές θα είναι οι ακόλουθες :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
<i>Ταμείο</i>	41.000.000	
<i>Επισφαλείς πελάτες</i>		41.000.000
<i>Συμβιβαστική εξόφληση εις ανωτέρω ποσού</i>		
<hr/>		
<i>Επισφαλείς πελάτες αποσβεσθέντες</i>	9.000.000	
<i>Επισφαλείς πελάτες</i>		9.000.000
<i>Μεταφορά αντίθετου λογαριασμού λόγω οριστικού διακανονισμού της ανωτέρω επισφαλούς απαιτήσεως</i>		

- Εάν στο παραπάνω παράδειγμα ο επισφαλής πελάτης Β πληρώσει 45.000.000 δραχμές, οι σχετικές λογιστικές εγγραφές θα είναι οι ακόλουθες :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
Ταμείο Επισφαλείς πελάτες Συμβιβαστική εξόφληση εις ανωτέρω ποσού	45.000.000	45.000.000
Επισφαλείς πελάτες αποσβεσθέντες Επισφαλείς πελάτες Μεταφορά αντίθετου λογαριασμού	9.000.000	9.000.000

Μετά τη μεταφορά των ανωτέρω εγγραφών θα παρουσιάζεται πιστωτικό υπόλοιπο στο λογαριασμό «Επισφαλείς πελάτες» του πελάτη Β 4.000.000 δραχμών. Το ποσό αυτό αποτελεί έσοδο από την είσπραξη τμήματος από την αποσβεσθείσα επισφαλή απαίτηση. Για να εξισωθεί ο λογαριασμός του Β θα γίνει η εξής λογιστική εγγραφή :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
Επισφαλείς πελάτες Έσοδα εξ αποσβεσθεισών επισφαλών πελατών	4.000.000	4.000.000

- Εάν στο παραπάνω παράδειγμα ο επισφαλής πελάτης Β πληρώσει 35.000.000 δραχμές οι σχετικές λογιστικές εγγραφές θα είναι οι ακόλουθες :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
Ταμείο Επισφαλείς πελάτες Συμβαστική εξόφληση εις ανωτέρω ποσού	35.000.000	35.000.000
Επισφαλείς πελάτες αποσβεσθέντες Επισφαλείς πελάτες Μεταφορά αντίθετου λογαριασμού	9.000.000	9.000.000

Μετά τη μεταφορά των ανωτέρω εγγραφών θα παρουσιάζεται χρεωστικό υπόλοιπο στο λογαριασμό «Επισφαλείς πελάτες» του πελάτη Β 6.000.000 δραχμών. Το ποσό αυτό αποτελεί πρόσθετη απώλεια από αυτόν τον επισφαλή πελάτη.

Για να εξισωθεί ο λογαριασμός του πελάτη Β θα γίνει η εξής λογιστική εγγραφή :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
Ζημίες επισφαλών πελατών Επισφαλείς πελάτες Απώλεια από τον πελάτη Β, πλέον της αποσβεσθείσης κατά την παρελθούσα χρήση αυτής, λόγω συμβιβασμού μας στο ποσό των 35.000.000 δραχμών	6.000.000	6.000.000

- Ανάλογες εγγραφές διενεργούνται και στις περιπτώσεις, που η επισφαλής απαίτηση τακτοποιείται εν όλω ή εν μέρει κατ' άλλον τρόπον, ως λ.χ. δι' υποθήκης, ενεχύρου ή εγγυήσεως φερέγγυου προσώπου. Εάν π.χ. στην ανωτέρω περίπτωση ο πελάτης Β αντί να καταβάλλει μετρητά, ασφάλιζε δι' ενεχύρου την κατόπιν συμβιβασμού μειωθείσα στο ποσό των 45.000.000 δραχμών απαίτησή μας, οι λογιστικές εγγραφές θα είναι οι ακόλουθες :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
<p><i>Χρεώστες εμπραγμάτως ασφαλισμένοι</i></p> <p><i>Επισφαλείς πελάτες</i></p> <p><i>Λήψη από τον πελάτη Β ως ενεχύρου 100 μετοχών, προς κάλυψη της ανωτέρω απαίτησεως, σαν να ελαττώθηκε η αρχική του οφειλή δρχ. 50.000.000 κατόπιν συμβιβασμού</i></p>	45.000.000	45.000.000
<p><i>Επισφαλείς πελάτες αποσβεσθέντες</i></p> <p><i>Επισφαλείς πελάτες</i></p> <p><i>Μεταφορά αντίθετου λογαριασμού</i></p>	9.000.000	9.000.000

Μετά τη μεταφορά των ανωτέρω εγγραφών θα παρουσιάζεται πιστωτικό υπόλοιπο στο λογαριασμό «Επισφαλείς πελάτες» του πελάτη Β 4.000.000 δραχμών. Το ποσό αυτό αποτελεί έσοδο εξ εισπράξεως τμήματος εκ της αποσβεσθείσας επισφαλούς απαιτήσεως.

Για να εξισωθεί ο λογαριασμός του πελάτη Β θα γίνει η εξής λογιστική εγγραφή :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
<i>Επισφαλείς πελάτες</i> <i>Εσοδα από αποσβεσθέντες επισφαλείς πελάτες</i>	4.000.000	4.000.000

Από τις παραπάνω εγγραφές παρατηρούμε ότι ενδέχεται κατά το διακανονισμό των επισφαλών απαιτήσεων να προκύπτουν νέες απώλειες ή να εισπράττονται ποσά πέραν του μη αποσβεσθέντος τμήματος των επισφαλών απαιτήσεων. Οι προκύπτουσες απώλειες καταχωρούνται σ' αυτό το λογαριασμό, στον οποίο καταχωρούνται και οι απώλειες οι προκύπτουσες κατά την εκτίμηση των πιθανολογούμενων απωλειών από επισφαλείς πελάτες κατά το τέλος της χρήσεως. Σ' αυτόν τον λογαριασμό μεταφέρεται και το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Εσοδα από αποσβεσμένους επισφαλείς πελάτες». Το απομένον χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Ζημιές επισφαλών πελατών» τακτοποιείται όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.

Στην απίθανη περίπτωση, στην οποία τα έσοδα από αποσβεσμένους επισφαλείς πελάτες υπερβαίνουν τις ζημιές επισφαλών πελατών, το απομένον πιστωτικό υπόλοιπο (μετά την κάλυψη των απωλειών) το μεταφέρεται στα αποτελέσματα χρήσεως.

2.3.2. Μη συγκεκριμένες επισφαλείς απαιτήσεις :

Όταν δεν υπάρχουν συγκεκριμένες επισφαλείς απαιτήσεις, ειδικά σε επιχειρήσεις με μεγάλο αριθμό χρεωστών, πελατών (λ.χ. καταστήματα που πωλούν με δόσεις και ιδίως πιστωτικά ιδρύματα) ο διαχωρισμός των επισφαλών πελατών και η εκτίμηση της πιθανής απώλειας (και αν υποθέσουμε ότι αδυνατούν να γίνουν), θα ήταν αδύνατη και επίπονη εργασία και τα λάθη αναπόφευκτα. Γι' αυτούς τους λόγους οι επιχειρήσεις στο τέλος της κάθε χρήσεως διενεργούν αποσβέσεις προς κάλυψη της πιθανής απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις, χωρίς να καθορίζονται ατομικώς οι επισφαλείς πελάτες και η κάθε πιθανολογούμενη απώλεια.

Η απόσβεση σ' αυτήν την περίπτωση μόνο κατά τον έμμεσο τρόπο δύναται να γίνει. Το ποσό δε αυτής υπολογίζεται επί τη βάσει του ποσοστού πιθανής απώλειας επί του συνόλου των απαιτήσεων ή του μέσου ετησίου όρου αυτών.

Ο τίτλος του λογαριασμού των αποσβέσεων δύναται να είναι «αποσβεσθείσες απαιτήσεις» ή άλλος παρόμοιος. Ο λογαριασμός αυτός κατά τη διάρκεια της χρήσεως χρεώνεται με τις οριστικές προκύπτουσες απώλειες με πίστωση του λογαριασμού του συγκεκριμένου πελάτη.

Στο τέλος της κάθε χρήσεως το υπόλοιπο του λογαριασμού «Αποσβεσθείσες απαιτήσεις» μπορεί να μεταφέρεται στο λογαριασμό «Ζημίες επισφαλών απαιτήσεων» και εν συνεχεία να πιστώνεται με το νέο ποσό αποσβέσεων, όπως αυτό προκύπτει από το εφαρμοσμένο ποσοστό αποσβέσεως της κλειόμενης χρήσεως. Στην πράξη όμως το τυχόν απομένον πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Αποσβεσθείσες απαιτήσεις» συνήθως δεν μεταφέρεται στο λογαριασμό των απωλειών, δημιουργούμενων αφανών αποθεματικών.

Παράδειγμα :

Έστω ότι κατά την 31/12/1998 οι υφιστάμενες απαιτήσεις ανέρχονται σε 5.550.000.000 δραχμές. Το ποσοστό αποσβέσεως καθορίζεται σε 0,5%.

Η εγγραφή αποσβέσεως θα είναι η ακόλουθη:

1		
<i>Ζημιές επισφαλών απαιτήσεων</i>	27.750.000	
<i>Αποσβεσθείσες απαιτήσεις</i>		27.750.000
<i>Απόσβεση ποσοστού 0,5% επί των κατά την 31/12/1998 υφισταμένων απαιτήσεων</i>		

Έστω ότι κατά την επόμενη χρήση 1999 προέκυψε οριστική απώλεια 20.000.000 δραχμών από τον πελάτη Β και κατόπιν συμβιβασμού εξόφλησε απαίτηση 50.000.000 δραχμών αντί 30.000.000 δραχμών.

Κατά την εξόφληση θα γίνει η εξής εγγραφή :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
2		
<i>Ταμείο</i>	30.000.000	
<i>Αποσβεσθείσες απαιτήσεις</i>	20.000.000	
<i>Πελάτες</i>		50.000.000
<i>Συμβιβαστική εξόφληση του Β από την οποία προέκυψε ζημία 20.000.000 δραχμών</i>		

Εφόσον κατά τη διάρκεια της χρήσεως οριστικοποιούνται απώλειες από συγκεκριμένους πελάτες διενεργούνται εγγραφές του παραπάνω τύπου.

Εάν υποθέσουμε ότι κατά τη διάρκεια της χρήσεως 1999 γίνονταν χρεώσεις του λογαριασμού «Αποσβεσθείσες απαιτήσεις» ύψους 10.000.000 δραχμών και ότι κατά την 31/12/1999 το ποσό των υπολογιζόμενων απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις ανέρχεται σε 37.750.000 δραχμές και οι υφιστάμενες απαιτήσεις ανέρχονται σε 7.550.000.000 δραχμές, τότε οι σχετικές λογιστικές εγγραφές θα είναι :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
<p style="text-align: center;">3</p> <p>Αποσβεσθείσες απαιτήσεις Ζημιές επισφαλών απαιτήσεων</p> <p>Μεταφορά πιστωτικού υπολοίπου λογαριασμού αποσβέσεων απαιτήσεων (27.750.000 - 10.000.000) σε λογαριασμό απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις</p>	17.750.000	17.750.000
<p style="text-align: center;">4</p> <p>Ζημιές επισφαλών απαιτήσεων Αποσβεσθείσες απαιτήσεις</p> <p>Απόσβεση ποσοστού 0,5% επί των κατά την 31/12/1999 απαιτήσεών μας εκ δρχ. 7.550.000.000</p>	37.750.000	37.750.000
<p style="text-align: center;">5</p> <p>Αποτελέσματα χρήσεως Ζημιές επισφαλών απαιτήσεων</p> <p>Μεταφορά χρεωστικού υπολοίπου (37.750.000-17.750.000) λογαριασμού απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις στα αποτελέσματα χρήσεως</p>	20.000.000	20.000.000

Το ποσό των υπολογιζόμενων ζημιών (απωλειών) από επισφαλείς απαιτήσεις κατά την 31/12/1999 ανερχόταν σε 37.750.000 δραχμές ελαττωμένο με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Αποσβεσθείσες απαιτήσεις» κατά 17.750.000 δραχμές. Η εγγραφή αριθμ. 3 γίνεται προς αποφυγή δημιουργίας αφανούς αποθεματικού, το οποίο θα ανήρχετο σε 17.750.000 δραχμές, διότι αν

υπολογίσουμε την απώλεια από τις υφιστάμενες απαιτήσεις κατά την 31/12/1999 στο ύψος των 37.750.000 δραχμών, οι αντίστοιχες αποσβέσεις θα ανήρχοντο σε 55.500.000 δραχμές, εάν δεν γινόταν η εγγραφή αριθμ. 3.

Ο λογαριασμός «Αποσβεσθείσες απαιτήσεις» είναι αντίθετος λογαριασμός ενεργητικού και πρέπει να εμφανίζεται στο ενεργητικό του ισολογισμού αφαιρετικώς.

Μέρος ή και το όλο των απωλειών από τις επισφαλείς απαιτήσεις είναι δυνατόν να βαρύνουν τις πωλήσεις ή άλλο λογαριασμό. Αυτό εξαρτάται από τις ακολουθούμενες αρχές κοστολόγησως της επιχειρήσεως.

Εάν κατά τη διάρκεια της χρήσεως οι οριστικοποιηθείσες απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις υπερβούν το ποσό της διενεργηθείσας αποσβέσεως, τότε η διαφορά προσαυξάνει τις απώλειες που υπολογίζονται στο τέλος της χρήσεως.

Αντί του λογαριασμού «Αποσβεσθείσες απαιτήσεις» δύναται να λειτουργήσει ο λογαριασμός «Προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων», ο οποίος θα δημιουργηθεί με χρέωση του λογαριασμού «Αποτελέσματα χρήσεως».

Η απώλεια από επισφαλείς πελάτες η εξευρισκόμενη επί τη βάσει ποσοστού (χωρίς να κατονομάζονται οι επισφαλείς πελάτες) φορολογικώς αναγνωρίζεται για όλες τις επιχειρήσεις σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 1 περίπτωση θ' του Ν. 2238/1994.

2.4. Λογιστική αντιμετώπιση των ζημιών από επισφαλείς απαιτήσεις

Οι επιχειρήσεις κατά κανόνα πωλούν τα προϊόντά τους (αγαθά) και παρέχουν τις υπηρεσίες τους επί πιστώσει. Από την πώληση των αγαθών και την παροχή υπηρεσιών σε πελάτες της επιχειρήσεως δημιουργούνται αντίστοιχες απαιτήσεις έναντι αυτών των πελατών. Με την πώληση επί πιστώσει των αγαθών και την παροχή υπηρεσιών η επιχείρηση δύναται να μεγιστοποιήσει τις πωλήσεις της και κατά συνέπεια τα κέρδη της αλλά ελλοχεύει και ο κίνδυνος της δημιουργίας απωλειών από τη μη πιθανή είσπραξη αυτών των απαιτήσεων. Η αμφίβολη είσπραξη αυτών των απαιτήσεων καθιστούν αυτές τις απαιτήσεις επισφαλείς λόγω αδυναμίας του πελάτη να εκπληρώσει τις απορρέουσες υποχρεώσεις από τις συναλλαγές του με την επιχείρηση, ή αμφισβήτησης του χρέους εκ μέρους του πελάτη.

Η αδυναμία της επιχειρήσεως να εισπράξει τις απαιτήσεις της έναντι των πελατών δημιουργούν ζημιές από επισφαλείς απαιτήσεις και αποτελούν έξοδο της επιχειρήσεως (μείωση της καθαρής της θέσεως).

Η απώλεια από επισφαλείς απαιτήσεις πρέπει να αναφέρονται στο χρόνο δημιουργίας του αντίστοιχου εισοδήματος, δηλαδή στην περίοδο της πώλησεως των αγαθών ή της παροχής των υπηρεσιών. Με την πώληση των αγαθών ή την παροχή των υπηρεσιών δημιουργήθηκε εισόδημα σε μια περίοδο, οπότε δημιουργήθηκε και η σχετική απαίτηση εφόσον η πώληση έγινε επί πιστώσει. Βάσει των βασικών λογιστικών αρχών της αυτοτέλειας της χρήσεως και της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα (αναλύονται στις παρακάτω υποενότητες) , οι σχετικές ζημιές από επισφαλείς απαιτήσεις θα πρέπει υπό κανονικές συνθήκες να εκπίπτονται από το φορολογητέο εισόδημα της χρήσεως, στην οποία πραγματοποιήθηκε η πώληση των αγαθών ή η παροχή των υπηρεσιών και συνεπώς δημιουργήθηκε το αντίστοιχο εισόδημα.

2.4.1. Η αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων

Η βασική αυτή αρχή ισχύει τόσο στη λογιστική όσο και στη φορολογία. Βάσει της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων κάθε έσοδο φέρεται στα αποτελέσματα της χρήσεως στην οποία προέκυψε και κάθε έξοδο στα αποτελέσματα της χρήσεως την οποία βαρύνει, ανεξάρτητα από τη χρήση στην οποία εισπράττεται το έσοδο ή τη χρήση στην οποία πληρώνεται το έξοδο.

Τα έξοδα και τα έσοδα που αφορούν τη χρήση λογίζονται σ' αυτή, ανεξάρτητα από το χρόνο της εισπράξης τους ή της πληρωμής τους, δηλαδή εφαρμόζεται η αρχή των δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων σε αντίθεση με το δημόσιο λογιστικό όπου για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων του Δημοσίου εφαρμόζεται η αρχή του εισπραγμένου εσόδου και του πληρωμένου εξόδου.

Την αρχή αυτή ενστερνίζεται και ο νόμος περί Α.Ε., ο οποίος ορίζει (άρθρο 43 παρ. 1) ότι τα έσοδα και τα έξοδα που αφορούν τη χρήση υπολογίζονται σ' αυτή, ανεξάρτητα από το χρόνο της εισπράξεως ή της πληρωμής τους.

Την αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων την καθιερώνει και ο φορολογικός νόμος 2238/1994 (άρθρο 4, παράγραφος 3) σύμφωνα με την οποία κάθε φορολογική χρήση ή περίοδος είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη των άλλων χρήσεων μη επιτρεπόμενου του συμψηφισμού των αποτελεσμάτων της κλειόμενης χρήσεως προς τα αντίστοιχα των προηγούμενων χρήσεων. Συνεπώς τα έσοδα και κέρδη θα καταχωρούνται στη χρήση εντός της οποίας κτήθηκαν, τα δε έξοδα και οι ζημιές θα καταχωρούνται στη χρήση, την οποία βαρύνουν με εξαίρεση τις ζημιές προερχόμενες από εμπορικές, γεωργικές, βιομηχανικές, βιοτεχνικές, μεταλλευτικές και ξενοδοχειακές επιχειρήσεις οι οποίες, όταν δεν καλύπτονται από τα κέρδη της χρήσεως που προέκυψαν, μπορούν να μεταφερθούν για συμψηφισμό στις πέντε επόμενες χρήσεις.

2.4.2. Η αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα

Όπως η αρχή της πραγματοποίησης των εσόδων, έτσι και η αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα βασίζεται στη λογιστική βάση των δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων, αλλά η συσχέτιση αναφέρεται στην αναγνώριση των εξόδων. Όλα τα έξοδα, που προκαλούνται από την είσπραξη των αναγνωρισμένων εσόδων σε μια περίοδο, πρέπει να αναγνωρίζονται κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου. Αν τα έσοδα αναβάλλονται για αναγνώριση σε μια μελλοντική περίοδο, τα σχετικά έξοδα πρέπει επίσης να μεταφέρονται ή να αναβάλλονται αφού αυτά προκαλούνται κατά την είσπραξη εκείνου του εσόδου.

Τα έσοδα κάθε λογιστικής περιόδου, στην οποία εξευρίσκεται το αποτέλεσμα, πρέπει να προσδιορίζονται με βάση την αρχή του εισοδήματος. Αλλά, επειδή η πραγματοποίηση των εσόδων συνεπάγεται την πραγματοποίηση εξόδων, επιβάλλεται να προσδιορίζονται και τα έξοδα για να αντιπαραθέτονται προς τα αντίστοιχα έσοδα.

Το ζευγάρι των εσόδων με τα έξοδα αποτελεί μια βασική λογιστική αρχή. Η αρχή αυτή προϋποθέτει την παραδοχή ότι τα έξοδα καταχωρούνται και παρουσιάζονται κατά την πραγματοποίησή τους (accrual basis) σε αντίθεση με την παραδοχή της λογιστικής της ταμιακής βάσης (cash basis).⁶

Βάσει της αρχής της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα, πολλές δαπάνες πρέπει να εμφανίζονται στον ισολογισμό της χρήσεως ως στοιχεία ενεργητικού και να μεταφέρονται για να επιβαρύνουν τα αποτελέσματα μελλοντικών χρήσεων, επειδή τα στοιχεία στα οποία οι δαπάνες αυτές αναφέρονται συμβάλλουν στην πραγματοποίηση μελλοντικών εσόδων, π.χ. τα αποθέματα, οι προπληρωθείσες δαπάνες, τα αποσβέσιμα ενσώματα στοιχεία. Αυτά τα στοιχεία, με βάση το ρυθμό αναλώσεώς τους, μετατρέπονται σε έξοδα και καταχωρούνται στο λογαριασμό των αποτελεσμάτων της περιόδου για να αντιπαρατεθούν προς τα αντίστοιχα έσοδα.

Η αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα στηρίζεται στην εκδοχή ότι μεταξύ εσόδων – εξόδων υπάρχει σχέση αιτίου - αποτελέσματος. Μια τέτοια άμεση σχέση υπάρχει μεταξύ πωλήσεων και κόστους πωληθέντων και γενικά άμεσων εξόδων και εσόδων της περιόδου. Στην άμεση συσχέτιση τα έξοδα συσχετίζονται με συγκεκριμένα έσοδα και στη συνέχεια η αναγνώρισή τους γίνεται κατά τη στιγμή που αναγνωρίζονται τα έσοδα αυτά.⁷

Άλλες δαπάνες συνδέονται με έσοδα με μια διαφορετική σχέση αιτίας και αποτελέσματος, στην οποία η δαπάνη προκαλείται πριν τα σχετικά έσοδα γίνουν. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν αγορές αποθεμάτων και

προμηθειών. Σε τέτοιες περιπτώσεις, τα μετρητά δαπανώνται σε μια περίοδο. Άλλα κόστη, όπως τα πάγια στοιχεία συσχετίζονται με τα έσοδα σε μια συστηματική και λογική βάση, όπως τα έξοδα αποσβέσεων.

Στα λεγόμενα έμμεσα έξοδα ή έξοδα περιόδου δεν υπάρχει ξεκαθαρισμένη άμεση σχέση εξόδων-εσόδων π.χ. έξοδα διαχείρισης, διοικήσεως. Τα έξοδα συνδέονται με τη λογιστική περίοδο (χρήση) και αντιπαραθέτονται με τα έσοδα της περιόδου κατ' ανάλογη εφαρμογή της βασικής λογιστικής αρχής της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα. Μερικές δαπάνες συνιστούν έξοδα που δεν έχουν καμιά άμεση σχέση είτε με ενός ιδιαίτερου τύπου συναλλαγής παραγωγής εσόδου είτε με μιας συγκεκριμένης λογιστικής χρονικής περιόδου.

Αυτά τα έξοδα πρέπει να εντοπίζονται σε αναφερόμενες περιόδους. Αυτά τα είδη είναι κόστη περιόδου, δηλαδή: κόστη αναγνωρισμένα σαν έξοδα κατά τη διάρκεια της περιόδου, στην οποία αυτά προκαλούνται. Προσαρμοστικές εγγραφές μπορούν να απαιτούνται στο τέλος της λογιστικής περιόδου για να ενημερώσουν τα έξοδα σε συνδυασμό με αναγνωρισμένα έσοδα πωλήσεων. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τα έξοδα μισθοδοσίας, τα εκτιμώμενα έξοδα εγγυήσεως, και έξοδα τόκων, που είναι δεδουλευμένα αλλά όχι πληρωθέντα.

Η αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα και η λογιστική των δεδουλευμένων εσόδων και εξόδων συνδέονται. Παρόλο που μια διαδικασία εισπράξεως μιας εταιρίας είναι συνεχής, οι λειτουργικές δραστηριότητες αναφέρονται σε ειδικά χρονικά διαστήματα. Έτσι μερικές από τις δραστηριότητες της επιχειρήσεως μπορούν να ολοκληρώνονται μέσα σε μια ειδική χρονική περίοδο, ένα χρόνο ή ένα τρίμηνο, ενώ άλλες δραστηριότητες μπορούν να λαμβάνουν χώρα σε αρκετές περιόδους.

2.4.3. Δημιουργία προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις

Σύμφωνα με τη βασική λογιστική αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα οι ζημίες από επισφαλείς απαιτήσεις πρέπει να βαρύνουν εκείνες τις χρήσεις που οι σχετικές απαιτήσεις δημιουργήθηκαν και καταχωρήθηκαν.

Αν μια επιχείρηση πώλησε προϊόντα σ' ένα πελάτη επί πιστώσει π.χ. το έτος 1998 και δημιουργήθηκε μια απαίτηση έναντι αυτού του πελάτη καθώς και σχετικό έσοδο από την πώληση των προϊόντων. Η χρήση του έτους 1998 εμφανίζει τις απαιτήσεις έναντι του πελάτη (ισολογισμός χρήσεως 1998) και τα έσοδα από την πώληση των προϊόντων (κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως 1998).

Αν το έτος 1999 η σχετική απαίτηση αποδείχθηκε ότι είναι ανεπίδεκτη εισπράξεως, δηλαδή η εισπραξη είναι αδύνατη δια της νομικής οδού, τότε αποτελεί έξοδο (ζημία) για την επιχείρηση. Κανονικώς θα πρέπει να βαρύνουμε τη χρήση 1998 και όχι τη χρήση 1999, διότι στη χρήση δημιουργήθηκε το σχετικό έσοδο. Συνεπώς τα έσοδα της χρήσεως 1998 θα πρέπει να εμφανιστούν μειωμένα κατά το ποσό της ζημίας που υπέστη η επιχείρηση.

Όμως είναι λογικό ότι η επιχείρηση δεν είναι δυνατόν να βαρύνει τα αποτελέσματα της χρήσεως 1998 με τις ζημίες από επισφαλείς απαιτήσεις επειδή δεν μπορεί να υπολογίσει ή να προγνώσει το ακριβές ποσό των απαιτήσεων που δεν είναι πιθανόν να εισπραχθούν. Αν η επιχείρηση γνώριζε εκ των προτέρων το ποσό των απαιτήσεων που είναι «επισφαλούς εισπράξεως», τότε είναι προφανές ότι δεν θα επέτρεπε να δημιουργηθούν, δηλαδή δεν θα προχωρούσε στην πώληση των αγαθών ή στην παροχή των υπηρεσιών στο συγκεκριμένο επισφαλή πελάτη.

Συνεπώς αυτή η άγνοια της επιχειρήσεως ως προς την πιθανή εισπραξη των απαιτήσεών της, μπορεί να περιοριστεί με τη διενέργεια προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Με ένα κατάλληλο σύστημα μετρήσεως, εκτιμήσεως των απωλειών για επισφαλείς απαιτήσεις μπορεί η επιχείρηση να προσδιορίζει ένα ποσό προβλέψεως για τις απώλειες που θα εκπεσθούν από τα αποτελέσματα της χρήσεως, στην οποία δημιουργήθηκαν και τα συσχετιζόμενα έσοδα. Το ποσό της προβλέψεως για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις θα πρέπει να αφαιρείται από τα αποτελέσματα της χρήσεως σαν πιθανή ζημία, ενώ ταυτοχρόνως θα πρέπει να μειωθεί και ο λογαριασμός «επισφαλείς απαιτήσεις» (ουσιαστικός λογαριασμός).

Η πρόβλεψη που διενεργείται θα πρέπει να καθορίζει τη ζημία από τη μη είσπραξη των απαιτήσεων με χρέωση της ζημίας από επισφαλείς απαιτήσεις και πίστωση του λογαριασμού επισφαλείς απαιτήσεις (με άμεσο ή έμμεσο – αφαιρετικό τρόπο). Στο τέλος της χρήσεως θα πρέπει να συμφηφίζεται, μεταφέρεται στο λογαριασμό των προβλέψεων και όχι στα αποτελέσματα της χρήσεως αφού σ' αυτόν είχαν μεταφερθεί οι προβλέψεις. Επιπλέον, αν στο τέλος της χρήσεως πρέπει να αναθεωρηθεί το ύψος των προβλέψεων (λόγω αλλαγής των συνθηκών) τότε θα ακολουθείται η ίδια διαδικασία .

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

2.5. Μέθοδοι εκτιμής των προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς πελάτες

Για την εκτίμηση των προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις, σύμφωνα με τη λογιστική θεωρία και πρακτική έχουν αναπτυχθεί οι εξής μέθοδοι :

2.5.1. Η μέθοδος της εξατομικευμένης διαγραφής των απαιτήσεων (SPECIFIC CHARGE OFF METHOD)

Σύμφωνα με τη μέθοδο της εξατομικευμένης διαγραφής των απαιτήσεων (Specific charge off method) οι απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις βαρύνουν εκείνη τη χρήση κατά την οποία η συγκεκριμένη απαίτηση κατέστη ανεπίδεκτη εισπράξεως, δηλαδή η εισπράξη αυτής είναι αδύνατη δια της νομικής οδού. Συνεπώς θεωρείται απολεσθείσα και αποσβένεται ολοσχερώς με τη διενέργεια της σχετικής εγγραφής αποσβέσεως.

Η μέθοδος αυτή παρουσιάζει το μειονέκτημα ότι δεν ακολουθεί τη βασική λογιστική αρχή της συσχέτισεως των εσόδων με τα έξοδα (matching principle). Βασική λογιστική αρχή αποτελεί η παραδοχή ότι στα ανήκοντα σε κάθε λογιστική περίοδο έσοδα πρέπει να αντιπαραθέτονται με τα έξοδα που πραγματοποιήθηκαν για την απόκτηση των εσόδων αυτών, προκειμένου να εξευρεθεί το ακριβές αποτέλεσμα της περιόδου. Έτσι, με βάση αυτή την αρχή, αν έσοδα προέρχονται από μια προηγούμενη χρήση ή αναβάλλονται για μια επόμενη χρήση, τα έξοδα που σχετίζονται με τα έσοδα αυτά θα πρέπει να μεταφέρονται από την προηγούμενη χρήση ή να κληροδοτούνται, κατά περίπτωση, σε επόμενη χρήση.

Βάσει της μεθόδου της εξατομικευμένης διαγραφής των απαιτήσεων, η απόσβεση της απαίτησεως διενεργείται σε μεταγενέστερη χρήση από εκείνη που παρουσιάστηκε η απαίτηση και κατά συνέπεια τα σχετικά έξοδα δεν

αντιπαράτιθονται, συσχετίζονται με τα αντίστοιχα έσοδα. Ως εκ τούτου οι απαιτήσεις εμφανίζονται υπερεκτιμημένες αφού δεν πρόκειται να μειωθούν παρόλο που θεωρείται βέβαιο ότι δεν θα εισπραχθούν στο ακέραιο στην αξία που παρουσιάζονται στον ισολογισμό. Οπότε η αξία των απαιτήσεων στο ενεργητικό είναι αυξημένη και δεν αποτυπώνει την πραγματική τους εικόνα.

Συνήθως, η μέθοδος της εξατομικευμένης διαγραφής των απαιτήσεων εφαρμόζεται από μικρές, και όχι καλά οργανωμένες επιχειρήσεις αφού η συγκεκριμένη δεν απαντάται σε προηγμένες σε λογιστικό επίπεδο χώρες.

Η μέθοδος της εξατομικευμένης διαγραφής των απαιτήσεων αναγνωρίζει την απώλεια από επισφαλείς απαιτήσεις όταν οι απαιτήσεις αυτές δεν πιθανολογείται ότι θα εισπραχθούν. Γι' αυτό το λόγο θεωρείται αποδεκτή και επιτρεπτή από φορολογικής απόψεως, παρόλο που είναι κατακριτέα επειδή παραβιάζει τη βασική λογιστική αρχή της συσχέτισης των εξόδων με τα έσοδα.

2.5.2 Η μέθοδος της εξατομικευμένης εκτιμήσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού

Σύμφωνα με τη μέθοδο της εξατομικευμένης εκτιμήσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού, το ύψος των απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις εκτιμάται από το χρόνο που παραμένει ανεισπρακτη ή απαίτηση από τους πελάτες. Δηλαδή, το συνολικό ποσό της προβλέψεως για επισφαλείς απαιτήσεις δεν εξάγεται βάσει ενός συνολικού ποσοστού του συνόλου των απωλειών από επισφαλείς πελάτες προηγούμενων χρήσεων και του συνόλου των απαιτήσεων στις αντίστοιχες προηγούμενες χρήσεις. Προκύπτει με βάση την παλαιότητα των υπολοίπων όλων των απαιτήσεων της επιχειρήσεως.

Μια επιχείρηση μπορεί να καθορίσει τα χρονικά πλαίσια για τα οποία μια απαίτηση (που δεν εξασφαλίζεται με εμπράγματο ασφάλεια) καθίστανται επισφαλής. Συνήθως καταρτίζεται πίνακας παλαιότητας των απαιτήσεων στον οποίο αναλύονται οι απαιτήσεις στο τέλος της χρήσεως με κριτήριο την παλαιότητά τους. Η ομαδοποίηση αυτή χρησιμεύει και για τις πληροφοριακές ανάγκες της επιχειρήσεως αφού ανά πάσα μπορούν να εντοπιστούν οι απαιτήσεις που δεν είναι πιθανό να εισπραχθούν με τη βοήθεια του πίνακα της παλαιότητας των απαιτήσεων.

Όπως προαναφέρθηκε, ο καθορισμός των χρονικών πλαισίων βάσει των οποίων μια απαίτηση χαρακτηρίζεται ως επισφαλής είναι αρμοδιότητα της πιστωτικής πολιτικής που αποφασίζει και ακολουθεί μια επιχείρηση. Τα χρονικά διαστήματα ποικίλλουν και μπορεί να είναι ένας μήνας, δύο μήνες, από δυο έως έξι μήνες, από έξι έως δώδεκα μήνες ή και πάνω από δώδεκα μήνες. Βάσει αυτής της πιστωτικής πολιτικής που ακολουθεί μια επιχείρηση, τα επί πιστώσει τιμολόγια πρέπει να εξοφλούνται από τους πελάτες μέσα σε εκείνο το καθορισμένο χρονικό διάστημα από την παράδοση των εμπορευμάτων. Αν προκύπτουν ανεισπρακτα υπόλοιπα πελατών περισσότερο από π.χ. έξι μήνες τότε βάσει της εφαρμοζόμενης τιμολογιακής πολιτικής, τα υπόλοιπα αυτά κρίνονται ως «επισφαλούς εισπράξεως» από την επιχείρηση.

Παράδειγμα :

Έστω ότι η επιχείρηση «Αχαϊκή Α.Ε.» εμφάνισε στις 31/12/1999 απαιτήσεις από πελάτες ύψους 550.000.000 δρχ. Καταρτίζουμε ένα πίνακα με κριτήριο την παλαιότητα τους βάσει των ανεξόφλητων υπολοίπων τους :

Παλαιότητα απαιτήσεων	Απαιτήσεις
Εως 30 ημέρες	230.000.000
Από 1 έως 2 μήνες	120.000.000
Από 2 έως 6 μήνες	75.000.000
Από 6 μήνες έως 12 μήνες	95.000.000
Από 12 μήνες και πλέον	30.000.000
Σύνολο απαιτήσεων	550.000.000

Με τη βοήθεια του πίνακα της παλαιότητας των απαιτήσεων εξάγεται το συμπέρασμα ότι όσο πιο «παιδιά» από την άποψη του χρονισμού είναι μια απαίτηση, τόσο πιο πιθανόν είναι να χαρακτηριστεί επισφαλής, δηλαδή υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις να μην είναι πιθανή η εισπραξιμότητά της.

Επί παραδείγματι αν στις 30/4/2000 (ημερομηνία που η επιχείρηση πρέπει να καταχωρήσει στο Θεωρημένο Βιβλίο Απογραφών και Ισολογισμού την απογραφή και τον ισολογισμό της 31/12/1999) η επιχείρηση δεν έχει

εισπράξει κανένα ποσό από τις οφειλόμενες απαιτήσεις πελατών που υπερβαίνουν τους 12 μήνες τότε το ποσό των 30.000.000 θεωρείται επισφαλούς εισπράξεως. Κρίνεται σκόπιμο να διενεργηθεί σχετική λογιστική εγγραφή πρόβλεψης για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις ποσού 30.000.000 δραχμών με επιβάρυνση των αποτελεσμάτων της χρήσεως του ημερολογιακού έτους 1999.

Σε περίπτωση που εισπραχθεί από τους πελάτες το ανωτέρω ποσό, τότε το ποσό της πρόβλεψης θα μειωθεί κατά το ποσό αυτών των εισπράξεων.

Η σχετική λογιστική εγγραφή της προβλέψεως για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις θα είναι η ακόλουθη :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
Ζημίες από επισφαλείς απαιτήσεις Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις	30.000.000	30.000.000

2.5.3. Η μέθοδος της ποσοστιαίας εκτιμήσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού

Σύμφωνα με τη μέθοδο της ποσοστιαίας εκτιμήσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού, το ύψος των απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις εκτιμάται με βάση ποσοστό που υπολογίζεται επί των απαιτήσεων που έχει η επιχείρηση στο τέλος της χρήσεως. Αυτή η μέθοδος εφαρμόζεται όταν υπάρχει βεβαιότητα ότι ένα ορισμένο ποσοστό των απαιτήσεων δεν θα εισπραχθεί τελικά.

Με τη μέθοδο της ποσοστιαίας εκτιμήσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού, γίνεται εκτίμηση της παρούσας αξίας των απαιτήσεων της επιχείρησης. Προσδιορίζεται δηλαδή η ποσοστιαία σχέση του συνόλου των απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις σε προηγούμενες χρήσεις με το σύνολο των απαιτήσεων στις αντίστοιχες προηγούμενες χρήσεις. Από τον πολλαπλασιασμό του συνολικού ποσοστού της προβλέψεως για επισφαλείς απαιτήσεις με το συνολικό ποσό των απαιτήσεων προκύπτει το συνολικό ποσό της προβλέψεως για επισφαλείς απαιτήσεις. Το ποσό αυτό εμφανίζεται στο λογαριασμό με τίτλο «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις».

Το συνολικό ποσοστό της προβλέψεως για επισφαλείς απαιτήσεις προκύπτει από τον ακόλουθο τύπο :

$$\text{Συνολικό ποσοστό της προβλέψεως για επισφαλείς απαιτήσεις} = \frac{\text{Σύνολο απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις σε προηγούμενες χρήσεις}}{\text{Σύνολο απαιτήσεων στις αντίστοιχες προηγούμενες χρήσεις}}$$

Παράδειγμα :

Έστω ότι η εμπορική επιχείρηση «Μεσσηνιακή Α.Ε.» στις 31/12/1999 εμφάνιζε σύνολο απαιτήσεων της τάξεως των 450.000.000 δραχμών. Η επιχείρηση σχημάτισε πρόβλεψη για επισφαλείς πελάτες με ποσοστό 3,1% επί του εισπρακτέου στις 31/12/1999 ποσού από τους πελάτες.

Το παραπάνω ποσοστό προκύπτει με βάση τα ακόλουθα στοιχεία :

Χρήση	Σύνολο απαιτήσεων από πελάτες στο τέλος της χρήσεως	Σύνολο απωλειών από επισφαλείς πελάτες
1995	200.000.000	7.350.000
1996	250.000.000	6.800.000
1997	350.000.000	9.400.000
1998	240.000.000	8.700.000
Σύνολο	1.040.000.000	32.250.000

Οπότε το ποσοστό προκύπτει ως ακολούθως :

$$\frac{32.250.000}{1.040.000.000} = 3,1\%$$

Με το εκτιμώμενο ποσό απωλειών (450.000.000 X 3,1%) 13.950.000 δραχμ γίνεται σχετική εγγραφή προβλέψεως για απώλειες από επισφαλείς

απαιτήσεις με επιβάρυνση των αποτελεσμάτων της χρήσεως του έτους 1999. Επομένως, η επιχείρηση θα επιβαρύνει τα αποτελέσματα της χρήσεως του έτους 1999 με το ποσό 13.950.000 δρχ για πρόβλεψη επισφαλών πελατών.

Σύμφωνα με το άρθρο 31 παράγραφος 1 περίπτωση θ' του φορολογικού νόμου 2238/1994, με το οποίο ορίζεται ότι το ποσοστό της πρόβλεψης για απώλειες από επισφαλείς πελάτες υπολογίζεται σε ποσοστό 0,5% επί της αναγραφόμενης στα τιμολόγια πώλησης ή παροχής υπηρεσιών αξίας (εσωτερικού-εξωτερικού), αφού προηγουμένως αφαιρεθούν οι επιστροφές και εκπτώσεις που προκύπτουν από τα βιβλία, το ποσό της προβλέψεως επισφαλών απαιτήσεων που θα εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως θα είναι 2.250.000 δρχ. ($450.000.000 \times 0,5\%$).

Το επί πλέον ποσό, δηλαδή 11.700.000 δραχμές ($13.950.000 - 2.250.000$), που καταχωρήθηκε στα βιβλία της επιχειρήσεως θα πρέπει να δηλωθεί στη δήλωση φορολογίας εισοδήματος της επιχειρήσεως ως λογιστική διαφορά, για να υπολογιστούν τα φορολογητέα κέρδη.

2.5.4. Η μέθοδος της εκτιμήσεως του ύψους της απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις

Σύμφωνα με τη μέθοδο της εκτιμήσεως του ύψους της απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις, γίνεται εκτίμηση με βάση ένα ποσοστό, είτε επί των πωλήσεων επί πιστώσει είτε επί των συνολικών πωλήσεων (μετρητοίς και επί πιστώσει).

Είναι απαραίτητη η χρήση στοιχείων προηγούμενων χρήσεων προκειμένου να προσδιορισθεί το ποσοστό επί των πωλήσεων της χρήσεως. Με τη μέθοδο αυτή συσχετίζονται οι πωλήσεις, οι εισπράξεις από αποσβεσθείσες επισφαλείς απαιτήσεις καθώς και οι απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις προηγούμενων χρήσεων οπότε προκύπτει το εκτιμώμενο ποσοστό απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις. Το ποσοστό αυτό πρέπει να βαρύνει την τρέχουσα χρήση.

Με τη μέθοδο της εκτιμήσεως του ύψους της απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις ικανοποιείται η βασική λογιστική αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα (matching principle), αφού η χρήση που ωφελήθηκε από τα έσοδα της πωλήσεως επιβαρύνεται με την πρόβλεψη για πιθανή απώλεια της επισφαλούς απαιτήσεως.

Το ποσοστό της εκτιμήσεως του ύψους των απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις εξάγεται από τον ακόλουθο τύπο :

$$\text{Εκτιμώμενο ποσοστό απωλειών} = \frac{(\text{Απώλειες από επισφ. απαιτ. προηγ. χρήσεων}) - (\text{Εισπράξεις από αποσβεσθ. επισφ. απαιτ. προηγ. χρήσεων})}{\text{πωλήσεις (συνολικές ή μόνο επί πιστώσει) προηγ. χρήσεων}}$$

Παράδειγμα :

Έστω ότι στις 31/12/1999 μια επιχείρηση σχημάτισε πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις με βάση την ανωτέρω μέθοδο της εκτιμήσεως του ύψους της απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις, την οποία υπολόγισε ποσοστιαία (0,5%) επί του κύκλου εργασιών της χρήσεως του έτους 1999. Ο κύκλος εργασιών ήταν 1,8 δις δραχμές.

Το ποσοστό της εκτιμήσεως του ύψους της απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις προσδιορίζεται ως εξής με βάση τα ακόλουθα στοιχεία :

Χρήση	Κύκλος εργασιών	Απώλειες από επισφαλείς πελάτες
1995	1.500.000.000	9.350.000
1996	1.750.000.000	8.800.000
1997	1,850.000.000	8.400.000
1998	1,940.000.000	8.700.000
Σύνολο	7.040.000.000	35.250.000

Συνεπώς θα έχουμε :

$$\begin{array}{l} \text{Εκτιμώμενο} \\ \text{ποσοστό} \\ \text{απωλειών} \end{array} = \frac{35.250.000}{7.040.000.000} = 0,5\%$$

Με βάση το εκτιμώμενο ποσοστό απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις το ποσό απωλειών δραχμών 9.000.000 ($1.800.000.000 \times 0,5\%$) διενεργείται και η σχετική εγγραφή της προβλέψεως των απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις στη χρήση που πραγματοποιήθηκαν οι πωλήσεις.

Η σχετική λογιστική εγγραφή θα είναι η ακόλουθη :

Λογαριασμοί	Χρέωση	Πίστωση
<i>Ζημίες από επισφαλείς απαιτήσεις (1.800.000.000 X 0,5%)</i>	9.000.000	
<i>Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις</i>		9.000.000

Από φορολογική άποψη, η επιχείρηση δεν έχει κανένα πρόβλημα από το σχηματισμό της ανωτέρω προβλέψεως για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις, αφού το ανωτέρω ποσοστό (0,5%) είναι μέσα στο όριο που θέτει το άρθρο 31 παράγραφος 1 περίπτωση θ' του φορολογικού νόμου 2238/1994, με το οποίο ορίζεται ότι το ποσοστό της πρόβλεψης για απώλειες από επισφαλείς πελάτες υπολογίζεται σε ποσοστό 0,5% επί της αναγραφόμενης στα τιμολόγια πώλησης ή παροχής υπηρεσιών αξίας (εσωτερικού-εξωτερικού), μετά την αφαίρεση των επιστροφών και εκπτώσεων που προκύπτουν από τα βιβλία.

2.5.5. Η μικτή μέθοδος

Με βάση τη μικτή μέθοδο σχηματίζεται πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις για εκείνες τις απαιτήσεις που παραμένουν ανείσπρακτες για μεγάλο χρονικό διάστημα και συνήθως αυτό καθορίζεται να είναι μεγαλύτερο του έτους. Επίσης, σύμφωνα με τη μικτή μέθοδο μια επιχείρηση σχηματίζει προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις για εκείνες τις απαιτήσεις που κρίθηκαν επισφαλείς, δηλαδή ως μη πιθανολογούμενες να εισπραχθούν. Αυτές οι απαιτήσεις μεταφέρθηκαν στους λογαριασμούς 30.97 με τίτλο «Πελάτες επισφαλείς» και 33.97 με τίτλο «Χρεώστες επισφαλείς». Επιπροσθέτως, η επιχείρηση υπολογίζει το μέσο ποσοστό διαγραφών επί του κύκλου εργασιών των πέντε τελευταίων ετών. Με βάση αυτό το ποσοστό σχηματίζει πρόσθετες προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις.

Η μικτή μέθοδος σχηματισμού προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις εφαρμόζεται κυρίως από μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται διεθνώς και έχουν μεγάλο κύκλο εργασιών, όπως η πολυεθνική εταιρία υπολογιστικών συστημάτων IBM.

Συνοπτικώς, με τη μικτή μέθοδο οι επιχειρήσεις επιτυγχάνουν να σχηματίζουν «πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις» συνδυάζοντας τις απαιτήσεις που :

- παραμένουν ανείσπρακτες για μεγάλο χρονικό διάστημα, κυρίως περισσότερο από ένα χρόνο.
- κρίθηκαν ως επισφαλείς και μεταφέρθηκαν στους λογαριασμούς 30.97 «Πελάτες επισφαλείς» και 33.97 «Χρεώστες επισφαλείς».
- προκύπτουν από τον υπολογισμό το μέσο ποσοστό διαγραφών επί του κύκλου εργασιών των πέντε τελευταίων ετών και βάσει αυτού του ποσοστού σχηματίζουν πρόσθετη πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις.⁸

2.5.6. Σύγκριση των μεθόδων εκτιμώσεως των προβλέψεων για απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις – Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα

Η μέθοδος της εξατομικευμένης διαγραφής των απαιτήσεων εφαρμόζεται από μικρές και όχι καλά οργανωμένες επιχειρήσεις επειδή εμφανίζει το μειονέκτημα ότι δεν ακολουθεί τη βασική λογιστική αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα. Η μέθοδος αυτή αναγνωρίζει τις απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις όταν οι απαιτήσεις δεν είναι πιθανόν να εισπραχθούν. Η μέθοδος της εξατομικευμένης διαγραφής των απαιτήσεων παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι αναγνωρίζει την απώλεια από επισφαλείς απαιτήσεις όταν αυτή είναι βεβαία.

Η μέθοδος της εξατομικευμένης εκτιμώσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού καθορίζει το ύψος των απωλειών από επισφαλείς απαιτήσεις με βάση το χρόνο που παραμένει ανείσπρακτη η απαίτηση από τους πελάτες. Η μέθοδος αυτή παρέχει στις επιχειρήσεις το πλεονέκτημα να παρακολουθούν την κίνηση των πελατών τους και να αναλύουν τα οφειλόμενα υπόλοιπα των πελατών στο τέλος της διαχειριστικής χρήσεως με βάση το χρόνο που παραμένουν ανεξόφλητα ή με βάση την ηλικία τους.

Η μέθοδος της ποσοστιαίας εκτιμώσεως του εισπρακτέου από τις απαιτήσεις ποσού εφαρμόζεται όταν υπάρχει βεβαιότητα ότι ένα ορισμένο ποσοστό των απαιτήσεων δεν θα εισπραχθεί τελικώς.

Η μέθοδος της εκτιμώσεως του ύψους της απώλειας από επισφαλείς απαιτήσεις κάνει εκτίμηση βάσει ενός ποσοστού είτε επί των πωλήσεων επί πιστώσει είτε επί των συνολικών πωλήσεων. Με τη μέθοδο αυτή ακολουθείται η βασική λογιστική αρχή της συσχετίσεως των εξόδων με τα έσοδα. Η χρήση που ωφελείται από τα έσοδα πωλήσεων επιβαρύνεται με την πρόβλεψη για πιθανή απώλεια της επισφαλούς απαιτήσεως.

Η μικτή μέθοδος πλησιάζει περισσότερο στην αρχή της συντηρητικότητας που επιβάλλει ο Ν. 2190/1920 (άρθρο 43, παρ. 1 περ. γ') για τη σύνταξη του ισολογισμού. Ο σχηματισμός της προβλέψεως λαμβάνει υπόψη του όλες τις παραμέτρους οι οποίες προσδιορίζουν το ύψος της (χαρακτηρισμός ως επισφαλών, ανεξόφλητες απαιτήσεις για μεγάλο χρονικό διάστημα, στατιστικά στοιχεία από το παρελθόν για διαγραφές απαιτήσεων ως ανεπίδεκτες εισπράξεως).

Η αρχή της συντηρητικότητας ή συνέσεως καθιερώθηκε με το άρθρο 43 παρ.1, του Ν. 2190/1920, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 34 του Προεδρικού Διατάγματος 409/1986. Κατά την αρχή αυτή, τα μιν έσοδα και κέρδη θα εμφανίζονται λογιστικώς κατά το χρόνο της πραγματοποιήσεώς τους, τα δε έξοδα και οι ζημιές από τη στιγμή που θα διαπιστωθεί η πιθανή τους πραγματοποίηση. Συνεπώς, η υποτίμηση ενός περιουσιακού στοιχείου κατά το τέλος της χρήσεως θα ληφθεί υπόψη και θα αχθεί σε μείωση του οικονομικού αποτελέσματος, ενώ η υπερτίμηση ενός στοιχείου, εφόσον δεν έχει πραγματοποιηθεί κατά το τέλος της χρήσεως, δεν πρέπει να θεωρηθεί ως κέρδος.

Η συντηρητικότητα λέγεται ότι είναι η μητέρα της βεβαιότητας. Η συντηρητικότητα, όμως, δεν δικαιολογεί τη δημιουργία αφανών αποθεματικών, όπως ορθώς ορίζει η υπ' αριθμ. 1 οδηγία της Επιτροπής Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.

Η αρχή της συντηρητικότητας βρίσκει εφαρμογή και στην Ελληνική Νομοθεσία και πρακτική. Τόσο ο Κώδικας Φορολογικών Στοιχείων (Π.Δ. 186/1992) και η Φορολογική Νομοθεσία (Ν.2238/1994) και Νομολογία, όσο και το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, ακολουθούν την αρχή της συντηρητικότητας.

Πέρα, όμως αυτών, με τη ρητή διάταξη του άρθρου 43 παρ. 1 του Ν.2190/1920 ορίζεται ότι η αρχή της συντηρητικότητας εφαρμόζεται πάντοτε ως εξής :

- Σε κάθε χρήση περιλαμβάνονται μόνο τα κέρδη που έχουν πραγματοποιηθεί μέσα σ' αυτή.
- Λαμβάνονται υπόψη όλοι οι πιθανοί κίνδυνοι και όλες οι πιθανές ζημιές που αφορούν την κλειόμενη ή τις προηγούμενες χρήσεις, έστω και αν οι σχετικές ενδείξεις άρχισαν να διαφαίνονται μετά το τέλος της κλειόμενης χρήσεως, αλλά μέσα στην περίοδο περατώσεως των πράξεων κλεισίματος του ισολογισμού.
- Υπολογίζονται οι απαραίτητες αποσβέσεις και προβλέψεις ανεξάρτητα από το αν κατά τη χρήση προκύπτει καθαρό κέρδος ή ζημιά.
- Η συντηρητικότητα ορίζεται ως η ορθολογική εκτίμηση των γεγονότων, με σκοπό να αποφύγουμε τον κίνδυνο μεταφοράς στο μέλλον της αβεβαιότητας από τις επιβαρύνσεις της περιουσίας και των αποτελεσμάτων του παρόντος.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 2

1. Θεόδωρος Γ. Γρηγοράκος, Ανάλυση - Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000, σελ. 260
2. ΕΛΚΕΠΑ, Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, Β' Έκδοση, Αθήνα, 1997, σελ. 317 – 319
3. Βασίλειος Καλυβάς, Οικονομική και Λογιστική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος Ε, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 1959, σελ. 425
4. Βασίλειος Ν. Σαρσέντης, Ενιαία Λογιστική, Τόμος ΙΙ, Εκδόσεις Σταμούλης, Πειραιάς, 1990, σελ. 30
5. Βασίλειος Καλυβάς, ό.π., σελ. 429-430
6. Εμμανουήλ Ι. Σακέλλης, Μελέτες Λογιστικών Θεμάτων, Έκδοση Σώματος Ορκωτών Λογιστών, Αθήνα, 1986, σελ. 212
7. Χρήστος Βασ. Ναούμ, Μαθήματα Χρηματοοικονομικής Λογιστικής, Τεύχος Α', Γ' Έκδοση, Αθήνα, 1988, σελ.74
8. Γεώργιος Στ. Αληφαντής, Λογιστικές εργασίες τέλους χρήσεως, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1998, σελ. 262
9. Νικόλαος Χρ. Τότσης, Ο ισολογισμός των ανωνύμων εταιρειών και των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1992, σελ. 22

Κεφάλαιο 3

Οι αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων από φορολογικής απόψεως

3.1. Λογιστικές εγγραφές για την απεικόνιση των αποσβέσεων με τη μορφή των προβλέψεων

3.1.1. Έννοια, διάκριση και σκοπός των προβλέψεων

Πρόβλεψη^{*} είναι η κράτηση ορισμένου ποσού, που γίνεται, κατά το κλείσιμο του ισολογισμού της οικονομικής μονάδας, σε βάρος του λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως (προβλέψεις για κινδύνους εκμεταλλεύσεως) ή του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως (προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους). Η κράτηση αυτή αποβλέπει στην κάλυψη ζημίας ή εξόδων ή ενδεχόμενης υποτιμήσεως στοιχείων του ενεργητικού ή υπερτιμήσεως στοιχείων του παθητικού, όταν κατά την ημερομηνία συντάξεως του ισολογισμού είναι πιθανή η πραγματοποίησή τους, χωρίς όμως να είναι γνωστό το ακριβές μέγεθός τους ή ο χρόνος πραγματοποίησεως ή και τα δύο.

Από λογιστική άποψη, πρόβλεψη[†] είναι κράτηση ορισμένου ποσού από τα έσοδα και κέρδη της επιχειρήσεως, η οποία αποβλέπει στην κάλυψη δαπανών ή ζημιών, που η ύπαρξή τους είναι πιθανή ή βέβαιη, αλλά το ποσό τους είναι αβέβαιο ή απροσδιόριστο. Η πρόβλεψη έχει ως προορισμό να καλύψει είτε την υποτίμηση στοιχείων του ενεργητικού είτε την υπερτίμηση στοιχείων του παθητικού, είτε τέλος επερχόμενους κινδύνους ή έξοδα.

^{*} Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (παράγραφος 2.2.405 περ.1 και περ.2)

Πρόβλεψη είναι χρέη αναφερόμενα στη διαρρέυσασα διαχειριστική χρήση και υφιστάμενα κατά τη στιγμή του ισολογισμού, τα οποία είναι αβέβαια ως προς το ύψος τους και ως προς το χρόνο επελεύσεώς τους, είτε κίνδυνοι στην αποτίμηση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων. Οπωσδήποτε οι προβλέψεις σχηματίζονται και αυτές (όπως και οι αποσβέσεις) από τα ακαθάριστα έσοδα, και άσχετα αν υπάρχει θετικό ή αρνητικό αποτέλεσμα στη διαχειριστική χρήση.

Οι προβλέψεις έχουν τα εξής χαρακτηριστικά :

- Είναι υποχρεωτικές.
- Σχηματίζονται προ του καθορισμού του τελικού αποτελέσματος και συντελούν στην τελική διαμόρφωσή του.
- Σχηματίζονται και εν ανυπαρξία κερδών.
- Έχουν καθορισμένο αντικείμενο το εκάστοτε υποτιμημένο ενεργητικό ή υπερτιμημένο παθητικό στοιχείο.
- Η μονόπλευρη χρεωστική τους άποψη συνιστά εν γένει δαπάνη – ζημία ή κόστος ανακλητήης και τροποποιήσιμου φύσεως.
- Η μονόπλευρη πιστωτική τους άποψη συνιστά μείωση Ενεργητικού ή αύξηση Παθητικού.
- Η αμφίπλευρη άποψη συνιστά δημιουργική δαπάνη μείωση του Ενεργητικού ή αύξηση Παθητικού.
- Κατ' αρχήν φορολογούνται. Τίθενται συνήθως αυστηρές προϋποθέσεις για την αναγνώριση τους ως δαπάνες εκπεστέες από τα ακαθάριστα έσοδα.

Οι προβλέψεις δεν σχηματίζονται από τα καθαρά κέρδη με χρέωση των αποτελεσμάτων χρήσεως, όπως αυτό συμβαίνει με τα αποθεματικά, αλλά από τα ακαθάριστα έσοδα με χρέωση λογαριασμών δαπανών. Στο φορολογικό δίκαιο συνήθως τίθεται επαυξημένες απαιτήσεις ως προς την αναγνώρισή τους και ως προς τον καθορισμό του ύψους τους. Πρέπει να υπάρχει σοβαρά απειλή χρέους και όχι μόνο απλή δυνατότητα αυτού.

Κατά τη σύνταξη της απογραφής (και του ισολογισμού) τέλους χρήσεως συνήθως διαπιστώνεται ότι:

- Στοιχεία του ενεργητικού, από εκείνα που δεν υπόκεινται σε απόσβεση έχουν υποτιμηθεί (π.χ. γήπεδα, εμπορεύματα, χρεόγραφα).
- Στοιχεία του παθητικού έχουν υπερτιμηθεί. Αυτό δύναται να συμβεί μόνο σε εκείνες τις υποχρεώσεις σε ξένο νόμισμα και στις υποχρεώσεις σε είδος (των οποίων η εμφάνιση είναι σπάνια).
- Από διάφορα γεγονότα που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια της χρήσεως, πιθανολογείται ότι η επιχείρηση θα επιβαρυνθεί με ορισμένες δαπάνες ή ζημίες (π.χ. δικαστικές διεκδικήσεις προσωπικού για αναδρομικές αυξήσεις, υπερωρίες, πιθανή φορολογία δαπανών μη καλυπτόμενων από πλήρη δικαιολογητικά, αφερεγγυότητα πελατών, διεκδικήσεις από τρίτους διαφόρων προσώπων, είτε ως αποζημιώσεων για προξένηση σ' αυτούς ζημιών, είτε ως ποινικών ρητρών λόγω μη εκπληρώσεως στο ακέραιο συμβατικών όρων).

Οι προβλέψεις διακρίνονται στις εξής δύο βασικές κατηγορίες :

- Προβλέψεις για κινδύνους εκμεταλλεύσεως, οι οποίες σχηματίζονται με χρέωση των οικείων υπολογαριασμών του 68 «προβλέψεις εκμεταλλεύσεως». Για τις προβλέψεις αυτές χρησιμοποιούνται οι δέκα πρώτοι υπολογαριασμοί του 44 (44.00 έως και 44.09).
- Προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους (έκτακτες ζημίες και έξοδα), οι οποίες σχηματίζονται με χρέωση των οικείων υπολογαριασμών του 83 «προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους». Για τις προβλέψεις αυτές χρησιμοποιούνται οι δέκα επόμενοι υπολογαριασμοί του 44 (44.10 έως και 44.19) , με εξαίρεση τις προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών σε λοιπές, εκτός από Α.Ε., οικονομικές μονάδες, οι οποίες καταχωρούνται στην πίστωση του λογαριασμού 18.00.19 «προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών σε λοιπές (πλην Α.Ε.) (συνδεδεμένες) επιχειρήσεις» ή του 18.01.19 «προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών σε λοιπές (πλην Α.Ε.) επιχειρήσεις».

Οι προβλέψεις για κινδύνους εκμεταλλεύσεως προορίζονται να καλύψουν έξοδα της χρήσεως που πιθανολογούνται ότι θα πραγματοποιηθούν μετά από το σχηματισμό των προβλέψεων. Τα έξοδα αυτά, αν είχαν πραγματοποιηθεί μέσα στη χρήση, θα είχαν καταχωρηθεί σε προσαύξηση των εξόδων της ομάδας 6.

Οι προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους προορίζονται να καλύψουν έκτακτες ζημιές και έκτακτα έξοδα που πιθανολογούνται ότι θα πραγματοποιηθούν μετά από το σχηματισμό των προβλέψεων. Τα έξοδα αυτά, αν είχαν πραγματοποιηθεί μέσα στη χρήση, θα είχαν καταχωρηθεί στους οικείους υπολογαριασμούς των 81 «έκτακτα και ανόργανα αποτελέσματα» και 82 «έξοδα και έσοδα προηγούμενων χρήσεων».

Ο σχηματισμός των προβλέψεων είναι υποχρεωτικός, εφόσον συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, ανεξάρτητα αν η χρήση κλείνει με θετικό (κέρδη) ή αρνητικό αποτέλεσμα (ζημιές). Ο μη σχηματισμός προβλέψεων, όταν διαγράφονται πιθανότητες μείωσης της καθαρής περιουσίας καθιστά ανείλικρινή τον ισολογισμό και τα τυχόν διανεμόμενα κέρδη από έναν τέτοιο ισολογισμό είναι εικονικά.

Τον υποχρεωτικό χαρακτήρα των προβλέψεων προβλέπουν το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο^{*} και ο Ν. 2190/1920^{**}.

Σκοπός των προβλέψεων είναι η εξασφάλιση της βιωσιμότητας στην επιχείρηση, την οποία οι σύγχρονες αντιλήψεις, πολύ ορθά, θεωρούν κύτταρο της κοινωνικής οικονομίας που εκπληρώνει κοινωνικοοικονομικό σκοπό, γιατί παράγει αγαθά (προϊόντα ή υπηρεσίες) και προσφέρει εργασία, συμβάλλοντας αποτελεσματικά στην ανάπτυξη της οικονομίας κάθε χώρας³.

Για να προσδιορισθούν ορθά και ακριβή, κατά το δυνατόν, αποτελέσματα χρήσεως, απαιτείται όπως λάβει χώρα συσχέτιση του συνόλου εσόδων και εξόδων που αφορούν τη χρήση. Επομένως κατά τη σύνταξη της απογραφής και του ισολογισμού πρέπει απαραίτητα να λαμβάνονται υπόψη και οι περιπτώσεις πιθανών βαρών και να σχηματίζονται οι απαιτούμενες προβλέψεις. Σύμφωνα με την αρχή της συντηρητικότητας απαιτείται ο σχηματισμός προβλέψεων έστω και αν υφίστανται απλές πιθανότητες περί επιβαρύνσεως της επιχείρησης με δαπάνες ή ζημιές. Τα παρακρατούμενα από τα ακαθάριστα έσοδα σχετικά ποσά πρέπει πάντοτε να είναι επαρκή, αφού δεν επιτρέπεται να αποδεικνύονται εκ των υστέρων (δηλαδή κατά την οριστικοποίηση των βαρών) ανεπαρκή, ενώ η αντίθετη περίπτωση επιτρέπεται.

* Παράγραφος 2.2.405 περ. 5α (Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο)

** Άρθρο 43 παράγραφος 1 περ. γ' (Ν. 2190/1920)

Με βάση τις υφιστάμενες νέες συνθήκες, οι σχηματισμένες προβλέψεις αναθεωρούνται στο τέλος της κάθε χρήσεως. Οι προβλέψεις για πιθανές ζημιές ή δαπάνες, εάν δεν υφίστανται οι κίνδυνοι για τους οποίους σχηματίστηκαν, διαγράφονται προς όφελος των εσόδων της νέας χρήσεως, ή αλλιώς διατηρούνται ή αυξάνονται, δηλαδή λαμβάνει χώρα νέα εκτίμηση των κινδύνων (των παλαιών για τους οποίους σχηματίστηκαν σχετικές προβλέψεις κατά το κλείσιμο του ισολογισμού της τρέχουσας χρήσεως).

Τα ποσά των προβλέψεων για τα οποία δεν εκλείπουν οριστικώς οι κίνδυνοι, παρότι έχουν κατ' ουσία μετατραπεί σε αποθεματικό, δεν είναι ορθό, αντί της μεταφοράς αυτών σε όφελος των αποτελεσμάτων της νέας χρήσεως, να μεταφέρονται απ' ευθείας σε λογαριασμό (έκτακτου αποθεματικού).

Για να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα της επιχειρήσεως πρέπει να αποτραπεί η εμφάνιση ανύπαρκτων και αβέβαιων κερδών, με τη διανομή των οποίων (στους μετόχους και στο Δημόσιο με τη μορφή μερισμάτων και φόρων) ουσιαστικά διανέμονται, μερικά ή ολικά, τα κεφάλαια της επιχειρήσεως (ίδια ή ξένα). Στην αποτροπή των κινδύνων αυτών αποβλέπει η διεθνώς παραδεγμένη θεμελιώδης αρχή της συντηρητικότητας, από την οποία εκπηγάζει, μεταξύ των άλλων, και ο βασικός κανόνας του σχηματισμού προβλέψεων κατά την κατάρτιση του ισολογισμού τέλους χρήσεως. Σύμφωνα με τον κανόνα αυτόν, πρέπει να σχηματίζονται προβλέψεις σε βάρος των αποτελεσμάτων της χρήσεως, για όλους τους κινδύνους πιθανών ζημιών ή εξόδων ή ενδεχόμενης υποτιμήσεως στοιχείων του ενεργητικού ή υπερτιμήσεως στοιχείων παθητικού, που εμφανίστηκαν μέσα στη χρήση και μέχρι περατώσεως των εγγραφών κλεισίματος του ισολογισμού, άσχετα αν τα αιτία τους ανάγονται σε προηγούμενες χρήσεις. Δηλαδή, τα έσοδα απαιτείται να είναι οπωσδήποτε βέβαια και πραγματικά και συνεπώς δεν επιτρέπονται «προβλέψεις εσόδων», ενώ αντίθετα, προκειμένου για πιθανές ζημιές ή έξοδα ή ενδεχόμενες υποτιμήσεις, πρέπει να σχηματίζονται ανάλογες προβλέψεις, έστω και αν υπάρχουν μόνο ενδείξεις πιθανότητας επελεύσεως της ζημίας ή πραγματοποίησεως του εξόδου ή της υποτιμήσεως.

Αποστολή των προβλέψεων είναι να επιβαρυνθεί η χρήση, λόγω επισυμβάντων γεγονότων εντός αυτής της χρήσεως, με ποσά κατά τα οποία πιθανολογείται ότι θα βαρυνθεί τελικώς η επιχείρηση.

Η 4η Οδηγία της Ε.Ο.Κ. (78/660/Ε.Ο.Κ.), επειδή δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στο θέμα του σχηματισμού προβλέψεων, δεν αρκείται στην υιοθέτηση της αρχής της συντηρητικότητας, από την οποία πηγάζει και η υποχρέωση σχηματισμού των αναγκαίων προβλέψεων, αλλά περιλαμβάνει και ειδικές διατάξεις, με τις οποίες ρητά επιβάλλεται η υποχρέωση σχηματισμού προβλέψεων.

3.1.2. Λογιστική απεικόνιση των προβλέψεων για επισφαλείς πελάτες

Σύμφωνα με το Ν. 2190/1920 περί «ανωνύμων εταιριών» οι προβλέψεις για κινδύνους και έξοδα προορίζονται να καλύψουν ζημιές, δαπάνες ή υποχρεώσεις της κλειόμενης και των προηγούμενων χρήσεων, που διαφαίνονται σαν πιθανές κατά την ημέρα σύνταξης του ισολογισμού, αλλά δεν είναι γνωστό το ακριβές μέγεθός τους ή ο χρόνος στον οποίο θα προκύψουν. Οι προβλέψεις αυτές σχηματίζονται κάθε χρόνο σε ύψος που καλύπτει τα αναγκαία όρια .

Όταν μια επιχείρηση διαπιστώσει ότι ορισμένες απαιτήσεις της δεν είναι πιθανόν να εισπραχθούν και καταστούν επισφαλείς και επιδίκες τότε για να απεικονίσει τη ζημιά που θα υποστεί από τη μη είσπραξη αυτών, θα σχηματίσει προβλέψεις στο τέλος της χρήσεως. Με βάση τις διατάξεις του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου η επιχείρηση θα τις καταχωρήσει στα λογιστικά της βιβλία διενεργώντας τις εξής λογιστικές εγγραφές :

- Χρεώνεται ο λογαριασμός 83.11 «προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» και
- Πιστώνεται ο λογαριασμός 44.11 «προβλέψεις για επισφαλείς πελάτες».

Επίσης :

- Χρεώνεται ο λογαριασμός 44.11 «προβλέψεις για επισφαλείς πελάτες» με το ποσό της σχηματισμένης προβλέψεως και
- Πιστώνεται ο λογαριασμός της οικείας απαιτήσεως, οπότε αυτή χαρακτηρίζεται, για το σύνολο ή μέρος, σαν ανεπίδεκτη είσπραξέως. Το υπόλοιπο της απαιτήσεως , που τυχόν μένει ακάλυπτο, μεταφέρεται στη χρέωση του λογαριασμού 81.02.06 «ζημιές από ανεπίδεκτες είσπραξέως απαιτήσεις».

* Άρθρο 42ε παράγραφος 14 (Ν. 2190/1920)

** Παράγραφος 2.2.405 περ.5ε (Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο)

Η ανεπίδεκτη εισπράξεως απαίτηση δεν είναι απαίτηση αλλά οριστική ζημία η οποία είναι δυνατόν, να είναι μικρότερη ή μεγαλύτερη από τη σχηματιζόμενη πρόβλεψη. Εάν η ζημία είναι μικρότερη από τη σχηματιζόμενη πρόβλεψη, θα παραμείνει αχρησιμοποίητη πρόβλεψη, η οποία θεωρείται έκτακτο έσοδο και καταχωρείται στην πίστωση του λογαριασμού 84.00 «Έσοδα από αχρησιμοποίητες προβλέψεις προηγούμενων χρήσεων» με χρέωση του λογαριασμού 44.11. Εάν η ζημία είναι μεγαλύτερη από τη σχηματιζόμενη πρόβλεψη, το ακάλυπτο μέρος της αποτελεί έκτακτη ζημία και καταχωρείται στη χρέωση του λογαριασμού 81.02.06 «Ζημιές από ανεπίδεκτες εισπράξεως απαιτήσεις» με πίστωση του λογαριασμού «Πελάτες επισφαλείς» 30.97. Στην πράξη συνηθίζεται η χρέωση του λογαριασμού 44.11 ή του 81.02.06 και η πίστωση του λογαριασμού 30.97 να γίνονται με ένα ποσό που είναι μικρότερο κατά μία δραχμή από το συνολικό ποσό της ζημίας. Η παρουσίαση της απαίτησης στη χρέωση του αναλυτικού λογαριασμού 30.97.12 με χρεωστικό υπόλοιπο μίας δραχμής, αποτρέπει τη διαγραφή της και συμβάλλει στον άμεσο εντοπισμό της απαίτησης στην εξαιρετικά σπάνια περίπτωση που ο πελάτης προσέλθει στην επιχείρηση και ζητήσει να εξοφλήσει την οφειλή του.

Ο λογαριασμός 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις είναι αντίθετος λογαριασμός του λογαριασμού 30.97 «Πελάτες επισφαλείς». Το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο επιβάλλει την εμφάνισή του υπολοίπου του στον ισολογισμό αφαιρετικά από το χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού 30.97. Η διαφορά των υπολοίπων των δύο λογαριασμών δείχνει το ποσό των επισφαλών απαιτήσεων που είναι δυνατόν να εισπραχθούν στο άμεσο μέλλον. Ο λογαριασμός 44.11 λειτουργεί σαν συνδυεφτικός κρίκος δύο λογιστικών χρήσεων και επιτρέπει τη χρονική μεταφορά της ζημίας από την επόμενη χρήση (στην οποία πιθανολογείται ότι θα προκύψει) στην παρούσα χρήση (στην οποία και αναφέρεται). Η πιθανή ζημία αναφέρεται στην παρούσα χρήση γιατί σ' αυτήν τη χρήση, η επιχείρηση ανέλαβε τον πιστωτικό κίνδυνο, δηλαδή χορήγησε την πίστωση στον πελάτη και πραγματοποίησε έσοδα από την πώληση επί πιστώσει.⁶

Παράδειγμα :

Έστω ότι η επιχείρηση «Λαδόπουλος Α.Ε.» στις 31/12/1998 έχει υφιστάμενες απαιτήσεις από τους πελάτες Α και Β 10.000.000 και 25.000.000 αντιστοίχως. Η επιχείρηση έκρινε ότι οι απαιτήσεις έναντι των δύο πελατών είναι επισφαλούς εισπράξεως. Οπότε, μεταφέρει τα ποσά από το λογαριασμό «πελάτες εσωτερικού» στο λογαριασμό «Πελάτες επισφαλείς» αφού αυτοί κατέστησαν επισφαλείς.

Όμως, στις 31/12/1998 σχημάτισε και πρόβλεψη για τους επισφαλείς πελάτες ύψους 15.000.000 δραχμών.

Οι σχετικές λογιστικές εγγραφές που θα διενεργήσει είναι οι ακόλουθες:

Κωδικός	Τίτλος Λογαριασμού	Χρέωση	Πίστωση
30	Πελάτες		
30.97	Πελάτες επισφαλείς		
30.97.00	A	10.000.000	
30.97.01	B	25.000.000	
30.00	Πελάτες εσωτερικού		
30.00.00	A		10.000.000
30.00.01	B		25.000.000

Πελάτες A,B κρίθηκαν ως επισφαλείς

Κωδικός	Τίτλος Λογαριασμού	Χρέωση	Πίστωση
83	Προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους		
83.11	Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις		
83.11.00	Χρήσεως 1998	15.000.000	
44	Προβλέψεις		
44.11	Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις		
44.11.00	Επισφαλής πελάτης A		8.000.000
44.11.01	Επισφαλής πελάτης B		7.000.000

Πρόβλεψη για τους επισφαλείς πελάτες A και B

3.1.3 Σχετικές νομοθετικές διατάξεις για προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων – Ανάλυση

3.1.3.1. Περίοδος έως 30/6/1992

Ν.Δ. 3323/55

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 35 παραγράφου 1 περιπτώσεως στ' του Ν.Δ. 3323/1955, στο οποίο παραπέμπει και το άρθρο 8 του Ν.Δ. 3843/1958, ορίζεται ότι από τα ακαθάριστα έσοδα της εμπορικής επιχειρήσεως εκπίπτονται και οι δι' οριστικών εγγραφών αποσβέσεις των επισφαλών απαιτήσεων.

Σύμφωνα με τη νομολογία των Διοικητικών Δικαστηρίων (πρώην Φορολογικών Δικαστηρίων) και του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλέπε περισσότερα παρακάτω), για να αναγνωριστεί η απόσβεση επισφαλούς απαιτήσεως πρέπει να πληρούνται οι εξής δύο προϋποθέσεις :

- Πραγματική επισφάλεια της απαιτήσεως και
- Απόσβεση αυτής δι' οριστικής εγγραφής.

Όπως έχει κριθεί παγίως από το Συμβούλιο της Επικρατείας (βλέπε παράγραφος 4.1.1.1), το βάρος της αποδείξεως το φέρει ο φορολογούμενος, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να αποδείξει με συγκεκριμένα στοιχεία το ανεπίδεκτον της εισπραξέως της απαιτήσεως και όχι ο Οικονομικός Εφορος, ο οποίος δεν είναι υποχρεωμένος να αποδείξει ότι η απαίτηση θα εισπραχθεί.

Για την αναγνώριση των αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων πρέπει να αποδεικνύεται το πράγματι επισφαλές και αβέβαιο αυτών, και δεν αρκεί η οριστική διαγραφή αυτών με ανάλογη λογιστική εγγραφή.

Ειδικότερα, προκειμένου περί απαιτήσεως που απορρέει από την πώληση γεωργικών μηχανημάτων ή αυτοκινήτων με τον όρο της παρακρατήσεως της κυριότητας από τον πωλητή μέχρι πλήρους αποπληρωμής του τιμήματος, δεν δύναται να γίνει λόγος περί αποσβέσεως αυτής πριν περατωθεί η διαδικασία διεκδικήσεως και επιστροφής στον πωλητή του πωληθέντος και μη εξοφληθέντος από τον αγοραστή μηχανήματος κ.λ.π. Αυτό δε διότι, μόνο η καθυστέρηση πληρωμής, από τον αγοραστή ληξιπρόθεσμων δόσεων και

διαμαρτύρηση των σχετικών συναλλαγματικών, δεν δύναται να καταστήσει τις απαιτήσεις αυτές αβέβαιες και επισφαλείς, όπως αυτό απαιτείται από το νόμο, προς της ολοκλήρωσης της διαδικασίας της εισπράξεως των προνομιακών απαιτήσεων.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Υπουργείου Οικονομικών Εγκύκλιος 6172 / Πολ. 110/8.4.1969
Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων,
(Ν.Δ. 3323/1955), Μάρτιος 1971, σελ. 15

3.1.3.2. Περίοδος 30/6/1992 έως 29/6/1994

Νόμος 2065/1992

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 12 του Ν.2065/1992, με το οποίο αντικαταστάθηκε η διάταξη του άρθρου 35 παράγραφος 1 περ. στ' του Ν.Δ. 3323/1955, καθιερώνεται συγκεκριμένος τρόπος απόσβεσης των επισφαλών απαιτήσεων, ώστε να εκλείψουν οι αμφισβητήσεις μεταξύ επιχειρήσεων και Φορολογικών Αρχών και στη συνέχεια η προσφυγή στα Διοικητικά Δικαστήρια.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της περιπτώσεως στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 35 του Ν.Δ. 3323/1955 από τα ακαθάριστα έσοδα εκπίπτονται οι αποσβέσεις με οριστικές εγγραφές επισφαλών απαιτήσεων, δηλαδή η οριστική διαγραφή της απαίτησης ως μη εισπραξιμής, η οποία γινόταν για κάθε ένα χρεώστη ατομικά και όχι συλλήβδην για όλους τους χρεώστες της επιχείρησης.

Για να αναγνωριστεί προς έκπτωση η απόσβεση αυτή απαιτείται να είναι πράγματι επισφαλής, δηλαδή ο χρεώστης να είναι πράγματι αφερέγγυος^{**} και το βάρος της αποδείξεως για την απώλεια της απαίτησης το έφερε η επικαλούμενη την απώλεια επιχείρηση^{***}. Με βάση τα πιο πάνω, η αναγνώριση από τη Φορολογούσα Αρχή της απόσβεσης επισφαλούς απαίτησης εξαρτάται από τα πραγματικά περιστατικά, με αποτέλεσμα να επέρχεται σε πολλές περιπτώσεις, διάσταση απόψεων μεταξύ Φορολογούσας Αρχής και επιχειρήσεων και στη συνέχεια προσφυγή στα Διοικητικά Δικαστήρια.

Ενόψει των ανωτέρω, με τις νέες διατάξεις της περιπτώσεως στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 35 του Ν.Δ. 3323/55 καθιερώθηκε ειδικός και συγκεκριμένος τρόπος απόσβεσης των επισφαλών απαιτήσεων.

^{*} Υπουργείου Οικονομικών Εγκύκλιος 129 / 1955

^{**} Υπουργείου Οικονομικών Εγκύκλιος 129 / 1955, Συμβούλιο της Επικρατείας 802, 804/1965, 1376/1966
Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Ιούνιος – Ιούλιος 1993, σελ. 66

^{***} Συμβούλιο της Επικρατείας 1376/1966, 110/1975
Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Ιούνιος – Ιούλιος 1993, σελ. 65-66

Ειδικότερα, καθιερώνεται ο σχηματισμός πρόβλεψης, η οποία αναγνωρίζεται φορολογικά προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα. Η πρόβλεψη αυτή υπολογίζεται σε ποσοστό 1% επί της αναγραφόμενης στα τιμολόγια πώλησης ή παροχής υπηρεσιών αξίας (εσωτερικού – εξωτερικού), αφού προηγουμένως αφαιρεθούν οι επιστροφές και εκπτώσεις που προκύπτουν από τα βιβλία, δηλαδή, η πρόβλεψη υπολογίζεται με ποσοστό 1% επί των καθαρών πωλήσεων (αγαθών ή υπηρεσιών) της χρήσεως προς επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, μετά την αφαίρεση τυχόν επιστροφών και εκπτώσεων.

Επομένως, για τον υπολογισμό της πρόβλεψης δεν λαμβάνονται υπόψη τα έσοδα από λιανικές πωλήσεις ή παροχή υπηρεσιών προς ιδιώτες, έστω και αν αυτά έχουν πραγματοποιηθεί με πίστωση του τιμήματος, επίσης δεν λαμβάνονται υπόψη οι χονδρικές πωλήσεις για τις οποίες δεν έχει εκδοθεί τιμολόγιο πωλήσεως (π.χ. πώληση επαγγελματικού αυτοκινήτου με συμβολαιογραφική πράξη). Κατά ρητή διατύπωση του νόμου δεν λαμβάνονται υπόψη ούτε τα έσοδα που έχουν πραγματοποιηθεί από πωλήσεις ή παροχή υπηρεσιών προς το Δημόσιο, ή τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου λόγω της φερεγγυότητας των πελατών αυτών.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 13 του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων¹⁰, οι επιχειρήσεις που τηρούν πρόσθετα βιβλία, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι επιχειρήσεις ενοικιάσεως αυτοκινήτων για τις υπηρεσίες που παρέχουν σε άλλους επιτηδευματίες εκδίδουν απόδειξη παροχής υπηρεσιών και όχι τιμολόγιο. Επομένως, και οι υπηρεσίες αυτές θα λαμβάνονται υπόψη για το σχηματισμό προβλέψεως επισφαλών απαιτήσεων με ποσοστό 1%, εφόσον βεβαίως προκύπτουν από τα βιβλία τους και οι παρεχόμενες υπηρεσίες προς επιτηδευματίες.

Επειδή από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων εκπίπτονται γενικά οι δαπάνες απόκτησης εισοδήματος του υποκείμενου σε φορολογία και περαιτέρω, επειδή ο ΦΠΑ με τον οποίο επιβαρύνονται οι πωλήσεις ή οι υπηρεσίες δεν αποτελεί ακαθάριστο έσοδο της επιχείρησης, προκύπτει ότι αυτός δεν πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στην αξία των τιμολογίων επί της οποίας υπολογίζεται η πρόβλεψη.

¹⁰ Μετά τη αφαίρεση των επιστροφών και εκπτώσεων όπως και των ειδικών φόρων κατανάλωσης πετρελαιοειδών, καπνού και λοιπών ειδικών φόρων που εμπεριέχονται στην τιμή της πωλήσεως.

¹¹ Π.Δ. 186/1992 (Υπουργείου Οικονομικών Εγκύκλιος 1118148/0015/25.11.1992 άρθρο 13 παράγραφος 13.2.3)
Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Ιούνιος – Ιούλιος 1993, σελ. 66

Η έκπτωση της δαπάνης της περίπτωσης αυτής εμφανίζεται στα βιβλία της επιχείρησης σε ειδικό λογαριασμό «Προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων».

Η εμφάνιση της πρόβλεψης αυτής στα βιβλία της επιχείρησης στο τέλος κάθε διαχειριστικής χρήσης θα γίνει ως εξής :

ΕΓΛΣ Λογ. 83	ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΤΑΚΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ
83.11	Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις
Σε Λογ. 44	ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ
44.11	Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις

Συνεπώς, η σχηματιζόμενη πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις (καταχωρούμενη στην πίστωση του λογαριασμού 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις») χρησιμοποιείται για την απόσβεση (διαγραφή) επισφαλών πελατών (χαρακτηριζόμενων ως τέτοιων από την επιχείρηση).

Περαιτέρω όπως ρητά ορίζεται στο άρθρο 35 παράγραφος 1 περίπτωση στ' του Ν.Δ. 3323/1955, το ποσό της πρόβλεψης για κάθε διαχειριστική χρήση, δεν μπορεί να υπερβεί το 50% του συνολικού χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «πελάτες», όπως αυτός εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσης. Στην περίπτωση αυτή, από το χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Πελάτες» θα αφαιρεθούν οι απαιτήσεις κατά του Δημοσίου και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, καθόσον οι απαιτήσεις αυτές θεωρούνται ασφαλούς εισπράξεως (Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο Λογαριασμός 30, εκτός των λογαριασμών 30.02 και 30.03).

Επίσης, δεν λαμβάνεται υπόψη το υπόλοιπο του λογαριασμού «Γραμμάτια εισπρακτέα», καθόσον ρητά αναφέρεται στο νόμο μόνο το χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Πελάτες».

Το συσσωρευμένο (και με τα υπόλοιπα των προηγούμενων χρήσεων) τελικό πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού της πρόβλεψης (44.11) στην απογραφή και στον ισολογισμό τέλους χρήσεως δεν πρέπει να υπερβαίνει το 50% του συνολικού χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού πελάτες του ιδιωτικού τομέα, μετά τον αποχωρισμό των προκαταβολών τους (του λογαριασμού 30.05) καθώς και των ενσωματωμένων σε γραμμάτια ή επιταγές απαιτήσεων (λογαριασμών 31, 33.90 – 33.91).

Διευκρινίζεται ότι την πρόβλεψη για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων δύναται να σχηματίσει κάθε επιχείρηση, εφόσον έχει τις πιο πάνω αναφερόμενες προϋποθέσεις και ανεξάρτητα αν υπάρχουν ή όχι πελάτες ανεπίδεκτοι εισπράξης.

Κατά συνέπεια, η επιχείρηση θα σταματήσει να ενεργεί πρόβλεψη για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων από το χρόνο κατά τον οποίο το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «προβλέψεις», θα καλύψει το 50% του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες».

Είναι αυτονόητο ότι, αν στη συνέχεια αυξηθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού αυτού, η επιχείρηση θα επανακτήσει το δικαίωμα σχηματισμού πρόβλεψης για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

Η ενέργεια της πρόβλεψης μέχρι του ποσοστού ένα τοις εκατό (1%) επί των ακαθάριστων εσόδων από πωλήσεις αγαθών και παροχή υπηρεσιών είναι προαιρετική.

Η διαγραφή των ανεπίδεκτων εισπράξεως πελατών γίνεται με χρέωση του λογαριασμού 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» με πίστωση των λογαριασμών των απαιτήσεων, όταν αυτές καταστούν ανεπίδεκτες εισπράξεως.

Ο χαρακτηρισμός και η διαγραφή ορισμένων πελατών ως επισφαλών είναι θέμα που κρίνεται από την επιχείρηση, με βάση τα στοιχεία και έγγραφα που έχει στη διάθεσή της και δεν ερευνάται κατά το διενεργούμενο έλεγχο στην επιχείρηση εκ μέρους της Φορολογικής Αρχής, αν πράγματι οι διαγραφέντες πελάτες είναι επισφαλείς ή όχι.

Στην περίπτωση όμως που κάποιος πελάτης κρίθηκε από την επιχείρηση ως επισφαλής και προέβη στη διαγραφή αυτού, αν εκ των υστέρων το ποσό της απαίτησης του εισπραχθεί, έχει την υποχρέωση η επιχείρηση το ποσό που εισέπραξε να το μεταφέρει στα Αποτελέσματα Χρήσεως.

Με τις παραπάνω διατάξεις ορίζεται ότι πέραν της ανωτέρω πρόβλεψης, δεν αναγνωρίζεται άλλο ποσό προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

Επομένως, σε περίπτωση που σε μία διαχειριστική χρήση οι πράγματι ανεπίδεκτες εισπράξεως απαιτήσεις είναι μεγαλύτερες των σχηματισθεισών προβλέψεων, δεν έχει τη δυνατότητα η επιχείρηση το μέρος εκείνο των απαιτήσεων που δεν μπορεί να καλυφθεί με τις προβλέψεις, να το εκπέσει φορολογικά από τα ακαθάριστα έσοδά της.

Επίσης, οι πράγματι επισφαλείς απαιτήσεις προηγούμενων διαχειριστικών χρήσεων που δεν έχουν αποσβεστεί, δεν μπορούν να εκπέσουν από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης, προκειμένου υπολογισμού των

φορολογητέων κερδών. Τα ποσά των απαιτήσεων αυτών θα καλυφθούν με τις διενεργούμενες προβλέψεις κάθε χρόνο για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, που προβλέπονται από τις πιο πάνω αναφερόμενες διατάξεις.

Οι παραπάνω ρυθμίσεις ίσχυσαν για ισολογισμούς που έκλεισαν από 30 Ιουνίου 1992 μέχρι 29 Ιουνίου 1994.

Υποστηρίζεται η άποψη ⁷ ότι οι προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων θα πρέπει να σχηματίζονται με χρέωση του λογαριασμού 68.09 «Λοιπές προβλέψεις εκμεταλλεύσεως» και όχι του λογαριασμού 83 «προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους» και του δευτεροβάθμιου του 83.11 «προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις», όπως υποστηρίζεται με ερμηνευτική εγκύκλιο διαταγή του Υπουργείου Οικονομικών επί του Ν.2065/1992, διότι κατά την άποψη αυτή πρέπει να συσχετίζονται τα οργανικά έξοδα της ομάδας 6 με τα οργανικά έσοδα και να συμπεριλαμβάνεται η πρόβλεψη, που σχηματίζεται με βάση τις πωλήσεις της χρήσεως, στα στοιχεία προσδιορισμού του λειτουργικού κόστους. Οι πωλήσεις κάθε χρήσεως αντιπροσωπεύουν κατ' εξοχήν οργανικά έσοδα και καταχωρούνται στους οικείους λογαριασμούς της ομάδας 7, οι οποίοι μεταφέρονται στο τέλος της χρήσεως στο λογαριασμό Γενικής Εκμεταλλεύσεως (λογαριασμός 80.00) για να συσχετιστούν με τα οργανικά έξοδα και να προσδιοριστεί το οργανικό αποτέλεσμα. Συνεπώς οι κίνδυνοι ζημιών από επισφάλειες πελατών, προϋπολογιζόμενες με τη μορφή προβλέψεως, πρέπει να συσχετιστούν και να επιβαρύνουν τα έσοδα από πωλήσεις επί πιστώσει, από τις οποίες προήλθαν (και όχι να μεταφέρονται απευθείας στα αποτελέσματα χρήσεως).

* Υπουργείου Οικονομικών Εγκύκλιος 1018050/189/ΠΟΛ.1042/1993
Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων,
(Ν.Δ. 3323/1955), Εγκύκλιοι – Διοικητικές λύσεις, Νοέμβριος 1994,
σελ. 46- 47

3.1.3.3. Περίοδος 30/6/1994 έως 30/6/1996

Νόμος 2214/1994

Με το άρθρο 17 παράγραφος 2 του φορολογικού νόμου 2214/1994, η διάταξη του άρθρου 35 παράγραφος 1 περίπτωση στ' του Ν.Δ. 3323/1955 περί της αναγνωριζόμενης προβλέψεως για επισφαλείς πελάτες, η οποία είχε τεθεί με την προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 10 παραγράφου 12 του Ν.2065/1992 και ίσχυε από 30/6/1992, αντικαταστάθηκε. Με τη νέα διάταξη επέρχονται οι εξής μεταβολές :

Μειώνεται το ποσοστό προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων από 1% σε 0,5%. Το ποσοστό αυτό υπολογίζεται όπως και προηγουμένως επί της αναγραφόμενης αξίας στα τιμολόγια πώλησης ή παροχής υπηρεσιών που έχουν εκδοθεί αποκλειστικά προς επιτηδεύματιες.

Επομένως, για τον υπολογισμό της πρόβλεψης, δεν λαμβάνεται υπόψη η αξία των λιανικών πωλήσεων ή παροχής υπηρεσιών που εκδίδονται προς ιδιώτες.

Από τα ανωτέρω ακαθάριστα έσοδα αφαιρούνται :

α) οι επιστροφές και εκπτώσεις

β) η αξία των πωλήσεων και παροχής υπηρεσιών προς το Δημόσιο, Δήμους και κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου

γ) τα ποσά του ειδικού φόρου κατανάλωσης πετρελαιοειδών, του φόρου κατανάλωσης καπνού και των λοιπών ειδικών φόρων που εμπεριέχονται στην τιμή πώλησης.

Σημειώνεται ότι και με βάση τις προϊσχύσασες διατάξεις, τα ποσά των φόρων αυτών δεν λαμβάνονταν υπόψη προκειμένου για τον υπολογισμό της πρόβλεψης για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, γιατί τα ποσά αυτά αποτελούν εμμέσους φόρους και όχι ακαθάριστα έσοδα (εισόδημα) των πετρελαϊκών και καπνοβιομηχανικών επιχειρήσεων .

* Υπουργείου Οικονομικών διαταγή 1061230/10264/ΠΟΛ.1166/1993
Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων,
(Ν.Δ. 3323/1955), Νοέμβριος 1994, σελ. 46

Οι επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν για τη διάθεση των προϊόντων τους αντιπροσώπους, προς τους οποίους στέλνουν τα εμπορεύματά τους με δελτίο αποστολής και στη συνέχεια ακολουθεί η έκδοση εκκαθαρίσεων, δεν δικαιούνται για τις πωλήσεις αυτές να ενεργούν πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων, αφού δεν εκδίδεται τιμολόγιο πώλησης. Το δικαίωμα αυτό έχει ο αντιπρόσωπος για τις περαιτέρω χονδρικές πωλήσεις των ίδιων εμπορευμάτων στις οποίες προβαίνει.

Περαιτέρω, με τις διατάξεις της ίδιας παραγράφου τίθεται ο αυτός περιορισμός, ότι δηλαδή ποσό της πρόβλεψης που σχηματίζεται στο τέλος της χρήσης, συναθροιζόμενο με το ποσό που εμφανίζεται ήδη στο λογαριασμό του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις», λόγω σχηματισμού προβλέψεων σε προγενέστερες χρήσεις με βάση τις ίδιες διατάξεις, δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) του συνολικού χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», όπως αυτό εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσης. Για τον υπολογισμό δε αυτού του χρεωστικού υπολοίπου, προβλέπεται η αφαίρεση των απαιτήσεων κατά του Δημοσίου, των Δήμων ή κοινοτήτων, των δημοσίων επιχειρήσεων, οργανισμών ή επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

Με τη νέα ρύθμιση εξακολουθεί να ισχύει ο περιορισμός ότι οι πραγματοποιηθείσες ήδη προβλέψεις που εμφανίζονται στο λογαριασμό 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 50% του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες» συγκεκριμένης χρήσης, μετά την αφαίρεση των παραπάνω απαιτήσεων. Περαιτέρω ορίζεται ότι σε περίπτωση που το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» είναι μεγαλύτερο του 50% του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», εκτός του ότι η επιχείρηση δεν δικαιούται, σύμφωνα με όσα αναφέρθησαν πιο πάνω, να σχηματίσει πρόβλεψη για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων από τα ακαθάριστα έσοδα της χρήσης αυτής, το επί πλέον ποσό των σχηματισθεισών προβλέψεων θα μεταφερθεί στα «Αποτελέσματα Χρήσεως», με χρέωση του λογαριασμού 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις», και θα φορολογηθεί με τις γενικές διατάξεις όπως και τα λοιπά κέρδη της επιχείρησης.

* Υπουργείου Οικονομικών έγγραφα 1050603/10233/1993,
1091476/10429/1993

Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων,
(Ν.Δ. 3323/1955), Νοέμβριος 1994, σελ. 46

Επομένως, με βάση τα ανωτέρω αναφερόμενα, αν μία επιχείρηση κατά τη διαχειριστική χρήση 1/1/1994 - 31/12/1994 εμφανίζει στα τηρούμενα βιβλία της, την 31/12/1994, χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Πελάτες» 100.000.000 δραχμών και οι πραγματοποιηθείσες προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων στις προγενέστερες χρήσεις όπως αυτές εμφανίζονται στα βιβλία της κατά την 31/12/1994, ανέρχονται σε 80.000.000 δραχμές, η επιχείρηση αφ' ενός δεν δικαιούται να σχηματίσει στη χρήση αυτή πρόβλεψη για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, αφού η πραγματοποιηθείσα ήδη πρόβλεψη υπερβαίνει το 50% του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», δηλαδή το ποσό των 50.000.000 δραχμών, αφετέρου δε, υποχρεούται το πέραν του πενήντα τοις εκατό (50%) του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες» ποσό πραγματοποιηθεισών προβλέψεων, δηλαδή 30.000.000 δραχμές (80.000.000-50.000.000) να το μεταφέρει στα αποτελέσματα χρήσεως και να φορολογηθεί σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

Επίσης εξακολουθεί να ισχύει ο περιορισμός ότι πέραν της ανωτέρω πρόβλεψης, ουδέν άλλο ποσό αναγνωρίζεται προς έκπτωση από τα καθαρίστα έσοδα για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

Με τη γνωμοδότηση 228 του Εθνικού Συμβουλίου Λογιστικής (Ε.ΣΥ.Λ.)⁹ 2206/28.11.1994 σχετικά με τον προσδιορισμό του χρεωστικού υπολοίπου λογαριασμού 30 «Πελάτες» κατά τον υπολογισμό της προβλέψεως για επισφαλείς πελάτες, που απαιτεί η διάταξη του άρθρου 17 παράγραφος 2 του Ν. 2214/1994 (και άρθρου 31 παράγραφος 1 περίπτωση θ' του Ν. 2238/1994) επισημαίνεται ότι, συναθροίζονται τα χρεωστικά υπόλοιπα των εξής λογαριασμών του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου που πρέπει να προέρχονται από πωλήσεις προς επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα:

30.00 Πελάτες εσωτερικού

Μείον : 30.07 «Πελάτες – αντίθετος λογαριασμός αξίας ειδών συσκευασίας»

30.01 Πελάτες εξωτερικού

30.97 Πελάτες επισφαλείς

30.99 Λοιποί πελάτες – λογαριασμός επιδίκων απαιτήσεων.

Διευκρινίζεται ότι τα υπόλοιπα των πιο πάνω λογαριασμών πρέπει να έχουν μειωθεί με τις επιστροφές και τις εκπτώσεις πωλήσεων, ενώ οι προκαταβολές πελατών αποχωρίζονται από αυτά και καταχωρούνται στο παθητικό του ισολογισμού.

Νόμος 2238/1994

Με τις διατάξεις του άρθρου 31 παράγραφος 1 περίπτωση θ' του Ν.2238/1994 άλλαξε ο τρόπος υπολογισμού των αποσβέσεων τω επισφαλών χρεωστών που εκπίπτονται από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις, εκπίπτονται από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων οι προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

Το ποσό της πρόβλεψης αυτής υπολογίζεται σε ποσοστό μισό τοις εκατό (0,5%) επί της αναγραφόμενης αξίας στα τιμολόγια πώλησης και παροχής υπηρεσιών προς επιτηδευματίες, μετά την αφαίρεση : αα) των επιστροφών και εκπτώσεων, ββ) της αξίας των πωλήσεων και παροχής υπηρεσιών προς το Δημόσιο, δήμους ή κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και γγ) του ειδικού φόρου κατανάλωσης πετρελαιοειδών, του φόρου κατανάλωσης καπνού και λοιπών φόρων που εμπεριέχονται στην τιμή πώλησης.

Το ποσό αυτό της πρόβλεψης για κάθε διαχειριστική χρήση, συναθροιζόμενο με το ποσό της διενεργηθείσας πρόβλεψης σε προγενέστερες διαχειριστικές χρήσεις, που εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της επιχείρησης, δεν μπορεί να υπερβεί το πενήντα τοις εκατό (50%) του συνολικού χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», όπως αυτό εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσης. Για τον υπολογισμό του χρεωστικού υπολοίπου των πελατών δεν περιλαμβάνονται τυχόν υπόλοιπα που αφορούν το Δημόσιο, δήμους ή κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Η έκπτωση δαπάνης αυτής από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία αυτών σε ειδικό λογαριασμό «Προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων».

Αν σε δεδομένη διαχειριστική χρήση το ποσό των πραγματοποιηθεισών προβλέψεων, που εμφανίζονται στον ως άνω λογαριασμό, είναι μεγαλύτερο του πενήντα τοις εκατό (50%) του χρεωστικού υπολοίπου, του λογαριασμού «Πελάτες» της διαχειριστικής αυτής χρήσης, το ποσό της πραγματοποιηθείσας πρόβλεψης κατά το υπερβάλλον μέρος αυτής μεταφέρεται στα «Αποτελέσματα χρήσεως» της διαχειριστικής αυτής χρήσης και υπόκειται σε φόρο εισοδήματος.

Πέραν της σχηματιζόμενης κατά τα ανωτέρω πρόβλεψης, ουδέν άλλο ποσό αναγνωρίζεται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

3.1.3.4. Περίοδος από 30/6/1996 και μετά

Νόμος 2459/1997

Σύμφωνα με το άρθρο 14 (παρ. 3-5) του Ν. 2459/1997 επέρχονται τροποποιήσεις στην περίπτωση θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του Ν.2238/1994, που έχουν ως εξής :

«Ομοίως, υπολογίζεται πρόβλεψη σε ποσοστό ένα τοις εκατό (1%) επί της αναγραφόμενης στις αποδείξεις λιανικής πώλησης αξίας, η οποία προκύπτει από λιανικές πωλήσεις με πίστωση διαρκών καταναλωτικών αγαθών που περιλαμβάνονται στους με αριθμό 501-503, 521-528 και 721-726 κωδικούς ειδών και υπηρεσιών της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών των ετών 1993-1994 της Ε.Σ.Υ.Ε., με την προϋπόθεση ότι στις αποδείξεις αυτές αναγράφεται διακεκριμένα το είδος, η ποσότητα και η αξία των συγκεκριμένων αγαθών. Το ποσό αυτό των ως άνω προβλέψεων για κάθε διαχειριστική χρήση, συναθροιζόμενο με το ποσό της πρόβλεψης που έγινε σε προγενέστερες διαχειριστικές χρήσεις και η οποία εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της επιχείρησης, δεν μπορεί να υπερβεί το τριάντα πέντε τοις εκατό (35%) του συνολικού χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», όπως αυτό εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσης».

«Αν σε δεδομένη διαχειριστική χρήση το ποσό των προβλέψεων που πραγματοποιήθηκαν και εμφανίζονται στον ως άνω λογαριασμό είναι μεγαλύτερο του τριάντα πέντε τοις εκατό (35%) του χρεωστικού υπολοίπου, του λογαριασμού «Πελάτες» της διαχειριστικής αυτής χρήσης, το ποσό της πρόβλεψης που πραγματοποιήθηκε κατά το υπερβάλλον μέρος αυτής μεταφέρεται στα «Αποτελέσματα Χρήσεως» της διαχειριστικής αυτής χρήσης και υπόκειται σε φόρο εισοδήματος».

«Εξαιρετικά, κατά την πρώτη εφαρμογή της διάταξης της προηγούμενης παραγράφου, το ποσόν το πέραν του τριάντα πέντε τοις εκατό (35%) της πρόβλεψης που πραγματοποιήθηκε κατανέμεται ισόποσα και προστίθεται κατά το ήμισυ στα «Αποτελέσματα Χρήσεως» της κλειόμενης διαχειριστικής χρήσης και το υπόλοιπο στην αμέσως επόμενη διαχειριστική χρήση.»

Ειδικότερα με την παράγραφο 3 του άρθρου 14 του Ν. 2459/1997, με την οποία αντικαταστάθηκε το τρίτο εδάφιο της περίπτωσης θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του Ν.2238/1994, παρέχεται η δυνατότητα σε επιχειρήσεις οι οποίες πωλούν λιανικά με πίστωση ορισμένα διαρκή καταναλωτικά αγαθά να υπολογίζουν πρόβλεψη για την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων με ποσοστό 1%, αντί του γενικά ισχύοντος 0,5%, στην αξία η οποία αναγράφεται στις αποδείξεις λιανικής πώλησης με πίστωση του τιμήματος.

Τα διαρκή καταναλωτικά αγαθά είναι όσα αναφέρονται περιοριστικά στους κωδικούς 501-503, 521-528 της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών των ετών 1993-1994 της ΕΣΥΕ, δηλαδή τα ακόλουθα :

- 501 - Έπιπλα ξύλινα και μεταλλικά
- 502 - Φωτιστικά και είδη διακόσμησης
- 503 - Καλύμματα δαπέδου
- 521 - Ηλεκτρικές κουζίνες
- 522 - Πλυντήριο ρούχων, στεγνωτήρια, σιδερωτήρια
- 523 - Ψυγεία, καταψύκτες
- 524 - Πλυντήρια πιάτων
- 525 - Συσκευές θέρμανσης χώρου ή νερών
- 526 - Ηλεκτρικές σκούπες και παρκετέζες
- 527 - Ραπτομηχανές και πλεκτομηχανές
- 528 - Λοιπές Οικιακές Συσκευές
- 721 - Ραδιόφωνα, κασετόφωνα, στερεοφωνικά
- 722 - Τηλεοράσεις , βίντεο
- 723 - Ηλεκτρονικοί υπολογιστές
- 724 - Ηλεκτρονικά παιχνίδια, συσκευές τηλεφώνου κ.λπ.
- 725 - Φωτογραφικές και κινηματογραφικές μηχανές
- 726 - Μουσικά όργανα

Προϋπόθεση εφαρμογής των ανωτέρω, κατά ρητή διατύπωση του νόμου, είναι η αναγραφή στις εκδιδόμενες αποδείξεις λιανικής πώλησης με πίστωση, διακεκριμένα, του είδους, της ποσότητας και της αξίας των προαναφερθέντων διαρκών καταναλωτικών αγαθών.

Με την παράγραφο 4 του αυτού άρθρου και νόμου, με την οποία αντικαταστάθηκε το προτελευταίο εδάφιο της περίπτωσης θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994, μειώνεται από 50% σε 35% το ποσοστό του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες» μέχρι του οποίου μπορεί να φθάσει το ποσό των πραγματοποιηθεισών προβλέψεων για απόσβεση των επισφαλών απαιτήσεων τους. Ειδικότερα, το ποσό της πρόβλεψης που σχηματίζεται στο τέλος της χρήσης συναθροιζόμενο με το ποσό που εμφανίζεται ήδη στο λογαριασμό 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις», λόγω σχηματισμού προβλέψεων σε

προγενέστερες χρήσεις, δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό τριάντα πέντε τοις εκατό (35%) του συνολικού χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», όπως αυτό εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσης.

Με βάση τις νέες διατάξεις όταν σε μία διαχειριστική χρήση το ποσό των προβλέψεων που πραγματοποιήθηκαν και εμφανίζονται στο λογαριασμό 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» είναι μεγαλύτερο του 35% (ενώ με τις αντικατασταθείσες διατάξεις ορίζεται 50%) του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», το ποσό της πρόβλεψης που πραγματοποιήθηκε μεταφέρεται, κατά το υπερβάλλον μέρος αυτής στα αποτελέσματα χρήσεως της διαχειριστικής αυτής χρήσης και υπόκειται σε φορολογία.

Οι παραπάνω τροποποιήσεις ισχύουν, σύμφωνα με την περίπτωση γ' του άρθρου 40 του 2459/1997, για ισολογισμούς που κλείνουν από 31 Δεκεμβρίου 1996 και μετά.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 14 του Ν. 2459/1997 ορίζεται ότι, κατά την πρώτη εφαρμογή των πιο πάνω, δηλαδή για τους ισολογισμούς που κλείνουν με 31 Δεκεμβρίου 1996 ή 30 Ιουνίου 1997 (προκειμένου για επιχειρήσεις που κλείνουν ισολογισμό με 30 Ιουνίου) το πέραν του 35% ποσό της πρόβλεψης θα κατανεμηθεί ισόποσα στην κλειόμενη διαχειριστική χρήση (1996) και στην επόμενη χρήση (1997).

Σε περίπτωση που η επιχείρηση προβαίνει σε διαγραφή επισφαλών πελατών της με μείωση του ποσού της πρόβλεψης που εμφανίζεται στο λογαριασμό 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις», έχει υποχρέωση για τους πελάτες για τους οποίους δεν έχουν ασκηθεί ένδικα μέσα και κατά συνέπεια δεν αποδεικνύεται η επισφάλειά τους, εφόσον το ποσό της επισφαλούς απαίτησης υπερβαίνει τις 200.000 δραχμές, θα πρέπει να γνωστοποιεί στον πελάτη της, πού αυτό θα αποδεικνύεται με κάθε νόμιμο μέσο, ότι διέγραψε το ποσό της απαίτησής της, προκειμένου να καταστεί δυνατή η επαλήθευση από τα αρμόδια φοροτεχνικά όργανα της διαγραφής της υποχρέωσης αυτής και από τα βιβλία του διαγραφέντος πελάτου.

Για τους ως άνω πελάτες που διαγράφει η επιχείρηση μέσα στη διάρκεια της διαχειριστικής χρήσης, έχει υποχρέωση να συντάσσει συγκεντρωτική κατάσταση των διαγραφόμενων πελατών με πλήρη στοιχεία για τον καθένα. Συγκεκριμένα, θα καταχωρείται το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα, η διεύθυνση, η ΔΟΥ του πελάτη, ο ΑΦΜ αυτού καθώς και το διαγραφέν ποσό. Η συγκεντρωτική κατάσταση θα υποβάλλεται στην αρμόδια για τη φορολογία της επιχείρησης ΔΟΥ σε τρία αντίγραφα μέχρι και την 25η Μαΐου κάθε χρόνου, σύμφωνα με τα οριζόμενα από το άρθρο 20 του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.

Παράδειγμα :

Έστω ότι η ανώνυμη εταιρία «Γενική Εμπορική Μεσσηνίας Α.Ε.» εμφανίζει την 31.12.1996 στα βιβλία της χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού 30 «Πελάτες», μετά την αφαίρεση των απαιτήσεών της από το Δημόσιο, δήμους και κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, 200.000.000 δραχμές και ότι το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις», την ίδια ημερομηνία, πριν από τον υπολογισμό των προβλέψεων της χρήσης αυτής, ανέρχονταν σε 120.000.000 δραχμές. Η επιχείρηση αυτή :

- Δεν δικαιούται να υπολογίσει πρόβλεψη για επισφαλείς πελάτες για τη χρήση 1996, αφού η σχηματισθείσα και εμφανιζόμενη στα βιβλία της πρόβλεψη υπερβαίνει το 35% του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», δηλαδή το ποσό των 70.000.000 δραχμών (200.000.000 X 35%).
- Υποχρεούται να μεταφέρει στα αποτελέσματα χρήσεως το πέραν του 35% χρεωστικού υπολοίπου πελατών, ποσό των πραγματοποιηθεισών προβλέψεων, δηλαδή το ποσό των 50.000.000 δραχμών (120.000.000 – 70.000.000) και το οποίο φορολογείται, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις. Ειδικά για τη χρήση 1996, το ποσό των 50.000.000 δραχμών κατανέμεται ισόποσα και προστίθεται κατά το 50% (25.000.000 δραχμές) στα «Αποτελέσματα Χρήσεως» της διαχειριστικής χρήσης 1996 και το υπόλοιπο 25.000.000 δραχμών στην αμέσως επόμενη χρήση 1997.

Οι λογιστικές εγγραφές θα είναι :

Λογ. 44.11 Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις 50.000.000
(120.000.000 – 70.000.000)

Σε Λογ. 84.00 Έσοδα από αχρησιμοποίητες προβλέψεις

προηγούμενων χρήσεων 25.000.000

84.00.01 Από προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις

56.00 Έσοδα επόμενων χρήσεων 25.000.000

56.00.44.01 Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις

Νόμος 2753/1999

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 (παράγρ. 1-3) του Ν. 2753/1999^{*} επεκτείνεται ο σχηματισμός προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων και στις επιχειρήσεις σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, στις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης συνδρομητικών τηλεοπτικών σταθμών, καθώς και στις επιχειρήσεις ύδρευσης – αποχέτευσης. Ειδικότερα με την παρ. 1 μετά το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης θ' της παραγράφου του άρθρου 31 του Ν.2238/1994 προστίθενται δύο νέα εδάφια, που έχουν ως εξής :

«Ειδικά για τις επιχειρήσεις σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, καθώς και για τις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης συνδρομητικών τηλεοπτικών σταθμών, το ποσό της πρόβλεψης υπολογίζεται στην αξία των υπηρεσιών ή συνδρομητικών που αναγράφεται στα εκδιδόμενα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, στοιχεία προς επιτηδευματίες ή ιδιώτες με εξαίρεση αυτό που εκδίδονται προς το Δημόσιο, δήμους και κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Επίσης για τις επιχειρήσεις του προηγούμενου εδαφίου, το ποσοστό υπολογισμού της πρόβλεψης ορίζεται σε επτάμισι τοις χιλίοις (7,5‰) για ισολογισμούς που κλείνουν την 31 Δεκεμβρίου 2000 και ένα τρις εκατό (1%) για ισολογισμούς που κλείνουν την 31 Δεκεμβρίου 2001 και εφεξής».

Με την παρ. 17 του άρθρου 4 ορίζεται ότι οι διατάξεις της παρ. 1 του ίδιου άρθρου εφαρμόζονται αναλόγως και στις επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης και το ποσό της πρόβλεψης υπολογίζεται στις επιχειρήσεις αυτές στα έσοδα από την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου 4 οι ρυθμίσεις που γίνονται για τον υπολογισμό της πρόβλεψης στις παραπάνω επιχειρήσεις κινητής τηλεφωνίας, εκμετάλλευσης συνδρομητικών τηλεοπτικών σταθμών και ύδρευσης και αποχέτευσης ισχύουν για ισολογισμούς που κλείνουν την 31/12/1999. Επομένως για τους ισολογισμούς που έκλεισαν την 31/12/1999 το ποσοστό υπολογισμού της πρόβλεψης είναι 0,5%, για τους ισολογισμούς που έκλεισαν την 31/12/2000 το ποσοστό είναι 0,75% και για τους ισολογισμούς που θα κλείνουν από 31/12/2001 και μετά είναι 1%.

Από την έναρξη της ισχύος των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Ν. 2753/1999 καταργούνται οι διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 2 του Ν. 2374/1996,⁷⁷ με τις οποίες ο ΟΤΕ υπολόγιζε την πρόβλεψη για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων με ποσοστό 0,3%.

⁷⁷ ΦΕΚ 32/Α'

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 3

1. Νικόλαος Χρ. Τότσης, Ο ισολογισμός των ανωνύμων εταιρειών και των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1992, σελ.397
2. Ιωάννης Τρ. Χρυσοκέρης, Η Λογιστική των Εμπορικών Εταιρειών, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 1965, σελίδα 193
3. Θεόδωρος Γ. Γρηγοράκος, Ανάλυση - Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000, σελ. 402
4. Θεόδωρος Γ. Γρηγοράκος, Εγκυκλοπαίδεια Οικονομικών Επιστημών, Τόμος 9, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1977, σελ. 148
5. Θεόδωρος Γ. Γρηγοράκος, Εγκυκλοπαίδεια Οικονομικών Επιστημών, Τόμος 9, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1977, σελ. 155
6. Αντώνης Α. Παπάς, Χρηματοοικονομική Λογιστική -Τόμος Β', Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα, 1998, σελ. 758-760
7. Θεόδωρος Γ. Γρηγοράκος, Ανάλυση - Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000, σελ. 419-420
8. Ιωάννης Κ. Μαρίνης και Ιωάννης Α. Τζίμας, Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων, Τόμος Β', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα, 1996, σελ. 381

Κεφάλαιο 4

Φορολογική νομοθεσία και νομολογία των Διοικητικών Δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων

4.1. Έννοια και χαρακτηρισμός των επισφαλών απαιτήσεων

Ο φορολογικός νόμος ορίζει ότι από το ακαθάριστο εισόδημα της επιχειρήσεως εκπίπτουν οι αποσβέσεις των επισφαλών απαιτήσεων που ενεργήθηκαν με οριστικές εγγραφές. Ως επισφαλείς θεωρούνται οι απαιτήσεις εκείνες, των οποίων η είσπραξη, με βάση τη φερεγγυότητα του οφειλέτη, δεν είναι πιθανή στο σύνολό τους ή κατά ένα μέρος. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας^{*} προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί η απόσβεση της απαιτήσεως που χαρακτηρίστηκε επισφαλής είναι οι ακόλουθες:

- Α) Η απαίτηση να είναι πράγματι επισφαλής
- Β) η απόσβεση να έχει ενεργηθεί με οριστική εγγραφή στα λογιστικά βιβλία της επιχειρήσεως
- Γ) Η απαίτηση να προέρχεται από την εμπορική δραστηριότητα της επιχειρήσεως κατά τις συναλλαγές της με τους πελάτες και να μην ανάγεται στις ατομικές συναλλαγές του επιχειρηματία, των εταιρών κ.λπ.¹

^{*} Αποφάσεις 9-11/1976, 145, 2697 και 2847/1981 του Συμβουλίου της Επικρατείας

4.1.1. Ο χαρακτηρισμός από την επιχείρηση της απαιτήσεως ως επισφαλούς, υπόκειται στην κρίση των φορολογικών αρχών

Επειδή κατά την έννοια των φορολογικών διατάξεων (άρθρο 35 παράγραφος 1 εδάφιο στ' του Ν.Δ. 3323/1955), για να αναγνωριστεί ως νόμιμη η έκπτωση επισφαλών απαιτήσεων, απαιτείται όπως η απαίτηση να είναι και πράγματι επισφαλής και αυτό να αποδεικνύεται από βέβαια στοιχεία. Δεν αρκεί η απλή δήλωση του φορολογουμένου ότι οι απαιτήσεις, τις οποίες διέγραψε, είναι επισφαλείς.

Η κρίση του φορολογουμένου για την απώλεια και επομένως την απόσβεση επισφαλούς απαιτήσεως δεν είναι ελεύθερη και ανεξέλεγκτη, αλλά υπόκειται στον έλεγχο των φορολογικών αρχών και διοικητικών δικαστηρίων της ουσίας, τα οποία κρίνουν με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την επισφάλεια των απαιτήσεων, οι οποίες έχουν αποσβεσθεί.²

Περαιτέρω έχει γίνει δεκτό από το Συμβούλιο της Επικρατείας³ το αφερέγγυο του οφειλέτη δεν αποδεικνύεται από το γεγονός ότι επιδιώκεται δικαστικώς η είσπραξη μιας απαιτήσεως.

4.1.1.1. Απόδειξη αφερεγγυότητας (Βάρος αποδείξεως)

Το επισφαλές της απαιτήσεως από την αφερεγγυότητα του πελάτη πρέπει να αποδεικνύεται από στοιχεία που πρέπει να προσκομίσει ο φορολογούμενος, ο οποίος φέρει το βάρος της αποδείξεως και όχι ο Οικονομικός Έφορος.

* Απόφαση 1116/1968 του Συμβουλίου της Επικρατείας

** Αποφάσεις 2157/1972, 343/1970, 1078/1982 του Συμβουλίου της Επικρατείας

*** Αποφάσεις 465/1976, 111/1975, 3249/1978 κ.ά. Συμβουλίου της Επικρατείας, Διοικητικού Εφετείου Αθηνών 1559/1970, 1197/1969 κ.ά.

Όταν μια απαίτηση είναι εξασφαλισμένη με εμπράγματη ασφάλεια (υποθήκη, ενέχυρο κ.λπ.) δεν είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί ως επισφαλής και επομένως δεν δύναται να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως.

Εάν η απαίτηση της επιχειρήσεως έχει παραγραφεί, σύμφωνα με το άρθρο 250 του Αστικού Κώδικα, οπότε η επιχείρηση δεν δύναται να ασκήσει τα δικαιώματά της, η απαίτηση αυτή είναι δυνατόν να διαγραφεί ως επισφαλής και να εκπέσει το αντίστοιχο ποσό από τα ακαθάριστα έσοδα.

4.1.1.2. Πτώχευση οφειλέτη (Διαμαρτύρηση συναλλαγματικών)

Η κήρυξη του οφειλέτη σε κατάσταση πτωχεύσεως καθιστά καταρχήν επισφαλή, διότι πιθανολογείται σε μεγάλο βαθμό ότι η είσπραξη της θα είναι αδύνατη. Πρέπει όμως να ερευνάται αν υπάρχει πτωχευτική περιουσία από την οποία να είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν στο σύνολο ή κατά ένα μέρος οι απαιτήσεις των δανειστών και των προμηθευτών, ή αν υπάρχουν εγγυήσεις που να καθιστούν δυνατή την είσπραξη της απαιτήσεως (υποθήκες, εγγυητικές επιστολές τραπεζών κ.λπ.). Στην περίπτωση αυτή δεν δικαιολογείται η απόσβεση της απαιτήσεως ως επισφαλούς.^{***4}

Σε περίπτωση που γίνει συμβιβασμός μεταξύ χρεώστη και πιστωτή και πρώτος καταβάλλει ένα μέρος από το οφειλόμενο ποσό, το υπόλοιπο ποσό συνιστά επισφαλή απαίτηση, η οποία νόμιμα δύναται να αποσβεστεί και να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα.

Η διαμαρτύρηση και μόνο συναλλαγματικών δεν καθιστά την απαίτηση επισφαλή. Σε περίπτωση όμως που ο οφειλέτης δεν έχει περιουσία και πιθανολογείται ότι η απαίτηση δεν θα εισπραχθεί είναι δυνατόν να αποσβεσθεί η απαίτηση που βασίζεται σε διαμαρτυρημένη συναλλαγματική.^{****5}

* Απόφαση 802/1965 του Συμβουλίου της Επικρατείας

** Απόφαση 2479/1968 του Συμβουλίου της Επικρατείας

*** Αποφάσεις 3183/1968, 1640/1983 Συμβουλίου της Επικρατείας

**** Απόφαση 2479/1968 του Συμβουλίου της Επικρατείας

***** Απόφαση 1398/1968 Φορολογικού Εφετείου Αθηνών

4.1.2. Οριστική εγγραφή

Δεύτερη προϋπόθεση που απαιτεί ο φορολογικός νόμος^{*} για να αναγνωρισθεί η απόσβεση της επισφαλούς απαιτήσεως είναι η απόσβεση να έχει γίνει με οριστική εγγραφή.

Η διάταξη αυτή έχει ερμηνευτεί στενότερα και από τα διοικητικά δικαστήρια, τα οποία έχουν δεχθεί παγίως ότι η αναγνώριση της αποσβέσεως των επισφαλών απαιτήσεων θα πρέπει να γίνει με διαγραφή των απαιτήσεων, δηλαδή με πίστωση των λογαριασμών των χρεωστών στο αναλυτικό καθολικό με το ποσό της απαιτήσεως που διαγράφεται και χρέωση του λογαριασμού «Αποτελέσματα Χρήσεως».

Σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή, οι απαιτήσεις που χαρακτηρίστηκαν από την επιχείρηση επισφαλείς, θα πρέπει να καθορίζονται ατομικά κατά χρεώστη και ποσό. Διαχωρίζονται δηλαδή από τις λοιπές ασφαλείς απαιτήσεις συνολικά με τη χρέωση του λογαριασμού «Επισφαλείς χρεώστες», αναλυτικά δε με τη χρέωση στο αναλυτικό καθολικό για τους επισφαλείς χρεώστες, του καθενός από τους χρεώστες που χαρακτηρίστηκαν επισφαλείς, με πίστωση των ιδίων προσώπων ατομικά στο αναλυτικό καθολικό χρεωστών από το οποίο μεταφέρονται.

Στη συνέχεια χρεώνεται ο λογαριασμός «Αποτελέσματα Χρήσεως» με το ποσό στο οποίο υπολογίζεται η πιθανή ζημία από την αφερεγγυότητα όλων των επισφαλών χρεωστών και πιστώνεται ο λογαριασμός «Επισφαλείς χρεώστες» με το ίδιο ποσό και στο αναλυτικό καθολικό πιστώνεται ατομικά ο κάθε επισφαλής χρεώστης με το ποσό στο οποίο εκτιμήθηκε η ζημία από την αφερεγγυότητά του.

* Άρθρο 35 παράγραφος 1 περίπτωση στ' του Ν.Δ. 3323/1955

** Αποφάσεις 5085/1964, 9/1976 και 1765/1985 του Συμβουλίου της Επικρατείας

4.1.3. Η απαίτηση να προέρχεται από εμπορική δραστηριότητα

Τρίτη προϋπόθεση για να αναγνωρισθεί η απόσβεση επισφαλούς απαιτήσεως είναι να προέρχεται η απαίτηση από εμπορική δραστηριότητα της επιχειρήσεως. Σύμφωνα με τη νομολογία των Διοικητικών Δικαστηρίων⁶ η εμπορική δραστηριότητα λαμβάνεται με την ευρύτερη έννοια. Συνεπώς επισφαλής απαίτηση είναι τόσο εκείνη που δημιουργείται από τη συνηθισμένη συναλλακτική δράση της επιχειρήσεως, όσο και εκείνη που δημιουργείται από οποιαδήποτε έννομη σχέση που έχει συναφθεί από τους εκπροσώπους της επιχειρήσεως, πάνω στη βάση των επιχειρηματικών και μόνο λογαριασμών του φορέα της επιχειρήσεως.

Η επιχείρηση πολλές φορές χορηγεί δάνεια ή προκαταβολές στο προσωπικό της, προς διευκόλυνση τους για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα ποσά αυτά η επιχείρηση δεν τα εισπράττει όταν ο υπάλληλος απολυθεί ή αποθάνει και δεν έχει περιουσιακά στοιχεία.

Σύμφωνα με τη νομολογία των δικαστηρίων⁷ η επιχείρηση δικαιούται να διαγράψει τις σχετικές απαιτήσεις ως επισφαλείς και να εκπέσει το αντίστοιχο ποσό από τα ακαθάριστα έσοδα, εφόσον υπάρχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις.

* Αποφάσεις 2711/1977 και 922/1980 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών

** Αποφάσεις 50/1956 του Ελεγκτικού Συνεδρίου και 640/1975 του Συμβουλίου της Επικρατείας

4.2. Διαγραφή απαίτησης

4.2.1. Χρόνος διαγραφής απαίτησης

Το θέμα του χρόνου της διαγραφής της απαίτησης αντιμετωπίζεται λογιστικώς από την επιχείρηση με τη διενέργεια της διαγραφής κατά τη διάρκεια της χρήσης στην οποία διαπιστώνεται η επισφάλεια της εισπράξεως. Με αυτόν τον τρόπο παρουσιάζεται η πραγματική περιουσιακή κατάσταση της επιχειρήσεως και εμφανίζεται το ορθό οικονομικό αποτέλεσμα.

Με τις Κ. 16186/1956 και Α. 27778/1962 εγκυκλίου διαταγές του Υπουργείου Οικονομικών έγινε δεκτό ότι όσον αφορά το χρόνο διαγραφής των επισφαλών απαιτήσεων το ορθό είναι να διαγράφεται η απαίτηση εντός της χρήσεως στην οποία θεωρείται ότι κατέστη επισφαλής, ώστε ο ισολογισμός να παρουσιάζει την πραγματική περιουσιακή κατάσταση της επιχειρήσεως.

4.2.2. Είσπραξη απαίτησης που είχε διαγραφεί

Με τις εγκυκλίους διαταγές του Υπουργείου Οικονομικών 129/1955 παράγραφος 55, Κ. 16186/1956 και Δ. 2803/1957 έγινε δεκτό ότι εάν διαγράφηκε οριστικώς μια απαίτηση και το ποσό αυτής εισπράχθηκε μεταγενέστερα, το ποσό αυτό αποτελεί έσοδο της χρήσεως στην οποία εισπράχθηκε, στα κέρδη της οποίας και πρέπει να εμφανίζεται. Επομένως, ολόκληρο το ποσό της απαίτησης που είχε διαγραφεί ως επισφαλής αποτελεί έσοδο (κέρδος) της χρήσης κατά την οποία εισπράχθηκε αυτή. Για το ποσό αυτό θα διενεργηθεί εγγραφή με πίστωση των αποτελεσμάτων της χρήσης (λογαριασμός 82.01.03 «εισπράξεις αποσβεσμένων απαιτήσεων») και θα φορολογηθεί ως εισόδημα της χρήσεως στην οποία εισπράχθηκε.

Με τις 676-678/1935 αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας έχει γίνει δεκτό ότι όταν επιτρέπεται από διάταξη του νόμου η διάθεση μέρους των ακαθαρίστων εσόδων της επιχειρήσεως προς απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, σε περίπτωση εισπράξεως απαιτήσεων που έχουν αποσβεσθεί ως επισφαλείς, ενώ δεν ήταν, λόγω μεταβολής της οικονομικής καταστάσεως των οφειλετών, ο φορολογούμενος πιστωτής υποχρεούται να μεταφέρει στα κέρδη του έτους, στο οποίο σημειώθηκε η μεταβολή αυτή, τα διατεθέντα νόμιμα στο παρελθόν ποσά για απόσβεση, καθ' όσον αυτά δεν αντικρίζουν

ενδεχόμενη ζημία, αλλά είναι στην πραγματικότητα αποθεματικό που παραμένει παράνομα αφορολόγητο.

Με αυτή την λογιστική αντιμετώπιση αυξάνεται το ενεργητικό της επιχειρήσεως κατά το ποσό, για το οποίο είχε μειωθεί με τη διαγραφή του χρεώστη ως επισφαλούς. Η αύξηση αυτή επιφέρει ισόπωση αύξηση της καθαρής θέσεως της επιχείρησης, με την αύξηση των κερδών της χρήσεως.

Όπως έχει γίνει δεκτό από τη δικαστηριακή νομολογία, όταν μια επιχείρηση διαγράφει μια απαίτηση ως επισφαλή αυτό δεν έχει ως αποτέλεσμα την απόσβεσή της με την έννοια του άρθρου 416 επ. του Αστικού Κώδικα. Συνεπώς ο οφειλέτης δεν αποκομίζει κάποια ωφέλεια από τη διαγραφή της οφειλής του, έτσι ώστε να θεωρηθεί αυτή η ωφέλεια ως έσοδο ή κέρδος υποκείμενο σε φόρο εισοδήματος.

Μπορεί να πραγματοποιηθεί έκπτωση από τα κέρδη μόνο για απαιτήσεις που κρίθηκαν επισφαλείς, αλλά οι οποίες υπάρχουν πράγματι και είναι εγγεγραμμένες στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης. Όπως έχει δεχθεί η νομολογία^{*}, σε περίπτωση που διαγράφηκαν από τα βιβλία ποσά εμφανιζόμενα ως απαιτήσεις, χωρίς αυτές να υπάρχουν πράγματι, τότε δεν μπορεί να γίνει έκπτωση των ποσών αυτών από τα κέρδη της χρήσεως.

Όπως έχει δεχθεί με απόφασή του το Συμβούλιο της Επικρατείας^{***}, εάν μια απαίτηση έχει υποπέσει σε παράγραφή, τότε ο δανειστής δεν μπορεί να ασκήσει νομίμως το δικαίωμά του, οπότε η απαίτηση αυτή μπορεί να διαγραφεί ως επισφαλής.

* Απόφαση 399/1971 του Συμβουλίου της Επικρατείας

** Αποφάσεις 3083/1973 του Συμβουλίου της Επικρατείας και 1701/1969 του Φορολογικού Εφετείου Πειραιά

*** Απόφαση 802/1965 του Συμβουλίου της Επικρατείας

4.3. Διοικητική Νομολογία **(Εγκύκλιοι Υπουργείου Οικονομικών – Διοικητικές Λύσεις)** **σχετική με την απόσβεση των επισφαλών απαιτήσεων**

Το Υπουργείο Οικονομικών με πολλές εγκυκλίους διαταγές έχει παράσχει οδηγίες σχετικά με την απόσβεση των επισφαλών απαιτήσεων και την έκπτωση αυτών από τα ακαθάριστα έσοδα :

1) Με την 24254 / 2B / 8-11-1957 εγκύκλιο διαταγή και κατόπιν της υπ' αριθμ. 212/1942 ⁹ αποφάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας, έγινε δεκτό ότι ως επισφαλείς απαιτήσεις νοούνται όχι μόνον οι απαιτήσεις για τις οποίες η μη είσπραξη κατέστη ασφαλής και βεβαία αλλά εκείνες για τις οποίες η καθόλου ή εν μέρει είσπραξη δεν είναι πιθανή από τις συντρέχουσες για καθεμία από αυτές ειδικές περιπτώσεις που αφορούν κυρίως την αφερεγγυότητα του οφειλέτη.

2) Με την Α. 24254/1957 ¹⁰ εγκύκλιο διαταγή έγινε δεκτό ότι από το νόμο δεν τίθεται περιορισμός ως προς το ποσό της απαιτήσεως, το οποίον δύναται να διαγραφεί από την επιχείρηση λόγω αφερεγγυότητας του χρεώστη. Αυτό εξαρτάται από την πιθανή ζημία, η οποία προβλέπεται ότι θα προκληθεί στην επιχείρηση από την αφερεγγυότητα του κάθε χρεώστη. Επομένως δικαίωμα του φορολογουμένου είναι να προβεί στη διαγραφή, δι' οριστικής εγγραφής ολοκλήρου ή τμήματος της απαιτήσεως, αν θεωρείται αυτός ως πράγματι επισφαλής. Στον Οικονομικό Έφορο δε, εναπόκειται να κρίνει περί του αποσβεσθέντος ποσού της απαιτήσεως, εάν δηλονότι δικαιολογείται η εν όλω ή εν μέρει διαγραφή της απαιτήσεως.

3) Με την Α. 7958/10-4-1961 ¹¹ εγκύκλιο διαταγή έγινε δεκτό ότι, σε περίπτωση στην οποία αποδεδειγμένα δεν καθίστανται δυνατή η είσπραξη απαιτήσεως από αποχωρήσαντα υπάλληλο της επιχειρήσεως προερχόμενης από προκαταβολή έναντι του μισθού, δύναται να διαγραφεί αυτή ως επισφαλής απαίτηση. Εάν όμως ο αποχωρήσας υπάλληλος δικαιούται αποζημιώσεως βάσει του Ν. 2112/20 ή άλλου νόμου, με το ποσό της απαιτήσεως πρέπει να συμψηφιστεί η δικαιούμενη από τον αποχωρήσαντα υπάλληλο αποζημίωση.

Όταν μια απαίτηση της επιχειρήσεως καθίσταται επισφαλής και συνεπώς διαγράφεται η πιθανότητα ότι αυτή δεν θα εισπραχθεί, το ποσό αυτής αποτελεί πιθανή ζημία για την επιχείρηση, γι' αυτό πρέπει να αποσβεσθεί, αλλιώς ο ισολογισμός δεν θα εμφανίζει την πραγματική οικονομική κατάσταση της επιχειρήσεως. Ο φορολογικός νόμος δεν ήταν δυνατόν να αγνοήσει την περίπτωση αυτή, και μέσω της διατάξεως της περιπτώσεως στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 35 του Ν.Δ. 3323/55, ορίζεται ότι εκπίπτονται από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως μεταξύ άλλων δαπανών και η απόσβεση των επισφαλών απαιτήσεων. Προς διευκόλυνση δε των συμφερόντων του Δημοσίου από την ανεξέλεγκτο διαγραφή των απαιτήσεων, ως επισφαλών, με τη διάταξη αυτή ορίζεται ότι θα εκπίπτονται οι δι' οριστικών εγγραφών αποσβέσεις των επισφαλών απαιτήσεων. Με τον όρο «απόσβεση δι' οριστικής εγγραφής» νοείται η οριστική διαγραφή της απαιτήσεως ως μη εισπραξιμής και η μεταφορά του ποσού της ζημίας (που προκαλείται) απ' ευθείας στο λογαριασμό «Ζημία και Κέρδη». Η διαγραφή πρέπει να γίνει για κάθε χρεώστη ατομικώς και όχι συλλήβδην για όλους τους χρεώστες.

Για να αναγνωριστεί προς έκπτωση η απόσβεση αυτή πρέπει η απαίτηση να είναι πράγματι επισφαλής, οπότε ο χρεώστης να είναι αφερέγγυος, ώστε να πιθανολογείται ότι θα προκύψει ζημία από τη μη είσπραξη της απαιτήσεως. Πότε θεωρείται ο χρεώστης αφερέγγυος είναι ζήτημα πραγματικό και θα εξετάζεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση από τον Οικονομικό έφορο και τα φορολογικά δικαστήρια.

Δημιουργία αποθεματικού, κρατήσεως ή προβλέψεως για αντιμετώπιση της ζημίας από επισφαλείς απαιτήσεις, δεν αποτελεί νόμιμο τρόπο αποσβέσεως των επισφαλών απαιτήσεων. Συνεπώς αυτά τα αποθεματικά, κρατήσεις ή προβλέψεις δεν θα αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως.

4) Με την 129/1955 ¹² εγκύκλιο διαταγή έχει γίνει δεκτό ότι εάν διεγράφη οριστικώς απαίτηση και το ποσό αυτής εισπράχθηκε μεταγενεστέρως, το ποσό αυτό αποτελεί έσοδο της χρήσεως στην οποία εισπράχθη, στα κέρδη της οποίας και πρέπει να εμφανιστεί.

5) Με την Κ. 16186/1956 ¹² εγκύκλιο διαταγή έχει γίνει δεκτό ότι απαραίτητη προϋπόθεση διαγραφής επισφαλούς απαιτήσεως είναι η δι' οριστικής εγγραφής απόσβεση αυτής, να είναι πράγματι επισφαλής, και η διαγραφή να γίνει εντός της χρήσεως στην οποία θεωρείται ότι κατέστη επισφαλής. Σε μεταγενέστερη είσπραξη επισφαλούς απαιτήσεως το σχετικό ποσό θα μεταφερθεί στα έσοδα της χρήσεως αυτής.

6) Με την Α. 24218/21-2-1951 ¹² εγκύκλιο διαταγή έχει γίνει δεκτό ότι η απώλεια απαιτήσεως κατά αλλοδαπής τράπεζας, προερχόμενη από ανοίγματα πιστώσεων για λογαριασμό πελατών της τραπεζής, δεν ανήκει στις

τοποθετήσεις που λαμβάνονται για τον υπολογισμό των επισφαλών απαιτήσεων των τραπεζών, αλλά δύναται να χαρακτηριστεί ως ζημία από απώλειες κεφαλαίων, καθ' ο ποσό δεν θα καλυφθεί η τράπεζα, η οποία δύναται να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα της χρήσεως στην οποία πραγματοποιήθηκαν.

7) Με την 211/1952¹³ εγκύκλιο διαταγή έχει γίνει δεκτό ότι για την εξεύρεση του ετησίου μέσου όρου των πραγματικών τοποθετήσεων των Τραπεζών, δεν θα υπολογίζονται οι ανοιγμένες, αλλά οι εκτελεσθείσες ενέγγυες πιστώσεις, ως και οι χρεώσεις από τις εγγυητικές επιστολές προ της καταβολής των δια τούτων εγγυηθέντων ποσών.

8) Με την Ρ. 1802/1957¹³ εγκύκλιο διαταγή έχει γίνει δεκτό ότι όταν οι εκχωρηθείσες απαιτήσεις ομόρρυθμης εταιρίας σε ανώνυμο εταιρία χαρακτηρίζονται ως επισφαλείς από την Εκτιμητική Επιτροπή του άρθρου 9 του Ν. 2190/1920, το ποσό αυτό εκπίπτει στο σύνολό του από τα ακαθάριστα έσοδα της ομόρρυθμης εταιρίας, ανεξάρτητα αν η Εκτιμητική Επιτροπή δεν προέβη σε λεπτομερή καθορισμό των επισφαλών απαιτήσεων και του ποσού, για το οποίο η κάθε μία θεωρείται επισφαλής.

9) Με την Ε. 3667/Πολ. 93/17-3-1971¹⁴ εγκύκλιο διαταγή έχει γίνει δεκτό ότι όταν πωλούνται γεωργικά μηχανήματα και αυτοκίνητα και τίθεται στη σύμβαση ο όρος της παρακρατήσεως της κυριότητας από τον πωλητή μέχρις αποπληρωμής του τιμήματος, αποκλείεται η υπαναχώρηση του πωλητού από την πώληση και η αφαίρεση του πωληθέντος ως αντικείμενη προς τα χρηστά συναλλακτικά ήθη*, εφ' όσον οι καθυστερημένες δόσεις αφορούν σε επουσιώδες μέρος του τιμήματος.

Επομένως η πέραν του έτους καθυστέρηση πληρωμής δόσεων ληξιπροθέσμου τιμήματος γεωργικού μηχανήματος ή αυτοκινήτου, που αφορά σε επουσιώδες μέρος του τιμήματος, καθιστά τις απαιτήσεις αυτές αβέβαιες και επισφαλείς εφόσον συντρέχουν και οι λοιπές για το αβέβαιο και το επισφαλές της εισπράξεως της απαιτήσεως προϋποθέσεις (αφερεγγυότητα πελάτη, ασύμφορη επιδίωξη της εισπράξεως δικαστικώς κ.λπ.).

Κατ' ακολουθία εφόσον υπάρχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις είναι νόμιμη η απόσβεση των παραπάνω μη προνομιακών απαιτήσεων και η έκπτωση αυτών από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως.

* Άρθρα 178 και 281 του Αστικού Κώδικα

Κατά το διενεργούμενο έλεγχο των βιβλίων των επιχειρήσεων ερευνάται υποχρεωτικώς παρά των ενεργούντων τον έλεγχο, εάν για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει πραγματική επισφάλεια της διαγραφείσας απαιτήσεως, καθώς και το ενδεχόμενο μεταγενέστερης εισπράξεως και μη εμφανίσεως στα βιβλία των αποσβεσθεισών απαιτήσεων οπότε δημιουργείται θέμα κύρους των βιβλίων της επιχειρήσεως, που δεν ενεφάνισε στα βιβλία της την είσπραξη της απαιτήσεως που είχε διαγραφεί.

10) Με την Π. 294/1959¹⁵ εγκύκλιο διαταγή είχε γίνει δεκτό ότι από το ποσό των απαιτήσεων που εισφέρονται στην ανώνυμη εταιρία, το μέρος που είχε προβλεφθεί από την Εκτιμητική Επιτροπή του άρθρου 9 του Ν. 2190/1920 ότι δεν θα εισπραχθεί από την ανώνυμη εταιρία, εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως (ομόρρυθμης κ.λ.π.) που εισφέρει τις απαιτήσεις αυτές κατά την μετατροπή ή συγχώνευσή της στην ανώνυμη εταιρία. Η ερμηνεία αυτή βασίζεται στην άποψη ότι η απόφαση της Εκτιμητικής Επιτροπής δεσμεύει την μετατρέπομένη εταιρία και είναι υποχρεωτική και για τη φορολογούσα αρχή.

11) Με την 1018050/189/ΠΟΛ. 1042/1993¹⁶ ερμηνευτική εγκύκλιο του άρθρου 10 του Ν. 2065/1992 είχε γίνει δεκτό ότι το συσσωρευμένο ύψος των σχηματισθεισών προβλέψεων για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων δεν μπορεί να υπερβεί το 50% του χρεωστικού εκπολοίπου του λογαριασμού «πελάτες» και κατά συνέπεια, η επιχείρηση δεν μπορεί να ενεργεί πρόβλεψη από το χρόνο κατά τον οποίο το αποθεματικό των προβλέψεων θα καλύψει το πιο πάνω όριο.

12) Με την 1047166/10364/ΠΟΛ. 1142/24.4.1997¹⁷ εγκύκλιο διαταγή έχει γίνει δεκτό ότι απαιτείται, αφενός η κατάρτιση ετήσιας συγκεντρωτικής καταστάσεως των διαγραφόμενων πελατών με τα πλήρη στοιχεία τους και υποβολή της στην αρμόδια ΔΟΥ μέχρι την 25 Μαΐου (σύμφωνα με το άρθρο 20 του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων), αφετέρου για τις διαγραφόμενες επισφαλείς απαιτήσεις πελατών ποσού άνω των 200.000 δραχμών, χωρίς να έχουν ασκηθεί ένδικα μέσα, η επιχείρηση υποχρεούται να γνωστοποιεί «με κάθε νομικό μέσο» στον πελάτη της τη διαγραφή του.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 4

1. Νικόλαος Χρ. Τότσης και Χρήστος Ν. Τότσης, Η φορολογία των ανωνύμων εταιρειών και των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, Τόμος 1ος, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1989, σελ.337
2. Νικόλαος Χρ. Τότσης και Χρήστος Ν. Τότσης, ό.π., σελ. 338
3. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Νομολογία, Ιούνιος 1988, σελ. 60
4. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Νομολογία, Μάιος 1985, σελ. 28
5. Νικόλαος Χρ. Τότσης και Χρήστος Ν. Τότσης, ό.π., σελ. 344
6. Νικόλαος Χρ. Τότσης και Χρήστος Ν. Τότσης, ό.π., σελ. 340
7. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Νομολογία, Μάρτιος 1976, σελ. 45
8. Νικόλαος Χρ. Τότσης και Χρήστος Ν. Τότσης, ό.π., σελ. 342
9. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Νομολογία, Φεβρουάριος 1963, σελ. 2
10. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Εγκύκλιοι – Διοικητικές λύσεις, Απρίλιος 1961, σελ. 15

11. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, ό.π., Ιούλιος 1961,σελ. 18
12. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Εγκύκλιοι – Διοικητικές λύσεις, Αποσβέσεις (Συμπλήρωμα άρθρου 35), σελ. 9
13. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, ό.π., σελ. 10
14. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Εγκύκλιοι – Διοικητικές λύσεις, Νοέμβριος 1972, σελ. 11
15. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, ό.π., Ιανουάριος 1960, σελ. 29
16. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, ό.π., Νοέμβριος 1994, σελ. 46
17. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, ό.π., Αύγουστος – Σεπτέμβριος 1997, σελ. 19

Κεφάλαιο 5

Τρόπος υπολογισμού των αποσβέσεων επισφαλών απαιτήσεων για τις τράπεζες, τις εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως και τις λοιπές εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις

5.1. Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων για τις εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως

5.1.1. Νομοθετικό πλαίσιο

Νόμος 1665/1986

Με το άρθρο 6 παράγραφος 8 του Ν. 1665/1986 ορίζεται ότι για τον υπολογισμό των καθαρών κερδών των εταιριών χρηματοδοτικής μισθώσεως επιτρέπεται να ενεργείται για την κάλυψη επισφαλών απαιτήσεών τους έκπτωση έως 2% του ύψους των μισθωμάτων (ληξιπρόθεσμων ή όχι) από όλες τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, τα οποία δεν είχαν εισπραχθεί στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους. Η έκπτωση αυτή φέρεται σε ειδικό αποθεματικό προβλέψεως.

Νόμος 2238/1994

Με τις διατάξεις του άρθρου 31 παράγραφος 13 του Ν. 2238/1994 ορίζονται τα εξής για τις εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης :

Για τον υπολογισμό των καθαρών κερδών των εταιριών του Ν. 1665/1986 επιτρέπεται να ενεργείται για την κάλυψη επισφαλών απαιτήσεών τους έκπτωση έως και δύο τοις εκατό (2%) του ύψους των μισθωμάτων, ληξιπρόθεσμων ή όχι, από όλες τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, τα οποία δεν είχαν εισπραχθεί στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους. Η έκπτωση αυτή φέρεται σε ειδικό αποθεματικό πρόβλεψης.

Νόμος 2459/1997

Με το άρθρο 14 παράγραφος 10 του Ν. 2459/1997, αντικαθίσταται η παράγραφος 13 του άρθρου 31 του Ν. 2238/1994 ως εξής :

Για τον υπολογισμό των καθαρών κερδών των εταιριών του Ν. 1665/1986* επιτρέπεται να ενεργείται για την κάλυψη επισφαλών απαιτήσεων τους, έκπτωση έως και δύο τοις εκατό (2%) επί του συνολικού ύψους μισθωμάτων, τα οποία προκύπτουν από τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, που έχουν συναφθεί μέσα στην οικεία διαχειριστική χρήση. Το ποσό αυτό της πρόβλεψης για κάθε διαχειριστική χρήση, συναθροιζόμενο με το ποσό της πρόβλεψης, η οποία διενεργήθηκε σε προγενέστερες διαχειριστικές χρήσεις και εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της επιχείρησης, δεν μπορεί να υπερβεί το είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, όπως αυτό εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσης. Η έκπτωση αυτή εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία σε ειδικό λογαριασμό «Προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων». Πέραν της πρόβλεψης αυτής, κανένα άλλο ποσό δεν αναγνωρίζεται για έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων».

* ΦΕΚ 194 Α'

5.1.2. Ανάλυση νομοθετικού πλαισίου

Με το άρθρο 14 παράγραφος 10 του Ν. 2459/1997 άλλαξε ο τρόπος υπολογισμού των αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων που είναι δυνατόν να εκπέσουν από τα ακαθάριστα έσοδα των εταιριών χρηματοδοτικής μισθώσεως.

Ειδικότερα με τις διατάξεις αυτές ορίζεται ότι οι εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως δύναται να εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα πρόβλεψη για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων ποσό μέχρι καλύψεως του 2% επί του συνολικού ύψους των μισθωμάτων, τα οποία προκύπτουν από τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης που έχουν συναφθεί εντός της διαχειριστικής περιόδου.

Το ποσό της πρόβλεψης που σχηματίζεται κάθε χρόνο συναθροιζόμενο με το ποσό της πρόβλεψης που διενεργήθηκε σε προηγούμενες χρήσεις (δηλαδή το υπάρχον πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων») και εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της, δεν μπορεί να υπερβεί το 25% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας leasing, όπως αυτό εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσεως.

Η σχηματιζόμενη σύμφωνα με τα ανωτέρω πρόβλεψη θα εμφανίζεται στο λογαριασμό «Προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων» και πέραν της πρόβλεψης αυτής, κανένα άλλο ποσό δεν αναγνωρίζεται για έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

Με το εκπιπτόμενο από τα ακαθάριστα έσοδα ποσό χρεώνεται ο πρωτοβάθμιος λογαριασμός 83 «Προβλέψεις για εκτάκτους κινδύνους» με δευτεροβάθμιο λογαριασμό 83.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» και πιστώνεται ο πρωτοβάθμιος λογαριασμός 44 «Προβλέψεις» με το δευτεροβάθμιο λογαριασμό 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις». Εν συνεχεία πιστώνεται με το ίδιο ποσό ο πρωτοβάθμιος λογαριασμός 83 «Προβλέψεις για εκτάκτους κινδύνους» με δευτεροβάθμιο λογαριασμό 83.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» με χρέωση του λογαριασμού «Αποτελέσματα χρήσεως».

Όταν σε οποιαδήποτε χρήση το ύψος των σχηματισθεισών προβλέψεων που εμφανίζονται στα βιβλία υπερβεί το 25% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου της εταιρίας leasing, το υπερβάλλον ποσό θα μεταφέρεται στα «Αποτελέσματα Χρήσεως».

Ο νέος αυτός τρόπος υπολογισμού των προβλέψεων για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων των εταιριών leasing ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 40 περίπτωση γ' του Ν. 2459/1997, για τον προσδιορισμό των καθαρών κερδών των ισολογισμών που κλείνουν με 31 Δεκεμβρίου 1996 και μετά.

Παράδειγμα :

Έστω ότι η Α.Ε. «Alpha Leasing» πραγματοποίησε από 1/1/1997 έως 31/12/1997 μισθώματα από συμβάσεις χρηματοδοτικής μισθώσεως, που έχουν συναφθεί εντός του ίδιου χρονικού διαστήματος, 8.000.000.000 δραχμές και το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» ανέρχεται σε 150.000.000 δραχμές στις 31/12/1997. Η εταιρία δύναται να υπολογίσει προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις 160.000.000 δραχμές ($8.000.000.000 \times 2\%$). Επειδή το ποσό αυτό συναθροιζόμενο με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» ανέρχεται σε 310.000.000 δραχμές που είναι μεγαλύτερο από το 25% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου ($800.000.000 \times 25\% = 200.000.000$). Συνεπώς το ποσό της πρόβλεψης που μπορεί να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα είναι 50.000.000 δραχμές ($200.000.000 - 150.000.000$).

5.2. Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων για τις εταιρίες παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου

Νόμος 1775/1988

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1775/1988 οι εταιρίες παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου είναι ανώνυμες εταιρίες και έχουν σκοπό την προώθηση και υλοποίηση επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 του Ν. 1775/1988 ορίζεται, ότι για τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών, οι εταιρίες παροχής επιχειρηματικού κεφαλαίου έχουν το δικαίωμα να εκπίπτουν ποσοστό 3% από τα ακαθάριστα έσοδα αυτών. Το ποσοστό 3% υπολογίζεται στο ποσό του υπολοίπου της 31 Δεκεμβρίου κάθε χρόνου των συμμετοχών σε επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν επενδύσεις υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας και των εγγυήσεων που παρέχουν σ' αυτές. Η έκπτωση αυτή φέρεται σε πίστωση ειδικού αποθεματικού προβλέψεως, που έχει ως προορισμό την επίτευξη του σκοπού των εταιριών αυτών.

5.3. Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων για τις εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων (factoring)

Νόμος 1905/1990

Με το άρθρο 6 παράγραφος 3 του Ν. 1905/1990 ορίζεται, ότι για τον προσδιορισμό των κερδών των εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων (factoring) επιτρέπεται να ενεργείται έκπτωση μέχρι 1,5% επί του μέσου ετήσιου ύψους των ποσών που ο φορέας έχει προεξοφλήσει, έναντι των απαιτήσεων που έχει αναλάβει να εισπράξει από εξαγωγική δραστηριότητα χωρίς δικαίωμα αναγωγής και μέχρι 1% επί του μέσου ετήσιου όρου των ποσών των προεξοφλήσεων απαιτήσεων με δικαίωμα αναγωγής, για την κάλυψη του κινδύνου από τη δραστηριότητά τους αυτή.

Η έκπτωση αυτή φέρεται σε ειδικό αφορολόγητο αποθεματικό (δηλαδή σε λογαριασμό προβλέψεως), το ύψος του οποίου δεν μπορεί να υπερβαίνει το ήμισυ του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου των φορέων του εδαφίου β' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Ν. 1905/1990 (ανώνυμες εταιρίες, με αποκλειστικό σκοπό την άσκηση της δραστηριότητας αυτής) ή το ¼ του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου των φορέων του εδαφίου α' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Ν. 1905/1990 (τράπεζες, που έχουν εγκατασταθεί και λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα).

Νόμος 2367/1995

Με το άρθρο 10 παράγραφος 5 του Ν. 2367/1995 ορίζεται, ότι για τον προσδιορισμό των καθαρών κερδών των εταιριών πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων τρίτων (factoring) επιτρέπεται να ενεργείται έκπτωση με ποσοστό 1% - 1,5% υπολογιζόμενο επί του συνολικού ποσού των προεξοφλήσεων απαιτήσεων.

5.4. Αποσβέσεις επισφαλών απαιτήσεων για τις τράπεζες

Για τις αποσβέσεις των επισφαλών απαιτήσεων των τραπεζών ο νόμος λόγω της ιδιομορφίας που παρουσιάζουν οι τραπεζικές πιστώσεις, προβλέπει ειδικό τρόπο υπολογισμού των αποσβέσεων αυτών.

5.4.1. Νομοθετικό πλαίσιο

Αναγκαστικός Νόμος 396/30.4.1968 (Φ.Ε.Κ. 95/Α/4.5.68)

Το ειδικό καθεστώς των τραπεζών καθορίζεται με το άρθρο μόνο του Α.Ν.396/1968, το οποίο ορίζει, ότι προς εξεύρεση των καθαρών κερδών των τραπεζών, επιτρέπεται όπως αντί της δι' οριστικών εγγραφών αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων, ως ορίζει η διάταξη του άρθρου 8 παράγραφος 3 του Ν.Δ. 3843/1958, να ενεργείται έκπτωση ποσοστού επί του ποσού του ετησίου μέσου όρου των πραγματικών χορηγήσεων των Τραπεζών, ως το ποσό τούτο προκύπτει από τις μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις αυτών.

Προκειμένου περί τραπεζών ενεργείται εγγραφή στον οικείο λογαριασμό των βιβλίων τους μόνο για το ποσό της απόσβεσης που προκύπτει σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου μόνο του Α.Ν. 396/1968. Η εγγραφή αυτή πρέπει να γίνει το αργότερο μέσα σε δύο μήνες από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου στην οποία αναφέρεται η απόσβεση. Συνεπώς, δεν επιτρέπεται η έκπτωση αποσβέσεων, των οποίων τα ποσά καταχωρήθηκαν στο σχετικό υπολογαριασμό μετά την παραπάνω προθεσμία, η δε μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής τυχόν τροποποίηση των εγγραφών αποσβέσεων, με καταχώρηση αποσβέσεων, που δεν περιλήφθηκαν έγκαιρα στον οικείο υπολογαριασμό, αλλά σε άλλο υπολογαριασμό του ίδιου λογαριασμού, καθώς και η τυχόν ανάκληση της φορολογικής δήλωσης, λόγω πλάνης σχετικά με τις επιτρεπόμενες κατά νόμο αποσβέσεις, δεν ασκούν καμιά επιρροή.¹

¹ Απόφαση 964/1986 του Συμβουλίου της Επικρατείας

Ως πραγματικές χορηγήσεις νοούνται οι απαιτήσεις που προέρχονται από κεφάλαιο και τους εγγεγραμμένους τόκους, όχι και οι επισφαλείς ή μη εισπράξιμοι τόκοι των επισφαλών ή μη παραγωγικών απαιτήσεων, τους οποίους οι τράπεζες δικαιούνται να μην εμφανίζουν ή να εγγράφουν στα βιβλία αυτών, έχοντας όμως την υποχρέωση να αποδεικνύουν ότι πρόκειται περί τόκων υπαγομένων στην παραπάνω κατηγορία.¹

Στις πραγματικές χορηγήσεις δεν περιλαμβάνονται:

α) Τα προς το Δημόσιο και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου εν γένει δάνεια

β) Τα παρά του Δημοσίου εγγυημένα δάνεια εν γένει και

γ) Οι καταθέσεις σε άλλες τράπεζες.

Το ποσοστό έκπτωσης που υπολογίζεται στο ποσό του ετήσιου μέσου όρου των πραγματικών χορηγήσεων των Τραπεζών ορίζεται ως εξής:

A) σε δύο επί τοις χιλίοις (2%) προκειμένου περί των κατά νόμο 3221/1924 κτηματικών τραπεζών.

B) σε δύο επί τοις εκατό (2%) προκειμένου περί τραπεζών επενδύσεων και

Γ) σε ένα επί τοις εκατό (1%) επί των λοιπών τραπεζών.

Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται επί ισολογισμών κλεισμένων από 1ης Δεκεμβρίου 1967 και εφεξής.

Νόμος 479/22.7.1968 (Φ.Ε.Κ. 70/Α/14.5.91)

Με το άρθρο μόνο του Α.Ν. 479/1968 το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου μόνον του αναγκαστικού νόμου 396/1968 αντικαθίσταται ως ακολούθως :

Προς εξεύρεση των καθαρών κερδών των τραπεζών, επιτρέπεται όπως αντί της δι' οριστικών εγγραφών αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων ως ορίζει η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 8 του Ν.Δ. 3843/1958, να ενεργείται έκπτωση ποσοστού επί του ποσού του ετήσιου μέσου όρου των πραγματικών χορηγήσεων των Τραπεζών, ως και το ποσό τούτο προκύπτει από τις μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις αυτών.

¹ Αποφάσεις 2617/1978 και 2981/1979 του Συμβουλίου της Επικρατείας

N.Δ. 34/28.11.68 (Φ.Ε.Κ. 285/A/3.12.1968)

Με το άρθρο 11 παράγραφος 2 του Ν.Δ. 34/1968 ορίζεται ότι η αληθής έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου μόνο του Αναγκαστικού Νόμου 396/1968 «περί καθορισμού αποσβέσεων επισφαλών απαιτήσεων των Τραπεζών», είναι ότι ως πραγματική χορήγηση νοείται και η υπό των ως άνω τραπεζών επενδύσεων εν όλω ή εν μέρει κάλυψη ομολογιακού δανείου ιδιωτικών επιχειρήσεων, ή η κτήση μετοχών κατά τη σύσταση ανωνύμου εταιρείας ή αύξηση κεφαλαίου αυτής για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο οι τίτλοι των ομολογιών ή μετοχών παραμένουν εις χείρας της Τραπέζης.

Νόμος 1077/23.12.71 (Φ.Ε.Κ. 273/A/27.12.71)

Με τις διατάξεις του άρθρου 18 του Ν.1077/1971 η παράγραφος του άρθρου μόνου του Α.Ν. 396/1968 αντικαθίστανται ως ακολούθως :

«Το κατά την προηγούμενη παράγραφο ποσοστό επί του ποσού του ετησίου μέσου όρου των πραγματικών χορηγήσεων των τραπεζών, ορίζεται ως εξής :

Α) σε δύο επί τοις χιλίοις (2%) προκειμένου περί των κατά νόμο 3221/1924 κτηματικών τραπεζών, εξαιρουμένων των προς ξενοδοχειακές και τουριστικές επιχειρήσεις χορηγήσεων, για τις οποίες ορίζεται σε ένα επί τοις εκατό (1%).

Β) σε δύο επί τοις εκατό (2%) προκειμένου περί τραπεζών επενδύσεων και

Γ) σε ένα επί τοις εκατό (1%) επί των λοιπών Τραπεζών.»

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 20 του Ν.1077/1971, η ισχύς του άρθρου 18 άρχεται από του οικονομικού έτους 1972. Ειδικά για τις χορηγήσεις προς ξενοδοχειακές και τουριστικές επιχειρήσεις από τις κτηματικές τράπεζες ισχύουν για ισολογισμούς που κλείνουν από 1ης Ιανουαρίου 1972 και εφεξής.

Νόμος 1947/1991 (Φ.Ε.Κ. 70/A/14.5.91)

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 1947/1991 στο άρθρο μόνου του Α.Ν. 396/1968 (ΦΕΚ 95 Α') προστίθεται παράγραφος 3, που έχει ως εξής:

Προκειμένου περί τραπεζικών εταιριών εκπίπτονται από τα ακαθάριστα έσοδα αυτών για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων της εταιρικής χρήσεως, αιτιολογημένες κατά περίπτωση προβλέψεις για απόσβεση απαιτήσεων, το ύψος των οποίων μπορεί να υπερβαίνει τα προβλεπόμενα από την παράγραφο 2 του άρθρου μόνον του παρόντος νόμου ποσοστά έκπτωσης. Κατά το μέρος που οι ανωτέρω προβλέψεις δεν επαληθευτούν και δεν ενεργηθούν οριστικές εγγραφές διαγραφής των απαιτήσεων μέσα στις επόμενες τρεις (3) χρήσεις από τη χρήση σχηματισμού τους, η τραπεζική επιχείρηση υποχρεούται εντός τριών μηνών από τη λήξη της τρίτης χρήσης να υποβάλλει συμπληρωματική δήλωση φορολογίας εισοδήματος του οικείου οικονομικού έτους, στο οποίο σχηματίσθηκε η πρόβλεψη.

Η δήλωση αυτή είναι εκπρόθεσμη και επιβάλλονται επί του φόρου που προκύπτει από τη δήλωση αυτή οι προσαυξήσεις που προβλέπονται για την εκπρόθεσμη υποβολή της δήλωσης.

Σε περίπτωση μη υποβολής της δήλωσης αυτής εκδίδεται φύλλο ελέγχου καταλογισμού του οφειλομένου τυχόν φόρου πλέον πρόσθετος φόρος μη δήλωσης και πρόστιμο, που δεν μπορεί να είναι μικρότερο του είκοσι τοις εκατό (20%) του ποσού της πρόβλεψης.

Οι διατάξεις αυτές έχουν εφαρμογή από ισολογισμούς που κλείνουν μετά την 30 Δεκεμβρίου 1990.

Νόμος 2238/1994

Σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 105 του Ν. 2238/1994, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 6 του Ν. 2579/1998, ως πραγματικές χορηγήσεις νοούνται οι απαιτήσεις που προέρχονται από κεφάλαιο και τους εγγραφέντες τόκους όχι δε και οι επισφαλείς ή μη εισπράξιμοι τόκοι των επισφαλών ή μη παραγωγικών απαιτήσεων, τους οποίους τόκους οι τράπεζες δικαιούνται να μην εμφανίζουν στα βιβλία των, υποχρεούμενες να αποδεικνύουν ότι πρόκειται για τέτοιους τόκους, καθώς και η κάλυψη στο σύνολό του ή εν μέρει ομολογιακού δανείου ιδιωτικών επιχειρήσεων ή η απόκτηση μετοχών κατά τη σύσταση ανώνυμης εταιρίας ή αύξηση κεφαλαίου της, για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο οι τίτλοι ομολογιών ή μετοχών παραμένουν στην κατοχή της τράπεζας. Δεν περιλαμβάνονται :

- (α) Τα δάνεια προς το Δημόσιο και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου,
- (β) Τα εγγυημένα από το Δημόσιο δάνεια,
- (γ) Οι καταθέσεις σε άλλες τράπεζες.

Νόμος 2579/1998

Σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 105 του Ν. 2238/1994, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 παρ. 8 του Ν. 2579/1998, παρέχεται η δυνατότητα στις τράπεζες να εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα, για τον προσδιορισμό του φορολογητέου οικονομικού αποτελέσματος, πρόσθετες ειδικές κατά περίπτωση, προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων για τις οποίες έχει διακοπεί ο λογισμός τόκων σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το άρθρο 27 του Ν. 2076/1992. Κατά το μέρος που οι προβλέψεις αυτές δεν επαληθευθούν και δεν διενεργηθούν οριστικές διαγραφές των απαιτήσεων μέσα στις επόμενες οκτώ (8) χρήσεις, από τη χρήση σχηματισμού τους, η τράπεζα υποχρεούται όπως εντός τριών μηνών από τη λήξη της όγδοης διαχειριστικής περιόδου, να υποβάλλει συμπληρωματική δήλωση φορολογίας εισοδήματος για το έτος που σχηματίστηκε η πρόβλεψη, μη εφαρμοζόμενων των διατάξεων του άρθρου 84 του Ν. 2238/1994 περί παραγραφής του δικαιώματος του Δημοσίου. Η δήλωση αυτή θεωρείται εκπρόθεσμη και επιβάλλονται επί του φόρου που προκύπτει με τη δήλωση αυτή οι προσαυξήσεις που προβλέπονται για την εκπρόθεσμη υποβολή της δηλώσεως.

Σε περίπτωση που δεν υποβληθεί ή παραπάνω δήλωση εκδίδεται σε βάρος της τράπεζας φύλλο ελέγχου με το οποίο καταλογίζεται ο οφειλόμενος φόρος για το ποσό της πρόβλεψης που δεν καλύφθηκε με οριστική διαγραφή επισφαλών απαιτήσεων, πλέον των νομίμων προσαυξήσεων.

Η γενόμενη με το άρθρο 1 παρ. 6 και 8 του Ν. 2579/1998 ρύθμιση ισχύει, σύμφωνα με την παρ. 9 του ίδιου άρθρου, για τις διαχειριστικές περιόδους των τραπεζών που κλείνουν μετά την 30 Δεκεμβρίου 1990.

Νόμος 2753/1999

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 11 του Ν. 2753/1999 ο παραπάνω τρόπος υπολογισμού αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων των τραπεζών εφαρμόζεται ανάλογα και στα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/1986. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 23 περ. γ' του Ν. 2753/1999 η παραπάνω ρύθμιση ισχύει για ισολογισμούς που κλείνουν από 31 Δεκεμβρίου 1999 και μετά.

5.4.2. Ανάλυση νομοθετικού πλαισίου

Για τις αποσβέσεις των επισφαλών απαιτήσεων των τραπεζών ο νόμος λόγω της ιδιομορφίας που παρουσιάζουν οι τραπεζικές πιστώσεις, προβλέπει ειδικό τρόπο υπολογισμού των αποσβέσεων αυτών.

Το ειδικό καθεστώς των τραπεζών καθορίζεται με τον Α.Ν. 396/1968, το άρθρο μόνο του οποίου ορίζει ότι οι Τράπεζες δικαιούνται όπως αντί της αποσβέσεως των επισφαλών απαιτήσεων αυτών με οριστική εγγραφή, να εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα το ποσό που προκύπτει δια του πολλαπλασιασμού με ένα ποσοστό του ποσού του ετήσιου μέσου όρου των πραγματικών τοποθετήσεων των, όπως αυτές προκύπτουν από τις μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις των Τραπεζών.

Το ποσοστό έκπτωσης που υπολογίζεται στο ποσό του μέσου ετήσιου όρου των χορηγήσεων και έχει καθοριστεί με το Α.Ν. 396/1968, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το Ν.Δ. 1077/1971, ως ακολούθως :

Α) Σε δύο τοις χιλίοις ($2^0/_{00}$) προκειμένου περί των κατά Ν. 3221/1924 κτηματικών τραπεζών, με εξαίρεση τις χορηγήσεις προς ξενοδοχειακές και τουριστικές επιχειρήσεις, για τις οποίες ορίζεται σε ένα τοις εκατό (1%).

Β) Σε δύο τοις εκατό ($2^0/_{00}$) προκειμένου περί τραπεζών επενδύσεων και ναυτιλιακών τραπεζών (άρθρο 14 παράγραφος 5 του Ν.Δ. 1321/1972). Το ίδιο ποσοστό ισχύει και για τις εργασίες που ενεργούνται και για τα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για εξαγωγικές δραστηριότητες από τράπεζες εξωτερικού εμπορίου και από ειδικά εξαγωγικά τμήματα άλλων τραπεζών, σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 1 του Ν.Δ. 116/1973.

Γ) Σε ένα τοις εκατό (1%) προκειμένου περί των λοιπών τραπεζών. ²

Σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 105 του Ν. 2238/1994, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 6 του Ν. 2579/1998, ως πραγματικές χορηγήσεις νοούνται οι απαιτήσεις που προέρχονται από κεφάλαιο και τους εγγραφέντες τόκους, όχι δε και οι επισφαλείς ή μη εισπράξιμοι τόκοι των επισφαλών ή μη παραγωγικών απαιτήσεων, τους οποίους τόκους οι τράπεζες δικαιούνται να μην εμφανίζουν στα βιβλία τους, υποχρεούμενες να αποδεικνύουν ότι πρόκειται για τέτοιους τόκους.

² Εγκύκλιος Ε. 1414 /11/30.1.72 Υπουργείου Οικονομικών

Πραγματική είναι η χορήγηση που πράγματι διατέθηκε από την τράπεζα στον πελάτη, ενώ δεν είναι πραγματική χορήγηση η απλή ανάληψη υποχρέωσης ορισμένης παροχής για δάνειο ή άλλο σκοπό.³

Ειδικώς για τις χορηγήσεις που ενεργούνται από τις τράπεζες επενδύσεων, ως πραγματική χορήγηση νοείται, σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 2 του Ν.Δ. 34/1968, και η κάλυψη στο σύνολό του ή εν μέρει ομολογιακού δανείου ιδιωτικών επιχειρήσεων ή η απόκτηση μετοχών κατά τη σύσταση ανώνυμης εταιρίας ή αύξηση κεφαλαίου αυτής για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο οι τίτλοι των ομολογιών ή μετοχών παραμένουν στην κατοχή της τράπεζας.

Στις πραγματικές τοποθετήσεις δεν περιλαμβάνονται :

- (α) Τα δάνεια προς το Δημόσιο και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου,
- (β) Τα εγγυημένα από το Δημόσιο δάνεια,
- (γ) Οι καταθέσεις σε άλλες τράπεζες.

Σε προκύψασα αμφισβήτηση αν θα περιλαμβάνονται στις πραγματικές τοποθετήσεις και οι χρεώσεις από ενέγγυες πιστώσεις και εγγυητικές επιστολές, η Διοίκηση και το Συμβούλιο Επικρατείας εδέχθησαν ότι αυτές δεν περιλαμβάνονται στις πραγματικές τοποθετήσεις.⁴ Τούτο δε διότι στις περιπτώσεις αυτές δεν πρόκειται για πραγματικό δανεισμό, αλλά για εγγύηση της τράπεζας. Ειδικότερα, μάλιστα, για τις εγγυητικές επιστολές, πραγματικός δανεισμός και πραγματική τοποθέτηση υπάρχει μόνο στην περίπτωση κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής και εκπλήρωσης από την τράπεζα της αναληφθείσας από αυτήν υποχρέωσης, της καταβολής, δηλαδή, του εγγυηθέντος από αυτήν ποσού.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 11 του Ν. 2753/1999 ο ανωτέρω τρόπος υπολογισμού αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων των τραπεζών εφαρμόζεται ανάλογα και στα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/1986. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 23 περ. γ' του Ν. 2753/1999 η παραπάνω ρύθμιση ισχύει για ισολογισμούς που κλείνουν από 31 Δεκεμβρίου 1999 και μετά.

³ Υπουργείου Οικονομικών Εγκύκλιος 211 / 1952 και αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας 648, 1743/1952

Σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 105 του Ν. 2238/1994, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 παρ. 8 του Ν. 2579/1998, παρέχεται η δυνατότητα στις τράπεζες να εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα, για τον προσδιορισμό του φορολογητέου οικονομικού αποτελέσματος, πρόσθετες ειδικές κατά περίπτωση, προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων για τις οποίες έχει διακοπεί ο λογισμός τόκων σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το άρθρο 27 του Ν. 2076/1992. Κατά το μέρος που οι προβλέψεις αυτές δεν επαληθευθούν και δεν διενεργηθούν οριστικές διαγραφές των απαιτήσεων μέσα στις επόμενες οκτώ (8) χρήσεις, από τη χρήση σχηματισμού τους, η τράπεζα υποχρεούται όπως εντός τριών μηνών από τη λήξη της όγδοης διαχειριστικής περιόδου, να υποβάλλει συμπληρωματική δήλωση φορολογίας εισοδήματος για το έτος που σχηματίστηκε η πρόβλεψη, μη εφαρμοζόμενων των διατάξεων του άρθρου 84 του Ν. 2238/1994 περί παραγραφής του δικαιώματος του Δημοσίου. Η δήλωση αυτή θεωρείται εκπρόθεσμη και επιβάλλονται επί του φόρου που προκύπτει με τη δήλωση αυτή οι προσαυξήσεις που προβλέπονται για την εκπρόθεσμη υποβολή της δηλώσεως.

Σε περίπτωση που δεν υποβληθεί η παραπάνω δήλωση εκδίδεται σε βάρος της τράπεζας φύλλο ελέγχου με το οποίο καταλογίζεται ο οφειλόμενος φόρος για το ποσό της πρόβλεψης που δεν καλύφθηκε με οριστική διαγραφή επισφαλών απαιτήσεων, πλέον των νομίμων προσαυξήσεων.

Η γενόμενη με το άρθρο 1 παρ. 6 και 8 του Ν. 2579/1998 ρύθμιση ισχύει, σύμφωνα με την παρ. 9 του ίδιου άρθρου, για τις διαχειριστικές περιόδους των τραπεζών που κλείνουν μετά την 30 Δεκεμβρίου 1990.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 5

1. Νικόλαος Χρ. Τότσης και Χρήστος Ν. Τότσης, Η φορολογία των ανωνύμων εταιρειών και των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, Εκδόσεις Πάμισος, Τόμος 1ος, Αθήνα, 1992, σελ.345
2. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3843/1958), Εγκύκλιοι – Διοικητικές λύσεις, Φεβρουάριος–Μάρτιος 1972 σελ. 30
3. Εμμανουήλ Ι. Σακέλλης, Ο ισολογισμός των ανωνύμων εταιριών και των εταιριών περιορισμένης ευθύνης, Τόμος Α', Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1989, σελ.423

Κεφάλαιο 6

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του ισχύοντος φορολογικού συστήματος για τον υπολογισμό και την έκπτωση των αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων

6.1. Ανάλυση των πλεονεκτημάτων

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω με το Ν. 2065/1992 άλλαξε ο τρόπος υπολογισμού και εκπτώσεως από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων των ζημιών (απωλειών) από επισφαλείς χρεώστες. Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε σημαντικά με τους Ν. 2214/1994, 2459/1997 και 2753/1999.

Ειδικότερα, το νέο σύστημα έχει τα εξής πλεονεκτήματα :

- 1) Είναι περισσότερο απλό από το προϊσχύσαν σύστημα, αφού παρέχει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα κάθε διαχειριστικής περιόδου μεταξύ των άλλων δαπανών που προβλέπονται από άρθρα 31, 105 και 106 του Ν. 2238/1994 για τον υπολογισμό του οικονομικού αποτελέσματος, και ποσό υπολογιζόμενο με αντικειμενικά κριτήρια, με τη μορφή προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων. Το ποσό αυτό χρησιμοποιείται για απόσβεση συγκεκριμένων επισφαλών απαιτήσεων, οι οποίες, κατά την κρίση της επιχείρησης δεν έχουν καμία πιθανότητα να εισπραχθούν.
- 2) Έχει περιορίσει στο ελάχιστο τις αμφισβητήσεις που υπήρχαν με το παλαιό σύστημα μεταξύ φορολογούσας αρχής και επιχειρήσεων, σχετικά με τη νομιμότητα ή μη των εκπιπτόμενων, κάθε διαχειριστική περίοδο, από τα ακαθάριστα έσοδα ζημιών για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων. Στις περισσότερες περιπτώσεις η φορολογούσα αρχή αμφισβητούσε τη

νομιμότητα της αποσβέσεως συγκεκριμένων επισφαλών απαιτήσεων, με το επιχείρημα ότι η επιχείρηση είχε τη δυνατότητα να εισπράξει το ποσό των συγκεκριμένων απαιτήσεων, το οποίο είχε εκπέσει από τα αποτελέσματα χρήσεως της συγκεκριμένης διαχειριστικής περιόδου. Ειδικότερα, στις περισσότερες περιπτώσεις κρίνονταν ανεπαρκή τα υπάρχοντα δικαιολογητικά, με βάση τα οποία η επιχείρηση είχε κρίνει τις συγκεκριμένες απαιτήσεις ανεπίδεκτες εισπράξεως. Αυτό υποχρέωνε σε πολλές περιπτώσεις, τις επιχειρήσεις να προσφύγουν στο πρωτοδικείο ή εφετείο, με προσφυγή ή έφεση αντιστοίχως, και στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Το υφιστάμενο σύστημα είχε ως συνέπεια να απασχολούνται επί μακρόν χρόνο τόσο τα στελέχη των επιχειρήσεων όσο και οι ΔΟΥ και τα δικαστήρια, με ανάλογο οικονομικό κόστος για τις επιχειρήσεις και το Δημόσιο.

Με το νέο σύστημα οι αμφισβητήσεις έχουν περιορισθεί στο ελάχιστο, αφού οι τυχόν υπάρχουσες διαφορές περιορίζονται μόνο στο τρόπο υπολογισμού του ποσού των προβλέψεων για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

6.2. Ανάλυση των μειονεκτημάτων

Εκτός από τα παραπάνω δύο βασικά πλεονεκτήματα το ισχύον σύστημα υπολογισμού και εκπτώσεως από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων των ζημιών (απωλειών) από επισφαλείς χρεώστες έχει και μειονεκτήματα, τα κυριότερα των οποίων είναι :

- 1) Το σύστημα υπολογισμού των προβλέψεων για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων είναι εσφαλμένο. Όπως είναι γνωστό οι ζημιές (απώλειες) από επισφαλείς απαιτήσεις προέρχονται από πωλήσεις εμπορευμάτων και παροχή υπηρεσιών με πίστωση, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Με το ισχύον σύστημα για τον υπολογισμό του ποσού των προβλέψεων από επισφαλείς απαιτήσεις λαμβάνονται υπόψη τόσο οι πωλήσεις εμπορευμάτων και η παροχή υπηρεσιών, στο εσωτερικό και εξωτερικό, με πίστωση όσο και οι πωλήσεις εμπορευμάτων και η παροχή υπηρεσιών μετρητοίς, ενώ στην περίπτωση αυτή δεν δικαιολογείται ο υπολογισμός προβλέψεων για απώλεια απαιτήσεων, αφού δεν υπάρχουν απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις, δεδομένου ότι το τίμημα εισπράττεται εξ ολοκλήρου κατά την πώληση των εμπορευμάτων ή την παροχή των υπηρεσιών.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για τον υπολογισμό του ποσού των προβλέψεων για απώλεια επισφαλών απαιτήσεων λαμβάνονται μόνον τα έσοδα από πωλήσεις διαρκών καταναλωτικών αγαθών με πίστωση, όχι όμως και τα έσοδα από αντίστοιχες πωλήσεις τοις μετρητοίς.

- 2) Η απαγόρευση εκπτώσεως από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων του ποσού των ζημιών (απωλειών) από επισφαλείς απαιτήσεις, το οποίο δεν καλύπτεται από το υπάρχον πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού 44 «προβλέψεις» (δευτεροβάθμιο λογαριασμό 44.11 «προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις»). Αυτό έχει ως συνέπεια ο ισολογισμός της επιχειρήσεως στη συγκεκριμένη διαχειριστική περίοδο να εμφανίζει μεγαλύτερα, κατά το ποσό αυτό, οικονομικά αποτελέσματα (μεγαλύτερα καθαρά κέρδη ή μικρότερη ζημία), η επιχείρηση να είναι υποχρεωμένη να διανείμει μερίσματα για πλασματικά καθαρά κέρδη και τέλος να καταβάλλει φόρο και όταν απαιτείται (ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες και Ε.Π.Ε.) και χαρτόσημο και εισφορά υπέρ Ο.Γ.Α. επί χαρτοσήμου, επί ανύπαρκτων (πλασματικών) κερδών.

Στη συγκεκριμένη, δηλαδή, περίπτωση ο ισολογισμός της επιχείρησης δεν ανταποκρίνεται στις αρχές της ακριβείας και αληθείας όπως επιτάσσει ο Ν. 2190/1920, 3190/1955 αλλά και το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο. Περαιτέρω, ο ισολογισμός αυτός παραπλανά τους χρεώστες και τους πιστωτές της επιχείρησης, εάν δε η επιχείρηση είναι ανώνυμη εταιρία και οι μετοχές της είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, εξαπατά τους μετόχους της αλλά και το επενδυτικό κοινό που έχει την πρόθεσή του να επενδύσει τις αποταμιεύσεις του σε μετοχές της εταιρίας αυτής.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 7

Προτάσεις για την καθιέρωση νέου τρόπου υπολογισμού των αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων που εκπίπτονται από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων

Όπως αναφέρεται παραπάνω το ισχύον σύστημα υπολογισμού των αποσβέσεων των επισφαλών απαιτήσεων που δικαιούνται να εκπίπτουν οι επιχειρήσεις από τα ακαθάριστα έσοδα έχει ως συνέπεια, σε πολλές περιπτώσεις, ο ισολογισμός της επιχείρησης να εμφανίζει πλασματικά (εικονικά) οικονομικά αποτελέσματα (κέρδη ή ζημιές) και επομένως να μην ανταποκρίνεται στις αρχές της ακριβείας και αληθείας κατά παράβαση τόσο των νομων 2190/1920 και 3190/1955 για τις ανώνυμες εταιρίες και Ε.Π.Ε. αντίστοιχα όσο και του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου γι' όλες τις επιχειρήσεις.

Προς άρση όλων των υφισταμένων μειονεκτημάτων του ισχύοντος συστήματος προτείνεται όπως λαμβάνονται οι παράμετροι ώστε το ποσό των επισφαλών απαιτήσεων, που θα υπολογίζεται κάθε χρόνο να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

7.1 Εμπορικές επιχειρήσεις που πωλούν εμπορεύματα

Στις εμπορικές επιχειρήσεις που πωλούν εμπορεύματα, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εξής παράμετροι :

- 1) Τα ακαθάριστα έσοδα από χονδρικές πωλήσεις εμπορευμάτων μόνον επί πιστώσει στο εσωτερικό ή εξωτερικό, μετά την αφαίρεση των επιστροφών και εκπτώσεων. Στα έσοδα αυτά δεν θα περιλαμβάνονται οι πάσης φύσεως φόροι που υπολογίζονται επί των εσόδων αυτών για λογαριασμό του Δημοσίου ή τρίτων καθώς και τα έσοδα από πωλήσεις στο Δημόσιο, Δήμους ή κοινότητες, Ν.Π.Δ.Δ., δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις και οργανισμούς και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας.

Δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι χονδρικές πωλήσεις μετρητοίς, στο εσωτερικό ή εξωτερικό, διότι για τις πωλήσεις αυτές έχει εισπραχθεί το τίμημα και επομένως δεν δικαιολογείται για το ποσό αυτό ο υπολογισμός επισφαλών απαιτήσεων.

- 2) Τα ακαθάριστα έσοδα από λιανικές πωλήσεις εμπορευμάτων επί πιστώσει μετά την αφαίρεση των επιστροφών και εκπτώσεων. Στα έσοδα αυτά δεν θα περιλαμβάνονται οι πάσης φύσεως φόροι που υπολογίζονται επί των εσόδων αυτών για λογαριασμό του Δημοσίου ή τρίτων. Για τον ίδιο λόγο που αναφέρεται στην προηγούμενη περίπτωση δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό των επισφαλών απαιτήσεων οι λιανικές πωλήσεις τοις μετρητοίς.
- 3) Τα παραπάνω έσοδα, για τον υπολογισμό της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, πολλαπλασιάζονται με ποσοστό που δεν θα υπερβαίνει το 1,5% των παραπάνω εσόδων. Το παραπάνω ποσοστό θα είναι δυνατόν να διαφοροποιείται ανάλογα με το χρόνο διάρκειας της πιστώσεως. Ειδικότερα το ποσοστό θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο όταν η διάρκεια της πιστώσεως είναι μεγαλύτερη των 10 μηνών.
- 4) Τα παραπάνω ποσά της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων συναθροιζόμενα με το υπάρχον πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» δεν θα δύναται να υπερβαίνουν συνολικά το 40% του μέσου ετήσιου όρου του χρεωστικού υπολοίπου των λογαριασμών «Πελάτες», «Γραμμάτια εισπρακτέα» και «Συναλλαγματικές εισπρακτέες», όπως αυτό προκύπτει από τα χρεωστικά υπόλοιπα των λογαριασμών αυτών στο τέλος κάθε μηνός.

Το παραπάνω ποσοστό θα πρέπει να είναι μικρότερο όταν η διάρκεια της πιστώσεως είναι μεγαλύτερη των 10 μηνών διότι στην περίπτωση αυτή το χρεωστικό υπόλοιπο των παραπάνω λογαριασμών θα είναι πολύ μεγάλο αφού θα ισούται σχεδόν με τις πωλήσεις επί πιστώσει.

Για τον υπολογισμό του μέσου ετήσιου όρου των χρεωστικών υπολοίπων των λογαριασμών «Πελάτες», «Γραμμάτια εισπρακτέα» και «Συναλλαγματικές εισπρακτέες», δεν λαμβάνονται υπόψη τα χρεωστικά υπόλοιπα των λογαριασμών του Δημοσίου, Δήμων, Κοινοτήτων, Ν.Π.Δ.Δ. δημοσίων, δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων και οργανισμών, και επιχειρήσεων κοινής ωφελείας.

Παράδειγμα :

Έστω ότι η Α.Ε. «Αχαϊκή» κατά τη διαχειριστική περίοδο από 1/1/1999 μέχρι 31/12/1999 πραγματοποίησε πωλήσεις επί πιστώσει, διάρκειας κατά μέσο όρο τριών μηνών, 600.000.000 δραχμών και ότι ο μέσος ετήσιος όρος του χρεωστικού υπολοίπου των λογαριασμών «Πελάτες», «Γραμμάτια εισπρακτέα» και «Συναλλαγματικές εισπρακτέες» κατά την αυτή διαχειριστική περίοδο είναι 150.000.000 δραχμές και το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» την 31/12/1999 ανέρχεται σε 30.000.000 δραχμές.

Με τα δεδομένα αυτά η επιχείρηση θα δύναται να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα, για την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, με τη μορφή των προβλέψεων, 9.000.000 δραχμές ($600.000.000 \times 1,5\%$)

Το ποσό αυτό συναθροιζόμενο με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» ($9.000.000 + 30.000.000 = 39.000.000$ δραχμές) δεν υπερβαίνει το 40% του χρεωστικού υπολοίπου των λογαριασμών «Πελάτες», «Γραμμάτια εισπρακτέα» και «Συναλλαγματικές εισπρακτέες» ($150.000.000 \times 40\% = 60.000.000$ δραχμές).

- 5) Σε περίπτωση που το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» (δευτεροβάθμιος λογαριασμός 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις») δεν καλύπτει σε μία διαχειριστική περίοδο το ποσό των ζημιών (απωλειών) από επισφαλείς απαιτήσεις, οι οποίες αποδεικνύονται από νόμιμα και πλήρη δικαιολογητικά, το μη καλυπτόμενο ποσό της ζημίας να είναι δυνατόν να εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως, ώστε το οικονομικό αποτέλεσμα της επιχειρήσεως στη συγκεκριμένη διαχειριστική περίοδο, να είναι πραγματικό και να μην είναι υποχρεωμένη η επιχείρηση να διανέμει ανύπαρκτα (πλασματικά) κέρδη στους μετόχους και να πληρώνει φόρο εισοδήματος επί ανύπαρκτων κερδών με όλες τις εντεύθεν δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις.

7.2 Εμπορικές επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες

Στις εμπορικές επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εξής παράμετροι :

- 1) Τα ακαθάριστα έσοδα από παροχή υπηρεσιών μόνον επί πιστώσει στο εσωτερικό ή εξωτερικό, μετά την αφαίρεση των εκπτώσεων. Στα έσοδα αυτά δεν περιλαμβάνονται οι πάσης φύσεως φόροι που υπολογίζονται επί των εσόδων αυτών υπέρ του Δημοσίου ή τρίτων, καθώς και τα έσοδα από παροχή υπηρεσιών στο Δημόσιο, Δήμους, κοινότητες, Ν.Π.Δ.Δ., δημόσιες και δημοτικές επιχειρήσεις και οργανισμούς και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας.
Δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα έσοδα από παροχή υπηρεσιών μετρητοίς, στο εσωτερικό ή εξωτερικό, διότι τα έσοδα αυτά εισπράχθηκαν κατά το χρόνο της παροχής των υπηρεσιών και επομένως για τα έσοδα αυτά δεν δικαιολογείται ο υπολογισμός επισφαλών απαιτήσεων.
- 2) Τα ακαθάριστα έσοδα από παροχή υπηρεσιών λιανικώς επί πιστώσει μετά την αφαίρεση των εκπτώσεων. Στα έσοδα αυτά δεν περιλαμβάνονται οι πάσης φύσεως φόροι που υπολογίζονται επί των εσόδων αυτών υπέρ του Δημοσίου ή τρίτων.
- 3) Τα παραπάνω έσοδα, για τον υπολογισμό της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, πολλαπλασιάζονται με ποσοστό που δεν θα υπερβαίνει το 1,5% των παραπάνω εσόδων. Το παραπάνω ποσοστό θα είναι δυνατόν να διαφοροποιείται ανάλογα με το χρόνο διάρκειας της πιστώσεως. Ειδικότερα το ποσοστό θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο όταν η διάρκεια της πιστώσεως είναι μεγαλύτερη των 10 μηνών.
- 4) Τα παραπάνω ποσά της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων συναθροιζόμενα με το υπάρχον πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» δεν θα δύναται να υπερβαίνει συνολικά το 40% του μέσου ετήσιου όρου του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», «Γραμμάτια εισπρακτέα» και «Συναλλαγματικές εισπρακτέες», όπως αυτό προκύπτει από τα χρεωστικά υπόλοιπα των λογαριασμών αυτών στο τέλος κάθε μηνός.

Το παραπάνω ποσοστό θα πρέπει να είναι μικρότερο όταν η διάρκεια της πιστώσεως είναι μεγαλύτερη των 10 μηνών διότι στην περίπτωση αυτή το χρεωστικό υπόλοιπο των παραπάνω λογαριασμών θα είναι πολύ μεγάλο αφού θα ισούται σχεδόν με τις πωλήσεις.

Για τον υπολογισμό του μέσου ετήσιου όρου των χρεωστικών υπολοίπων των λογαριασμών «Πελάτες», «Γραμμάτια εισπρακτέα» και «Συναλλαγματικές εισπρακτέες», δεν λαμβάνονται υπόψη τα χρεωστικά υπόλοιπα των λογαριασμών του Δημοσίου, Δήμων, Κοινοτήτων, Ν.Π.Δ.Δ. δημοσίων, δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων και οργανισμών, και επιχειρήσεων κοινής ωφελείας.

Παράδειγμα :

Έστω ότι η Α.Ε. «Μεσσηνιακή» κατά τη διαχειριστική περίοδο από 1/1/1999 μέχρι 31/12/1999 πραγματοποίησε έσοδα από παροχή υπηρεσιών επί πιστώσει, διάρκειας κατά μέσο όρο τριών μηνών, 400.000.000 δραχμών και ότι ο μέσος ετήσιος όρος του χρεωστικού υπολοίπου των λογαριασμών «Πελάτες», «Γραμμάτια εισπρακτέα» και «Συναλλαγματικές εισπρακτέες» κατά την αυτή διαχειριστική περίοδο είναι 100.000.000 δραχμές και το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» την 31/12/1999 ανέρχεται σε 28.000.000 δραχμές.

Με τα δεδομένα αυτά η επιχείρηση θα δύναται να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα, για την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, με τη μορφή προβλέψεως, 6.000.000 δραχμές ($400.000.000 \times 1,5\%$)

Το ποσό αυτό συναθροιζόμενο με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» ($6.000.000 + 28.000.000 = 34.000.000$ δραχμές) δεν υπερβαίνει το 40% του χρεωστικού υπολοίπου των λογαριασμών «Πελάτες», «Γραμμάτια εισπρακτέα» και «Συναλλαγματικές εισπρακτέες» ($100.000.000 \times 40\% = 40.000.000$ δραχμές).

- 5) Σε περίπτωση που το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» (δευτεροβάθμιος λογαριασμός 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις») δεν καλύπτει σε μία διαχειριστική περίοδο το ποσό των ζημιών (απωλειών) από επισφαλείς απαιτήσεις, οι οποίες αποδεικνύονται από νόμιμα και πλήρη δικαιολογητικά, το μη καλυπτόμενο ποσό της ζημίας να είναι δυνατόν να εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης, ώστε το οικονομικό αποτέλεσμα της επιχείρησης στη συγκεκριμένη διαχειριστική περίοδο, να είναι πραγματικό και να μην είναι υποχρεωμένη η επιχείρηση να διανέμει ανύπαρκτα (πλασματικά) κέρδη στους μετόχους και να πληρώνει φόρο εισοδήματος επί ανύπαρκτων κερδών με όλες τις εντεύθεν δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις.

7.3 Επιχειρήσεις σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και εκμεταλλεύσεις συνδρομητικών τηλεοπτικών σταθμών

Στις επιχειρήσεις σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και εκμεταλλεύσεως συνδρομητικών τηλεοπτικών σταθμών, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εξής παράμετροι :

- 1) Τα ακαθάριστα έσοδα από παροχή υπηρεσιών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και συνδρομητικών, που προκύπτουν από τα στοιχεία που εκδίδονται στο όνομα αυτών που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες (επιτηδευματίες ή ιδιώτες) σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων. Στα έσοδα αυτά δεν θα περιλαμβάνονται οι πάσης φύσεως φόροι που υπολογίζονται επί των εσόδων αυτών για λογαριασμό του Δημοσίου, Δήμων ή κοινότητες, Ν.Π.Δ.Δ., δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις και οργανισμούς και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας.

Τα παραπάνω έσοδα, για τον υπολογισμό της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, πολλαπλασιάζονται με ποσοστό που δεν θα υπερβαίνει το 0,8% των παραπάνω εσόδων, εφόσον τα έσοδα από ιδιώτες δεν υπερβαίνουν το 40% του συνόλου των εσόδων. Εάν τα έσοδα από ιδιώτες καλύπτουν ποσοστό άνω του 40% και μέχρι 60% του συνόλου των εσόδων το παραπάνω ποσοστό δεν θα υπερβαίνει το 1% και εάν καλύπτουν ποσοστό άνω του 60% του συνόλου των εσόδων δεν θα υπερβαίνει το 1,2%. Η διαφοροποίηση των ποσοστών κρίνεται δικαιολογημένη διότι ο κίνδυνος της ζημίας (απώλειας) είναι μεγαλύτερος από τους ιδιώτες.

- 2) Τα παραπάνω ποσά της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων συναθροιζόμενα με το υπάρχον πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» δεν θα δύναται να υπερβαίνει συνολικά το 40% του μέσου ετήσιου όρου του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», όπως αυτό προκύπτει από το χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού αυτού στο τέλος κάθε μηνός.

Για τον υπολογισμό του μέσου ετήσιου όρου του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες» δεν λαμβάνονται υπόψη τα χρεωστικά υπόλοιπα των λογαριασμών του Δημοσίου, Δήμων, Κοινοτήτων, Ν.Π.Δ.Δ. δημοσίων, δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων και οργανισμών, και επιχειρήσεων κοινής ωφελείας.

Παράδειγμα :

Έστω ότι η Α.Ε. «Ραναφον» πραγματοποίησε από 1/1/1999 μέχρι 31/12/1999 ακαθάριστα έσοδα 50.000.000.000 δραχμές, από τα οποία το 55% προέρχονται από ιδιώτες. Ο μέσος ετήσιος όρος του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες» κατά την αυτή διαχειριστική περίοδο ανέρχεται σε 1.000.000.000 δραχμές και το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» την 31/12/1999 ανέρχεται σε 100.000.000 δραχμές.

Με τα δεδομένα αυτά η επιχείρηση θα δύναται να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα, για την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, με τη μορφή προβλέψεως, 300.000.000 δραχμές και όχι 500.000.000 δραχμές (50.000.000.000 X 1%), διότι το ποσό των 300.000.000 δραχμών συναθροιζόμενο με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» 100.000.000 δραχμών καλύπτουν το 40% του χρεωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες» (1.000.000.000 X 40% = 400.000.000 δραχμές).

- 3) Σε περίπτωση που το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» (δευτεροβάθμιος λογαριασμός 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις») δεν καλύπτει σε μία διαχειριστική περίοδο το ποσό των ζημιών (σπυλαιών) από επισφαλείς απαιτήσεις, οι οποίες αποδεικνύονται από νόμιμα και πλήρη δικαιολογητικά, το μη καλυπτόμενο ποσό της ζημίας να είναι δυνατόν να εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης, ώστε το οικονομικό αποτέλεσμα της επιχείρησης στη συγκεκριμένη διαχειριστική περίοδο, να είναι πραγματικό και να μην είναι υποχρεωμένη η επιχείρηση να διανέμει ανύπαρκτα (πλασματικά) κέρδη στους μετόχους και να πληρώνει φόρο εισοδήματος επί ανύπαρκτων κερδών με όλες τις εντεύθεν δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις.

7.4 Τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν.1667/1986

Στις τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/1986, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εξής παράμετροι :

- 1) Ο μέσος ετήσιος όρος των πραγματικών τοποθετήσεων, όπως αυτές προκύπτουν από τις μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις των τραπεζών. Ως πραγματικές τοποθετήσεις θεωρούνται το σύνολο των απαιτήσεων που έχουν οι τράπεζες από κεφάλαιο και τόκους τόσον από επιτηδευματίες όσον και από ιδιώτες. Δεν θεωρούνται πραγματικές τοποθετήσεις :
 - α) Τα δάνεια προς το Δημόσιο, δήμους, κοινότητες, Ν.Π.Δ.Δ., δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις και οργανισμούς και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας.
 - β) Οι καταθέσεις σε άλλες τράπεζες.
 - γ) Το ποσό που διατίθεται για κάλυψη ομολογιακών δανείων ιδιωτικών επιχειρήσεων, για όλο το χρονικό διάστημα που οι ομολογίες παραμένουν στο χαρτοφυλάκιο των τραπεζών ή του πιστωτικού ιδρύματος που λειτουργεί με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/1986.
 - δ) Το ποσό που διατίθεται για την απόκτηση μετοχών κατά τη σύσταση των ανωνύμων εταιριών ή την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου αυτών, για όλο το χρονικό διάστημα που οι μετοχές παραμένουν στο χαρτοφυλάκιο των τραπεζών ή του πιστωτικού ιδρύματος που λειτουργεί με τη μορφή του αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν.1667/1986.
- 2) Ο ετήσιος μέσος όρος των παραπάνω πραγματικών τοποθετήσεων, για τον υπολογισμό της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων πολλαπλασιάζεται με ποσοστό 1% για όλες τις τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/1986.

- 3) Το παραπάνω ποσό της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων συναθροιζόμενο με το υπάρχον πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» δεν θα δύναται να υπερβαίνει συνολικά το 20% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας ή του πιστωτικού ιδρύματος που λειτουργεί με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του Ν. 1667/1986.

Παράδειγμα :

Η Τράπεζα «Α» κατά τη διαχειριστική περίοδο από 1/1/1999 μέχρι 31/12/1999 πραγματοποίησε κατά μέσο όρο πραγματικές τοποθετήσεις 2.000.000.000.000 δραχμές, στις οποίες δεν συμπεριλαμβάνονται τα δάνεια προς το Δημόσιο, δήμους, κοινότητες, Ν.Π.Δ.Δ., δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις και οργανισμούς και επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, οι καταθέσεις σε άλλες τράπεζες, το ποσό που διατίθεται για κάλυψη ομολογιακών δανείων ιδιωτικών επιχειρήσεων και για την απόκτηση μετοχών κατά τη σύσταση των ανωνύμων εταιριών ή την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου αυτών. Το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο της τράπεζας ανέρχεται σε 300.000.000.000 δραχμές και το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» την 31/12/1999 ανέρχεται σε 15.000.000.000 δραχμές.

Με τα δεδομένα αυτά η επιχείρηση θα δύναται να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα, για την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, με τη μορφή προβλέψεως, 20.000.000.000 δραχμές ($2.000.000.000.000 \times 1\%$). Το ποσό αυτό συναθροιζόμενο με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» ($15.000.000.000 + 20.000.000.000 = 35.000.000.000$ δραχμές) δεν υπερβαίνει το 20% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου ($300.000.000.000 \times 20\% = 60.000.000.000$ δραχμές)

- 4) Σε περίπτωση που το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» (δευτεροβάθμιος λογαριασμός 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις») δεν καλύπτει σε μία διαχειριστική περίοδο το ποσό των ζημιών (απωλειών) από επισφαλείς απαιτήσεις, οι οποίες αποδεικνύονται από νόμιμα και πλήρη δικαιολογητικά, το μη καλυπτόμενο ποσό της ζημίας να είναι δυνατόν να εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της τράπεζας ή του αμιγούς πιστωτικού ιδρύματος, ώστε το οικονομικό αποτέλεσμα της τράπεζας ή του αμιγούς πιστωτικού ιδρύματος στη συγκεκριμένη διαχειριστική περίοδο, να είναι πραγματικό και να μην είναι υποχρεωμένη η τράπεζα ή το αμιγές πιστωτικό ίδρυμα να διανέμει ανύπαρκτα (πλασματικά) κέρδη στους μετόχους και να πληρώνει φόρο εισοδήματος επί ανύπαρκτων κερδών με όλες τις εντεύθεν δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις.

7.5 Ανώνυμες εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως

Στις ανώνυμες εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εξής παράμετροι :

- 1) Τα έσοδα από μισθώματα που προκύπτουν από συμβάσεις που έχουν καταρτισθεί κατά τη διάρκεια της διαχειριστικής περιόδου, ανεξάρτητα αν τα μισθώματα είναι ληξιπρόθεσμα ή όχι.
- 2) Τα παραπάνω έσοδα, για τον υπολογισμό της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, πολλαπλασιάζονται με ποσοστό 1,5% .

Το προκύπτον κατά τον παραπάνω τρόπο ποσό της προβλέψεως για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων συναθροιζόμενο με το υπάρχον πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» δεν θα δύναται να υπερβαίνει συνολικά το 20% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου της ανώνυμης εταιρίας χρηματοδοτικής μισθώσεως.

Παράδειγμα :

Η Α.Ε. «Χ» κατά τη διαχειριστική περίοδο από 1/1/1999 μέχρι 31/12/1999 είχε έσοδα από μισθώματα, που προκύπτουν από συμβάσεις που καταρτίστηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 1999, 3.000.000.000 δραχμές. Το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» την 31/12/1999 ανέρχεται σε 50.000.000 δραχμές και το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας σε 1.000.000.000 δραχμές.

Με τα δεδομένα αυτά η εταιρία χρηματοδοτικής μισθώσεως θα δύναται να εκπέσει από τα ακαθάριστα έσοδα, για την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων, με τη μορφή προβλέψεως, 45.000.000 δραχμές (3.000.000.000 X 1,5%).

Το ποσό αυτό συναθροιζόμενο με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» (50.000.000 + 45.000.000 = 95.000.000 δραχμές) δεν υπερβαίνει το 20% του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου (1.000.000.000 X 20% = 200.000.000 δραχμές).

- 3) Σε περίπτωση που το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού «Προβλέψεις» (δευτεροβάθμιος λογαριασμός 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις») δεν καλύπτει σε μία διαχειριστική περίοδο το ποσό των ζημιών (απωλειών) από επισφαλείς απαιτήσεις, οι οποίες αποδεικνύονται από νόμιμα και πλήρη δικαιολογητικά, το μη καλυπτόμενο ποσό της ζημίας να είναι δυνατόν να εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχειρήσεως, ώστε το οικονομικό αποτέλεσμα της επιχειρήσεως στη συγκεκριμένη διαχειριστική περίοδο, να είναι πραγματικό και να μην είναι υποχρεωμένη η επιχείρηση να διανέμει ανύπαρκτα (πλασματικά) κέρδη στους μετόχους και να πληρώνει φόρο εισοδήματος επί ανύπαρκτων κερδών με όλες τις εντεύθεν δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Γεώργιος Στ. Αληφαντής, Λογιστικές εργασίες τέλους χρήσεως, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1998
2. Ελλη Βασιλάτου - Θανοπούλου, Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική, Τεύχος Γ', Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα, 1998
3. Θεόδωρος Γ. Γρηγοράκος, Ανάλυση - Ερμηνεία του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000
4. Θεόδωρος Γ. Γρηγοράκος, Εγκυκλοπαίδεια Οικονομικών Επιστημών, Τόμος 9, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1977
5. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Νομολογία
6. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Εγκύκλιοι – Διοικητικές λύσεις
7. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3323/1955), Εγκύκλιοι–Διοικητικές λύσεις, Αποσβέσεις (Συμπλήρωμα άρθρου 35)
8. Δελτίο Φορολογικής Ενημέρωσης, Φορολογία Φυσικών Προσώπων, (Ν.Δ. 3843/1958), Εγκύκλιοι – Διοικητικές λύσεις
9. ΕΛΚΕΠΑ, Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο, Β' Έκδοση, Αθήνα, 1997
10. Βασίλειος Καλυβάς, Οικονομική και Λογιστική Εγκυκλοπαίδεια, Τόμος Ε, Εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα, 1959

11. Ιωάννης Κ. Μαρίνης και Ιωάννης Α. Τζίμας, Κώδικας Βιβλίων και Στοιχείων, Τόμος Β', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα, 1996
12. Γ. Μπαλλής, Ενοχικόν Δίκαιον
13. Χρήστος Βασ. Ναούμ, Μαθήματα Χρηματοοικονομικής Λογιστικής, Τεύχος Α', Γ' Έκδοση, Αθήνα, 1988
14. Αντώνης Α. Παπάς, Χρηματοοικονομική Λογιστική -Τόμος Α', Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα, 1998
15. Αντώνης Α. Παπάς, Χρηματοοικονομική Λογιστική -Τόμος Β', Εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα, 1998
16. Εμμανουήλ Ι. Σακέλλης, Ο ισολογισμός των ανωνύμων εταιριών και των εταιριών περιορισμένης ευθύνης, Τόμος Α' Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1989
17. Εμμανουήλ Ι. Σακέλλης, Μελέτες Λογιστικών Θεμάτων, Έκδοση Σώματος Ορκωτών Λογιστών, Αθήνα, 1986
18. Βασίλειος Ν. Σαρσέντης, Ενιαία Λογιστική , Τόμος ΙΙ, Εκδόσεις Σταμούλης, Πειραιάς, 1990
19. Νικόλαος Χρ. Τότσης, Οικονομική Εγκυκλοπαίδεια -Τόμος Β', Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1991
20. Νικόλαος Χρ. Τότσης, Ο ισολογισμός των ανωνύμων εταιρειών και των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1992
21. Νικόλαος Χρ. Τότσης και Χρήστος Ν. Τότσης, Η φορολογία των ανωνύμων εταιρειών και των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, Τόμος 1ος, Εκδόσεις Πάμισος, Αθήνα, 1989
22. Ιωάννης Τρ. Χρυσοκέρης, Η Λογιστική των Εμπορικών Εταιρειών, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα, 1965

ΞΕΝΗ

1. FASB, Original Pronouncements, Accounting Standards,
Volume 1, FASB Statements of Standards, June 1999

Πανεπιστήμιο Πειραιώς